

BUL-VOL

VII -1

BULLETIN OF THE GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPTS LIBRARY MADRAS

EDITED BY

T. CHANDRASEKHARAN, M.A., L.T.

Curator, Government Oriental Manuscripts Library, Madras

PRINTED BY THE SUPERINTENDENT
GOVERNMENT PRESS
MADRAS

1954

Price, Rs. 2.

RARE BOOKS FOR SALE.

The following publications of the Government Oriental Manuscripts Library, Triplicane, Madras-5, will be sold for the amount noted against each which is only *half the original price* :—

	RS.	A.	P
1. Brahmasiddhi of Maṇḍana Miśra with the commentary of Śaṅkhaṇi—an advanced work on Advaita Philosophy	3	14	0
2. Rāmānujacampū with commentary	1	8	0
3. Vyākaraṇa Mahābhāṣya of Patañjali with the commentary of Kaiyaṭa and the super commentary of Annambhaṭṭa, Volume I	10	6	0
4. Back volumes of the Multilingual Half-yearly Bulletin containing in print rare manuscripts in Sanskrit, Marathi, Islamic and other South Indian Languages (each volume)	2	0	0
5. The Descriptive and Triennial Catalogues of the Manuscripts in the Library are also available for sale at half rate.			

Sales tax, packing and postage extra. The amount should be sent in *advance*.

Please apply to the Curator.

Vol. VII

No. 1

BULLETIN OF
THE GOVERNMENT ORIENTAL
MANUSCRIPTS LIBRARY
MADRAS

EDITED BY

T. CHANDRASEKHARAN, M.A., L.T.

Curator, Government Oriental Manuscripts Library, Madras

PRINTED BY THE SUPERINTENDENT
GOVERNMENT PRESS
MADRAS

1954

TABLE OF CONTENTS

	PAGE
Anyāpadeśa of Gīrvāṇendra Dīkṣita (Sanskrit). Edited by Sri T. Chandrasekharan, M.A., L.T.	1
Navagraha-tōttiram and Śani Bhagavān-tōttiram (Tamil). Edited by Pulavar M. Pasupathi	27
Vādāvūrār ānanda-k-kaḷippu and Tirukkaḷu-k-kunṇam Pērambalap- paṇḍārattin varalāru (Tamil). Edited by Vidvān V. S. Krishnan.	37
Pōcirājuvāri Kaiḥiyat and Ēgaṇṭivāri vacanamulu (Telugu). Edited by Sri M. Sarabhayya	45
Vratasvarūpa (Kannāḍa). Edited by Sri K. Krishna Sharma.	67
Kāliyamardanam Kathāsārasamkṣepam (Malayālam). Edited by Sri M. P. Mukundan	71
Kaiḥiyat Poona Pett (Mahrāṭṭi). Edited by Sri K. Thulajaram Ksheerasagar	85
Fisṭḥ-e-Farāmīn-o-Arāidh-e-Salātīn (Persian). Edited by Syed Hamza Hussain, Munshi-e-Fāzil	95

ANYĀPADEŚA
OF
GĪRVĀṆENDRA DĪKṢITA.

Edited by

T. CHANDRASEKHARAN, M.A., L.T.,

Curator, Government Oriental Manuscripts Library, Madras.

This is a poem in 112 verses in the form of an anthology. The author of this work is Gīrvāṇendra Dīkṣita, the third son of the famous Nilakaṇṭha Dīkṣita, who flourished in the seventeenth Century. Besides the present work, this author has composed three other works, namely, Śṛṅgārakośa Bhāṇa, Padārthadīpikāvyākhyā Nyāyā prakāśa and Kārtikeyavijaya, a Kāvya.

Śṛṅgārakośa Bhāṇa is available in the Tanjore Maharaja Serfoji's Sarasvathi Mahal Library, Tanjore. Nyāyaparakāśa is available in this Library under R. No. 5133. Nothing is known about the Kārtikeyavijaya. It is a well-known fact that Nilakaṇṭha Dīkṣita, father of the present poet, was a great prolific writer and author of many works like Kaiyaṭavyākhyā, Śivatattva-rahasya, Nilakaṇṭhavijaya, etc., and this fact has been mentioned in the colophon of the present work.

This edition is based upon two manuscripts of this Library bearing D. No. 11994 and R. No. 6824.

ओम्

श्रीगीर्वाणेन्द्रदीक्षितविरचितः

॥ अन्यापदेशः ॥

चन्द्रः

लोकानन्दनिदानमम्भुजमयं द्वेष्टि स्वयं चन्द्रमाः

देवः किं मुरशासनः कलयते गर्भे न तत्तावता ।

द्वैराज्यं कविकुञ्जरैर्मृगदृशां वक्तुं किं नीयते

रूढा यामवतीपतेः पुनरियं वस्तुष्वसारज्ञता ॥ १ ॥

समीरणः

यावद्वार्षिकदर्शशार्वरतमस्तोमाभिरामो महा-

नाचान्ताखिलदिक्तटो जलधरो वर्षाय संनहति ।

तावच्चण्डसमीरणस्तमचिरादाकृष्य यत्र कचित्

नीत्वादर्शनमेव यन्नयति तत्तस्यैव दुश्चेष्टितम् ॥ २ ॥

गजः

यानारोहणमस्तु वृत्तिरशनैरप्यस्तु राजोचितै-

राखेटेऽस्तु पराक्रमोऽपि न शुनस्तत्त्वं प्रयाति क्वचित् ।

अन्नं पिप्पलपल्लवोऽस्तु धरणी शय्यास्तु रेणु(द्व)[ल्व]णाः

मत्तेभस्य तथापि मत्तगजता नापैति यत्नादपि ॥ ३ ॥

निम्बः

श्रान्तिः शान्तिमुपैति पान्थसुदृशां सर्वापि ते छायाया

दुस्साधो भिषजां शतैरपि महावातोऽपि तैलेन ते ।

बालानां ग्रहवायसादिजनितो दोषस्त्वदीयैर्दलै-

निम्ब त्वं सुरपादपोऽसि नियतं स्याच्चेन्न ते तिक्तता ॥ ४ ॥

भ्रमरः

सत्यप्यम्बुजकानने परिमलैराशान्तविश्रान्तिभि
 श्रित्ताकर्षिणि सान्द्रसुग्रहमधुस्रोतोभिराह्लाविते ।
 भ्रातृषट्पद दुष्प्रवेशमुरगैरुच्चावचं कण्टकैः
 प्राप्तुं केतकमीहतस्तव फलं वक्त्रक्षतिः केवला ॥ ५ ॥

समुद्रः

रत्नानां प्रभवोऽसि मान्यमहसां धत्से च विश्वम्भरं
 गर्भे विष्टपमातुरप्यसि गुरुः स्थानं सुधानामसि ।
 दाता जीवनदातुरप्यसि महामेघस्य वारांनिधे
 लावण्यं यदि दुस्सहं न भवतस्त्वां कोऽनुकर्तुं क्षमः ॥ ६ ॥

चातकः

द्वित्रैरम्बुकणैर्न चेत्पुनरपि द्वितैर्विनैवार्थनां
 लब्धैरन्यत एव ते न किमिदं दग्धोदरं पूर्यते ।
 इत्थं चातक कण्ठकाण्डविलुठत्प्राणेन यत्प्रार्थ्यते
 जीमूतो भवता निरङ्कुशमिदं मौढ्यं क्व ते कथ्यताम् ॥ ७ ॥

मेघः

विद्युद्विर्नयनानि घोरनिनदैः श्रोत्राणि निर्घातितः
 प्राणांश्चापि हरस्ययत्नमटवीकान्तारशैलाब्धिषु ।
 वर्षस्यम्बुद याचितोऽपि मनुभिः प्राचेतसैर्वर्तसे
 कालेऽप्यस्तघृणो यशस्तव तथाप्यन्तं दिशामावृणोत् ॥ ८ ॥

वायुः

वृष्टीर्वारयसे दृशः कलुषयस्याराममुन्मूलय-
 स्यब्धीन् शोषयसे दिशश्च कुरुषे धूलीभिरुद्धूलिताः ।
 पश्यामस्त्वयि नोपकारलवमाप्यालोचयन्तो वयं
 वायो षष्टिदिनायुषः कथमहो गर्वस्तवोन्मस्तकः ॥ ९ ॥

काकः

आरामे पनसाम्रवारणबुसाखजूरचन्द्रद्रुम-
 प्राये संसृतिरिन्द्रनीलमसृणा छायापि साधारणी ।
 साकं सञ्चर काक कोकिलकुलैस्सन्त्यज्य शालीनतां
 न त्वं व्यञ्जयसे गिरं यदि जनो जानाति कस्त्वामिह
 ॥ १० ॥

सुवर्णम्

अङ्गारे पुरतः क्षिपन्त्यथ दृढं गृह्णन्ति संदंशनी-
 वक्त्रेणाम्भसि मज्जयन्त्यथ ततो घ्नन्त्यायसैस्साधनैः ।
 घर्षन्तीह कषोपलेष्वथ तुलां गुञ्जाभिरप्यञ्जसा
 यत्त्वां हेम नयन्ति दुस्सहमिदं किं पातकं कथ्यताम्
 ॥ ११ ॥

मेघः

आसारै शिशिरीकृता वसुमती वेशन्तशैवालिनी-
 कासाराब्धिपुरोगमाश्च शतशो निशेषमापूरिताः ।
 आरामाश्च परिष्कृताः किसलयैः पुष्पैश्च धाराधर
 श्रान्तेऽपि त्वयि कस्य हानिरधुना नष्टा परं चातकाः
 ॥ १२ ॥

सिंहः

किं पुष्णासि मृगान्मृगाधिप दिशन्काले तदीयेप्सितं
 किं वा भीतिमपाकरोषि दवतस्तेषामरण्यौकसाम् ।
 दर्शदर्शमिमान्वियोजयसि च प्राणैस्तवैतादृशो
 दुर्वारा मृगराजताकलि कथं दुर्मेधसा वेधसा ॥ १३ ॥

वायुः

सञ्जातोऽपि कठोरकीचकवनादन्योन्यसङ्घर्षत-
 स्तत्प्रायं वनमाश्रयाश दहसीत्येतद्धि युक्तं तव ।
 यत्त्वां वृद्धिर्नवापयन्निह जगत्प्राणोऽपि निस्संशयं
 साहाय्यं विदधाति ते तदधुना मर्माणि नः कृन्तति ॥ १४ ॥

वननदी

अम्भोधिर्हरिदन्तपान्थलहरीमालोऽपि नालोक्यते
 सिन्धो काननसम्भवेऽविनयतः किं त्वं वृथा वलगसे ।
 जातासि क्व नु लीयसे क्व नु कियान् कालोऽथ वा स्थीयते
 ग्रामारामपुरालयान्वितनुषे नामावशिष्टान् कुतः ॥ १५ ॥

मेघः

नैरस्त्यो मरुदभ्युदेति भवता जीमूत सर्वा दिशः
 पूर्यन्ते वलशासनस्य धनुषा दिग्धारुणी चाङ्किता ।
 कामं वर्षसि दुर्दशा च गलितेत्यालोकयंश्चातको
 यावन्निवृत्तिमेति वर्षसि कथं तावद्धि वर्षोपलैः ॥ १६ ॥

मीनः

वृष्टिस्सा विरराम पूरयति या साधारणं सारणी-
 वेशन्ताब्धिसरित्सरांस्यहरहर्भानोरुदग्रैः करैः ।
 पाथ शुष्यति सञ्चरन्ति परीतो दाशाश्च वंसारिण
 स्थातुं नेह तवोचितं सरसि किं निस्सीमया चिन्तया
 ॥ १७ ॥

चन्द्रः

सर्वज्ञेन कृतादरोऽसि यदि किं शीतद्युते तावता
 धत्तूरार्कशरप्रसूनभुजगाः किं तेन नाङ्गीकृताः ।
 किञ्चिज्ज्ञोऽप्यलमेव ते यदि गुणं गृह्णाति कश्चिज्जनो
 नो चेत्प्राकृतसङ्गतेस्तव वरं सर्वज्ञतोऽनादरः ॥ १८ ॥

शिवः

उक्षणा खेलसि किं वृथैव सुलभेऽप्यैरावणे वारणे
 किं हालाहल एव ते गतिरभूत्सत्यां सुधायामपि ।
 अकैर्हृष्यसि मेदुरे परिमलैस्सत्येव किं कैतके
 सर्वज्ञस्य तवापि कः पशुपते वत्तगस्तु मुग्धो जनः
 ॥ १९ ॥

पद्मम्

साकं ते वसतिर्जलैरसुरभिप्राये 'जनिः कर्दमे
 सक्तास्ते मधुपा निसर्गमलिना भूयोऽप्यमी चञ्चलाः ।
 इत्थं सत्यपि यत्सरोरुह सतां मान्योऽसि तत्तावकं
 वैदग्ध्यं न हि किन्तु सिन्धुतनयापाङ्गस्य लीलायितम्
 ॥ २० ॥

सिंहः

मन्दं मन्दमयं दवो•वनभुवं प्राप्तः क्रमादेधते
 तारुण्यञ्च गतो दहत्यपि तरुन्माकन्दजम्बूमुखान् ।
 सम्प्राप्तश्च गुहोपकण्ठमधुना दुर्निग्रहस्तावकं
 ब्रूह्यद्यापि तवान्तरेव वसतिः क्षेमाय हर्यक्ष किम् ॥ २१ ॥

चन्द्रः

भास्वानस्तमुपागतो विगलिता सन्ध्या च सायन्तनी
 तापिञ्छछवि चावृणोति भुवनं निशेषमन्धतमः ।
 दीना चोत्पलिनी चरन्ति बहुशः पाटच्चरास्सर्वतः
 प्राप्तुं कीर्तिमयं तमीश समयस्त्वां स्मारये केवलम् ॥ २२ ॥

मेघः

पूर्णं वत्सरमप्युपोष्य भवता दत्तं कणं पाथसः
 कीर्णं चण्डसमीरणेन पतितं कृच्छ्रेण चञ्चूपुटे ।
 लब्ध्वा किं पिबतु स्वयं गतघृणः किं वा शिशुभ्यो दिश-
 त्वेनं चातक एष वारिदं वद त्वं दातृचूडामणे ॥ २३ ॥

काकः

आयस्यापि वनप्रियं जनकवत्पुष्पासि गर्भप्रभृ-
 त्यारादेव निवारयस्यवहितो निशेषमस्यापद ।
 ज्ञात्वाप्यन्यममुं विचार्य विरुतैः काक श्रुतीनां सुखै-
 श्चञ्च्वा पीडयसे न मूर्धनि यदि त्वं देवदेवोऽसि नः
 ॥ २४ ॥

व्याधः

जातो दैववशेन चन्दनतरुवृष्ट्या च संवर्धितः
 पान्थानां हृदयङ्गमैः परिमलैः स्वान्तं समाकर्षति ।
 अस्मै किं जलसेकदोहददृढावापाः क्रियन्ते त्वया
 काष्ठायैव कथं पुलिन्द दलयस्येनं त्वमामूलतः ॥ २५ ॥

अर्कः

पुष्पाणक्षयुगतस्य यान्ति भवतः प्रायः परिष्कारतां
 गृह्यन्ते न फलानि कैरपि तथा पत्राण्यमत्राय च ।
 श्रान्तिं त्याजयितुं नृणां किमथ वा छाया तवास्त्यन्ततः
 स्वीचक्रे कथमर्कगुल्फ गिरिशस्त्वामीदृशं ब्रूहि नः ॥ २६ ॥

उद्धः

आकारस्तव सर्वतोऽपि विकृतस्तत्राद्भुता कन्धरा
 सञ्चारश्च ततस्तरां ध्वनिरसावन्यादृशः श्रोतयोः ।
 दुस्पर्शैश्च सकण्टकैः क्षुपगणैर्भूयो बुभुक्षाक्षतिः
 त्वामुष्टु ! त्रिजगद्विलक्षणमहो वेधाः कथं निर्ममे ॥ २७ ॥

समुद्रः

शक्राय द्विपवाजिकल्पलतिकास्वर्धेनवश्शम्भवे
 रेखा चान्द्रमसी तथा मुरभिदे पद्मालयाकौस्तुभौ ।
 देवेभ्यश्च सुधा त्वया जलनिधे दत्ता यदि त्वं बिना
 क्षोभं मन्दरतो ददासि वचसां पारे तदा ते यशः ॥ २८ ॥

विल्वः

आराद्धं गिरिशं दलानि तव सङ्गृह्णन्ति माहेश्वरा
 भैषज्याय फलानि वैद्यहतका मूलान्यपि प्रायशः ।
 शिष्टं काण्डममी हरन्ति मखिनो यूपाय केनेदृशं
 माहात्म्यं तनुनाशपर्यवसितं मालूर ! ते कल्पितम् ॥ २९ ॥

अन्यापदेशः

गजः

क्षुद्रेषु श्ववराहमेषमहिषप्रायेषु सत्त्वेषु या
विक्रान्तिर्मदवारणेन्द्र भवता स्वच्छन्दमाविष्कृता ।
तामुन्मस्तकरोषभीषणमुखव्यादानदुर्दर्शने
पारीन्द्रे वितनोपि चेत्तव तदा पारे गिरां विक्रमः ॥ ३० ॥

मेघः

शान्तान्यद्य फलानि मुष्पनिचयः कालेऽप्यभूद्दुर्लभो
लीयन्ते शनकैर्दलान्यपि तथा शुण्ठ्यमी पल्लवाः ।
त्वत्तो जीवनमीहते तरुरसौ चूतः पयोद द्रुतं
वृष्ट्यै न त्वमवाथवा परिहराशन्या स्वतन्त्रो ह्यसि ॥ ३१ ॥

चूतः

चूतो योऽध्वगतः फलप्रभृतिभिः पान्थान् सदा सेवते
यश्चास्ते फलपुष्पपल्लवघनो लीन कश्चित् कानने ।
सम्प्राप्ते समये तु पश्य निधनं तुल्यं द्वयोरेतयोः
कीर्तिस्तत्क्षतिरित्यहो द्वयमिदं जातं जगत्सूजितम् ॥ ३२ ॥

मधुकरः

सञ्चारं परितो विधाय सरघाः सङ्गृह्य कालाह्वहो-
रेकैकं मधुनः कणं कथमपि क्षौद्रं विधायादरात् ।
भोक्तुं यावदमी मिलन्ति सहसा तावद्दली कोऽप्यमू-
नुत्सार्यापरतः स्वसम्भृतमिवाशेषन्तु भुङ्क्ते मधु ॥ ३३ ॥

वेधाः

आक्रान्तो हरिभिः पुराद्रिरधुना गोमायुभिः स्थीयते
व्याप्तं वन्यगजैः पुरा विपिनमप्याक्रम्यते सैरिभैः ।
आरामो निविडः पुरा कलरुवैरापूर्यते कौशिकै-
रग्रे कस्य निवेदयामि चरितं दुर्मेधसो वेधसः ॥ ३४ ॥

सूर्यः

ये पद्मानि विकासयन्ति दृषदो ये दीपयन्त्यञ्जसा
 ये वा सङ्घटयन्ति चक्रमिथुनं भिन्दन्ति येऽन्धं तमः ।
 ये वर्षन्ति हिमं जलञ्च त इमे तिग्मद्युतेरंशवो
 विख्याताः क विलिल्युरद्य तरणौ याते दिशं वारूणीम्

॥ ३५ ॥

सृगालः

आसीदत्र पुरा गिरौ गजरिपुर्दुर्वारदोर्विक्रम-
 स्त्वं नैवासि तदाल वेत्रविपिने कुत्रापि जीर्णे वसन् ।
 अद्यागत्य सृगाल धृष्टवदरे तस्यापि चर्यामहो
 हृद्यां स्वैरमधिक्षिपन् विहरसे वीतत्रपो दर्पतः ॥ ३६ ॥

चन्द्रः

चन्द्रे सन्ति गुणास्तमोहतिजनानन्दामरप्रार्थ्यता-
 कामारातिपुरस्कृतिप्रभृतयो निह्नुत्य तान् विश्रुतान् ।
 अङ्कं दोषमुपेत्य तत्र बहुधा हेतून् स्वमेधावशात्
 क्रन्दन्तः कवयः कथं न जगदुत्सङ्गे पुरोभागिनः ॥ ३७ ॥

खद्योतः

दैवादस्तमुपैतु नाम महसामेको निधिर्भास्करः
 कालस्कन्धसगन्धमन्धतिमिरं रोदोऽन्तरं रुन्धताम् ।
 साजात्येन धनञ्जयोडुचपलाः कामं स्फुरन्त्वाद्विये
 खद्योतोऽपि तदा मुहुः स्फुरति यत्तन्मे मनः कृन्तति

॥ ३८ ॥

मन्दानिलः

उत्पत्तिर्मलयाचले परिचयः प्रायः पटीरद्रुमैः
 कृत्यं दुर्वहमेदिनीभरपरिश्रान्ताहिसञ्जीवनम् ।
 कीर्तिस्ते किमितः परं वद जगत्प्राणोऽसि मन्दानिल
 क्रूरं ते कथमीदृशस्य हृदयं पान्थेषु चितीयते ॥ ३९ ॥

गजः

खातं किं नु सरस्त्वया वनभुवि प्रान्तेषु किं शाखिनो
 न्यस्ता किं नलिनी तदन्तरभुवि प्रौढा समारोपिता
 एष्वेकं च मतंगज त्वमपरिज्ञायैव तृष्णाकुलः
 पातुं वारि कृतोद्यमस्सकृदहो सर्वं कथं लुम्पसि ॥ ४० ॥

त्वामुद्दिश्य मतङ्गजेन्द्र गणका आधोर्णा नैगमा
 अध्यक्षा मिषजोऽन्ततः परिजना नीचाश्च जीवन्त्यमी
 एष्वेकोऽपि न वारितोऽलभवता कर्णानिलैर्वार्यते
 त्वद्दानोदकलालसो मधुकरो दैव तदीयं किमु ॥ ४१ ॥

त्वद्दानोदकसौरभैः परवशः पुष्पन्धयो भूयसा
 त्वत्कर्णानिलताडितोऽप्यशरणस्त्वामेव संसेवते ।
 एवं त्वां भजतामुना यदि मृतिस्त्वत्कर्णयोश्चालनैः
 प्राप्ता दैववशेन किं फलमितोऽप्येतस्य शंस द्विप ॥ ४२ ॥

कर्पूरः

द्रव्यैः क्षुद्रपलाण्डुसर्षपवचाप्रायैस्समं संस्तव-
 स्सोढव्योऽजनि दुस्सहः कटुरसौ गन्धोऽप्यमीषां सदा ।
 इत्थं त्वं घनसार मा कुरु हृदि क्लेशं भविष्यन्ति ते
 तेषामप्यचिराद्गुणाम्मुविदितास्सत्यं ब्रुवे विक्रये ॥ ४३ ॥

जम्बुकः

या विक्रान्तिररण्यसीम्नि विजने पर्याकुले साध्वसात्
 क्षुद्रे मेषवराहकुक्कुटकुले सन्दर्शिताभूत्वया ।
 तामीषत्प्रकटीकुरु त्वमधुना मा धाव भो जम्बुक
 प्राप्तोऽयं मृगयावृकस्सहगसौ क्रोधात्तरोद्रध्वनिः ॥ ४४ ॥

गजः

आकारेण बलेन च त्वमधिकषष्ठ्यंशतो मानवा-
तेनैकेन नियन्त्रितोऽसि तदपि स्वीयेऽनभिज्ञो बले ।

इत्थं सत्यपि मेषगोवृषहयप्रायानपेतागस-
स्सत्वान्मर्दयसि द्विपेन्द्र वचसां दूरे हि मौढ्यं तव

॥ ४५ ॥

मशकः

आकारस्तव दुर्ग्रहोऽक्षिवलनैस्त्वं दुर्बलः प्राणिनां
धूमैरेव निराकृतिर्मशक ते साध्या कुलालैरपि ।

कर्णाभ्यर्णगतः कटुध्वनिरसौ दंशोऽपि ते दुस्सहः
सत्वानां महतामपि क्व पटुता लब्धा त्वयैतादृशी ॥ ४६ ॥

सूर्यः

भानोर्ये पतितास्सहैव पतता तेनान्वहं भानवो
ये चान्ये पतनं विशङ्क्य चकिता दूरे निवृत्ताः कराः ।

सम्प्राप्तेऽभ्युदये द्वयेऽपि सदृशास्तस्थाद्य जाता इति
भ्रातर्मा कलयेदृशी हि महतां चर्यात्र चित्तं किमु ॥ ४७ ॥

मूषिकः

कोणे कापि निलीय वेश्मनि चिरं कस्यापि मार्गं दृशो-
रप्राप्यैव समस्तधान्यनिचयं सञ्चूर्णयन्नञ्जसा ।

अप्राप्योपशयं पुनश्च सुदृढा भित्तिः क्रमात्पातयन्
धृष्टो मूषिक जीवसि त्वविकलो दैवं तथैवंविधम् ॥ ४८ ॥

गर्दभः

पुच्छः पादचतुष्टयं मुखमपि प्रायस्समास्ते ह्यै-
स्त्वं निर्णेजकनिघ्न एव न खर क्लेशं महान्तं व्रज ।

निश्शङ्कं प्रविशाद्य राजभवनं राजोचितैस्सैन्धवै-
र्भागित्वं भज दुर्लभो हि समयस्त्वेतादृशस्तेऽन्यदा ॥ ४९ ॥

कस्तूरिका

किं त्वं केनचिदर्थितोऽसि किमथ क्रीतोऽसि दृष्टोऽसि वा
 निर्मुक्तावरणोऽसि वा तदपि तु स्थित्वैव कोणे क्वचित् ।
 आमोदैरविशेषमेव हि जनानानन्दयस्यञ्जसा
 तत्प्राञ्चः कवयोऽपि ते मृगमद स्तोतुं गुणानक्षमाः ॥५०॥

सामान्यः

गावः कामदुघा वनेऽत्र विजने लम्नास्सवत्सा इमाः
 पीड्यन्ते श्वसृगालसूकरमुखैस्सत्त्वैर्मुहुर्निर्दयैः ।
 न त्रातुं प्रभवस्तपस्विन इमे दीनाः पुलिन्दाः पुनः
 शक्ताः कौतुकिनः किमत्र करवाण्यावेदये कुत वो ॥ ५१ ॥

अश्वः

सद्याः पश्चिमपादघातनिवहास्सद्याश्च रूक्षस्वनाः
 सद्या तैस्सह संस्थितिश्च करभैर्भूयोऽवमत्यावहा ।
 नेत्थं चिन्तय सैन्धव त्वमधुना नातास्त्यभिज्ञो जनः
 तं देशं व्रज यत्र सोऽस्ति न पुनः क्लेशं भज त्वं वृथा ॥५२॥

तिलः

आरभ्यैव जनिं जलैः परिमितैर्यत्नेन संवर्धितो
 गेहे क्वापि सुसंस्कृतेऽथ सुचिरं निक्षिप्य संरक्षितः ।
 लाल्योऽप्येवमसौ तिलो न समये दत्ते विना पीडनं
 यन्त्रैस्तैलमसौ मलीमसतनोः क्षुद्रस्य नैजो गुणः ॥ ५३ ॥

सुवर्णम्

गाढेऽग्नौ विनिपातितोऽपि सलिले संरभ्य निर्मज्जितो-
 प्यायस्तोऽपि च ताडनैर्दृढतरैः कृष्टोऽपि यन्त्रैर्भृशम् ।
 त्वं गाङ्गेय परिष्कृतोऽसि न निजैर्मुक्तोऽसि भव्यैर्गुणैः
 किं कर्मान्दिषु विश्रुतेष्वपि गुणरसन्दृश्यतेऽयं तव ॥ ५४ ॥

चन्दनद्रुः

आमोदैर्हृदयङ्गमैर्दश दिशोऽप्याच्छादयन् कोऽप्यसा-
 वास्ते चन्दनपादपोऽतिशिशिरच्छायोऽभिगम्यो नृणाम् ।
 कूरा दृष्टिविषा वसन्ति परितस्तं केचिदाशीविषाः
 कोऽमुं द्रष्टुमिहोत्सहेत मनसा प्राणेषु लुब्धो जनः ॥ ५५ ॥

वक्रः .

कान्तिस्ते तुहिनाद्रिरूढलवलीलीलासमुत्सारिणी
 हंसैरेव सहासिकापि सरसीसीमासु साधारणी ।
 नीरक्षीरविवेचनेऽपि पटुता यद्यस्ति सत्यं ब्रुवे
 त्वं नो हसकुलाग्रणीर्वकं परः कस्तेषु हृद्यो गुणः ॥ ५६ ॥

विटपी

यःसंसिञ्चति वारिभिः प्रतिदिनं नानाविधैर्दोहदै-
 रुद्रच्छत्कुसुमं तनोत्यवाहितो वन्यद्विपाच्चावति ।
 तं मूले दलयन्तमात्तपरशु चान्यं समं छायाया
 शान्तश्रान्तिमहो तनोति विटपी धातापि नैतादृशः ॥ ५७ ॥

हंसः

नीरक्षीरविवेचकोऽस्मि सुदृशां लीलागतौ देशिकः
 ख्यातोऽस्मीति च हंस गर्वमधिकं चित्ते वृथा मा कृथाः ।
 तत्राद्ये पटुतां रसस्य नितरामम्लस्य पश्याधुना
 मत्तस्यास्य मदावलस्य गुरुतां कृत्ये द्वितीयेऽपि च ॥ ५८ ॥

भेक

काले नूतनवारिदागममनोहारिण्युदात्तैः स्वनै-
 शिचत्ताकर्षिभिरेष नस्सुखयति श्रोत्राणि केकिव्रजः ।
 कालेऽस्मिन्नतिदुस्सहैः कटुतरैर्भेकोऽपि कर्णौ नृणां
 निःशङ्कं रटितैर्दहत्यविरतं मृग्यो ह्यभिज्ञो जनः ॥ ५९ ॥

सामान्यः

काले क्वापि सरोरुहाण्युपरतान्यास्ते तदा केतकी
 हंसा नैव शकुन्तलोकतिलकास्सन्नाहिनी बर्हिणः ।
 छन्नो यामवतीपतिः स्फुरति हि प्रौढा तटित्सन्ततिः
 कस्याद्योपरमेण कस्य विरतिर्भूयात्फलस्य क्षितौ ॥ ६० ॥

मर्कटः

तीर्णः प्रागमितौजसा हनुमता यत्नं विनैवोदधि-
 र्यद्येतेन भवेद्वलीमुख तवोत्सेको निरस्तार्गलः ।
 मर्त्येनैव सता पुरा दशमुखो रामेण वीराग्रणी-
 नीतो मृत्युवशं कियान् हि न भवेदेतावता न समयः ॥ ६१ ॥

सामान्यः

स्मर्तारो मनुदक्षशङ्खलिखितप्रष्ठास्समाः प्राणिनां
 धर्माधर्मविवेचनैकनिरता युक्ता जगद्देशिकाः ।
 त्यक्त्वा तानपि तत्प्रदर्शितमहामार्गस्थितान्देशिकान्
 दग्धारो भुजयोर्भवन्ति गुरवः प्रायः कलेर्वैभवात् ॥ ६२ ॥

मृगालः

आस्ते कोऽपि मृगाधिपोऽत्र बहुधानेन द्विपाः पातिताः
 दुर्धर्षोऽयमरातिभिर्वलिभिरप्याखेटसन्नाहिभिः ।
 इत्यास्ते बहुधा जनस्य हृदये त्वद्विक्रमो जम्बुक
 ज्ञात्वैतन्न बहिर्विनिस्सर न चेन्मर्म स्फुटं ते भवेत् ॥ ६३ ॥

प्रागासीदतिविस्तृतस्य विपिनस्यास्यैव नेता हरिः
 शार्दूलप्रमुखाश्च केऽपि बलिनस्तस्याभवन् किङ्कराः ।
 अद्य त्वं प्रभुरस्य जम्बुक तव क्षुद्रा इमे जन्तवः
 प्रेष्या योगममुं गुरुश्च न धिया शक्तः समुत्प्रेक्षितुम् ॥ ६४ ॥

अर्णवः

किं पातुं सलिलं तवोचितमतिश्रान्तस्य पान्थस्य वा
 भूयोऽभ्यर्णगतस्य पुष्टिविरहात्कलान्तस्य सस्यस्य वा ।
 स्नातुं चेन्ननु सन्ति पुण्यसरितो गङ्गादिमा विश्रुताः
 किं बालम्ब्य महत्वमर्णव तव स्यादेष कोलाहलः ॥ ६५ ॥

काले त्वां सलिलार्थिनो जलधरास्संप्राप्य लब्ध्वा फलं
 निर्यत्नं कृतपूर्वपुण्यविभवा निर्यान्त्यहो केचन ।
 त्वामेवाशरणा गताश्शरणमित्येते गणा यादसां
 क्लिश्यन्ते बहुधा गतागतिपरैः कृष्टास्तरङ्गैस्तव ॥ ६६ ॥

बकः

निर्मज्जस्यसंकृन्नादीषु भजसे मौनं दृढामासिकां
 लब्ध्वा मीलितलोचनाश्चिरतरं ध्यानैकनिष्ठोऽप्यसि ।
 त्वत्तः किं मुनयोऽधिका न हि ततो नूनं त्वमेवाधिको
 मीनानामुपसंहृतौ बक न ते सक्तं यदि स्यान्मनः ॥ ६७ ॥

सामान्यः

वत्सा गास्तृषिता धयन्ति गृहिणो रुन्धन्ति तान् स्वामिनः
 पातारो द्रविणव्ययैरनुदिनं ह्येतत्पुनर्युज्यते ।
 अध्वन्याः कतिचिन्निरस्तकरुणास्सर्वस्वनाशादिव
 प्राप्तान्तःकरणव्यथाः कुतुकिनो रुन्धन्त्यहो पापिनः ॥ ६८ ॥

रसालः

छायाभिश्शिशिराभिरध्वगजनास्सान्द्राभिराराधिताः
 केचिन्मेदुरसौरमैश्च कुसुमैरन्ये परे स्वादुभिः ।
 भूयोभिः फलसञ्चयैः परमिदं लब्धं फलं जन्मन-
 श्चिन्ताचूत किमद्य ते भवतु वा क्षेमं परं वा ततः ॥ ६९ ॥

इक्षुः

आकृत्या परुषैर्दलैश्च सदृशा जाताः पिशाचैश्चो
 भव्यैरिक्षुभिरित्ययं तव सखे खेदोऽद्य विश्राम्यतु ।
 तत्राद्यो गृहनिर्मितावुपकरोत्येवायतौ प्राणिनां
 द्वित्वैरेव दिनैरयं तु चरमः का वा क्षतिस्तावता ॥ ७० ॥

काकः

काकाः केचन मांसलेषु विविधेष्वन्येषु लभ्येष्वपि
 प्रायो जन्तुषु तान्विहाय मिलिता भूयोऽपि काश्यं गतान् ।
 श्रान्तान् सञ्चरणेऽपि संप्रति बलीवर्दान्मुहुः कोटिभि-
 श्चञ्चूनां दलयन्ति हन्त किमितोऽप्यास्ते परं पातकम् ॥ ७१ ॥

वृषभः

सस्यैः शालिमुखैः कृषीवलजनैर्यत्नेन संवर्धितैः
 लब्धैर्यत्नबलं विनैव जठरं स्वं पूरयन्नञ्जसा ।
 दर्पान्धः स्मरपीडितो विनिपतन् लब्धासु गोव्यक्तिषु
 स्वच्छन्दं विचरत्ययं हि वृषभः पश्यास्य भाग्यं सखे ॥ ७२ ॥

दावः

गृह्णन्तो द्राविणं समस्तमकृतप्रज्ञान् दहन्तो जनान्
 बाह्यैर्यद्यभजन्त केऽपि गुरुतामभ्यर्थितास्तैस्तदा ।
 अद्रव्यव्ययसंशयं निखिलमप्यङ्गं दहन् प्राणिनां
 तैरप्रार्थित एव दावदहनं त्वं तेभ्य आद्यो गुरुः ॥ ७३ ॥

सामान्यः

कृत्स्नं मूलधनं निवेश्य पदयोर्विश्वस्य सार्धं सुतै-
 र्दारैश्चागतमैहिकेतरफलं लब्धुं सतृष्णं जनम् ।
 गृह्णन्तो द्राविणं वचोभिरखिलव्यामोहकैः केऽप्यहो
 कृत्वैनं गणिका इवाद्य विवशं बाह्यैर्दहन्त्यञ्जसा ॥ ७४ ॥

महाग्राहः

प्रागासन् जलजन्तवोऽत्र सरसि स्वैरं मिथस्सङ्गता-
 स्सर्वे ते गिलितास्त्वयातिबलिना दृप्तेन हीनागसः ।
 नैतज्जीर्यति पातकं तव महाग्राह प्रचण्डोऽपरः
 प्रत्यर्थी भवितात्र धीवरवरो दृष्टाः कति त्वादृशाः ॥ ७५ ॥

सामान्यः

प्रायो वस्तुषु सार एव सुदृढो हेतुर्नृभिस्सङ्ग्रहे
 न प्राज्ञैरुपसङ्ग्रहोऽत्र रुचिरं दृष्टान्तमाकर्णय ।
 कायः पोत्रिण आहतोऽपि हरिणा सन्त्यज्यतेऽयं जनै-
 स्तेनैवायमनाहतोऽपि करिणः कायो मुहुर्लाल्यते ॥ ७६ ॥

भ्रमरः

अल्पा ते तनुरेव तत्र जठरोऽप्यन्तमल्पस्ततः
 सम्पूर्त्यै च कणोऽलमेव मधुनस्तस्यैक एवाधुना ।
 अप्राप्य क्षणमात्रमप्युपरतिं कार्येऽत्र भूयो भ्रमन्
 क्षुद्राणां प्रथमोऽसि षट्पद तवाकृत्या समेयं मतिः
 ॥ ७७ ॥

वृषः

आरभ्योद्भवमादरेण पयसा घासेन कण्डूयनै-
 र्दशानां विनिवारणैरपि गदव्यावर्तकैरौषधैः ।
 नाथे सत्यपि पालके समुचिते कालेऽण्डकोशस्य ते
 गाढं मर्दयितैव शिक्षक इति ख्यातिं परामश्नुते ॥ ७८ ॥

लक्ष्मीः

गम्भीरस्य महोदधेरसि सुता त्वं सोदरस्ते शशी
 देवो लोकजनिस्थितिक्षयकरो नेता स नारायणः ।
 ध्येया त्वं मुनिपुङ्गवैर्हृदि सदा यत्नेन पद्मालये
 तादृश्या अपि ते कथं चपलता नीचे जने वा स्थितिः
 ॥ ७९ ॥

सामान्यः

तीर्णो येन महोदधौ कतिपयो देशोऽञ्जनासूनुना
 स्त्यायन्ते भुवि तस्य मन्त्रकवचस्तोत्रैस्सदोपासकाः ।
 सप्तापि प्रथितेन येन मुनिनाचान्ताः पयोराशयो
 निर्यत्नं स पुनः प्रसिद्धमहिमा न स्मर्यते कैरपि ॥८०॥

सामान्यः

तिर्यञ्चोऽप्यखिलाङ्गकम्पविवशाः क्रन्दन्ति भूयस्तरां
 दग्धारं धृतहस्तमन्तकमिवालक्ष्याग्रतो भीरवः ।
 अद्रव्यव्ययखेदमस्तदहनातङ्कं च धृष्टाः कथं
 सोढारे व्यसनं वसन्ति निभृतास्तस्याग्रतोऽमी जडाः
 । ८१ ॥

समुद्रः

पुत्री मे कमलालया क्षितिभृतस्सङ्कुन्दनाद् भीरवो
 मामेवोपगताश्शरण्यमलमेवैकस्तरङ्गोऽपि मे ।
 लोकं मज्जयितुं क्षणादिति न ते गर्वोऽस्तु वारांनिधे
 मर्मज्ञो मलयाचले मुनिरसावास्ते हि विन्ध्याहितः ॥८२॥

शिवः

वासो यद्यपि राजते शिखरिणि स्यालस्स लक्ष्मीपतिः
 मित्रं ते धनदः पुरन्दरमुखा वार्हिर्मुखाः किङ्कराः ।
 विख्यातः श्वशुरो महेश गृहिणी चैवान्नपूर्णाधुना
 योगेऽस्मिन्मिलितेऽपि कैरपि न ते भिक्षाकपालो हृतः
 ॥ ८३ ॥

ब्रह्मा

कर्ता त्वं जगतामकृत्रिमगिरां वक्ता तपोभिः स्थिरै-
 राराध्यो मुनिपुङ्गवरविरतं सत्ये स्थितश्शाश्वतः ।
 सन्त्येते बहवो गुणास्त्वयि विधे सत्यं तवैतादृशो
 वागेकापि कथं विनेव वनितां वक्ता न निष्कामति ॥८४॥

मधुपः

प्राप्ते मासि मधौ समग्रविशिखः पुष्पायुधो जृम्भतां
 मिलं तस्य समस्तलोकनयनानन्दावहश्चन्द्रमाः ।
 हृद्योऽसौ मलयानिलोऽपि जनतामाह्लादयन् भूयसा
 जृम्भन्ते मधुपा निसर्गमलिना लब्धावकाशाः कथम् ॥ ८५ ॥

कीचकः

अन्विष्यापि हि वेणुदण्डनिवहो वक्रो जनैर्गृह्यते
 संयोक्तुं चतुरन्तयाननिवहे लुभ्योऽप्यवक्रो न हि ।
 विम्बे सत्यपि वर्तुले शशभृतो वक्रां कलां सादरः
 सर्वज्ञोऽप्युररीकरोति गिरिशः कालो ह्ययं तादृशः ॥ ८६ ॥

हरिणः

अस्तोकैस्तरुभिः फलैश्च कुसुमैर्नग्नैर्वृतैः सर्वतः
 सान्द्रे स्वादुजलैरमेयनलिनीपूर्णैस्सरोभिस्तैः ।
 हिंस्रैः कैरपि जन्तुभिर्विरहिते रम्ये विविक्ते वने
 धन्योऽयं हरिणार्भको विहरति स्वैरं वयस्यैर्वृतः ॥ ८७ ॥

धीवरः

आनायैरतिविस्तृतैरविरतं क्षिप्तैरगाधे जले
 सङ्गृह्यन्नपि सङ्गतान् बहुविधान्मीनानसौ धीवरः ।
 तेष्वेको यदि भागधेयविभवान्मुक्तस्तदा केवलं
 धर्मो मे भवितेति वक्ति वचसा स्वान्ते दधानो व्यथाम्
 ॥ ८८ ॥

मत्कुणः

धूमैः शक्यनिराक्रिया हि मशका वृष्ट्या पुनर्मक्षिका-
 स्तैस्तैरुल्लिखितैर्धिया बहुविधैर्यन्त्रैरिमे मूषिकाः ।
 सङ्घीभूय मनुष्यदर्शमसृजं भूयो हरन्तो नृणां
 प्रत्याख्यातुमहो न कैरपि जनैः शक्याः कथं मत्कुणाः
 ॥ ८९ ॥

मशकः

सत्स्वन्येषु भवादृशेषु बहुषु क्षुद्रेषु जन्तुष्वमी
 प्रायस्त्वामुपमानयन्ति करिणा वैधर्म्यमात्राज्जनाः ।
 पर्याप्तं न किमेतदेव मशक प्राज्यं फलं जन्मनो
 नो चेच्चामधुना निकाममवमं को वेत्ति यत्नादपि ॥ ९० ॥

लशुनः

आरुण्यं स्फटिके जपाकुसुममप्येतत् स्वसंसर्गिणि
 स्वच्छे तत्क्षणमादधाति न चिरं चित्रं किमत्राधुना ।
 लीनेऽपि त्वयि गन्ध एष भवतस्संसर्गिवस्त्वन्तरे
 यत्नेनापि न लीयते लशुन यच्चित्तं त्विदं पश्यताम् ॥ ९१ ॥

घूकः

वैरी कुण्डलिनां प्रयाणसमये दृष्टो जनैः क्षेमदो
 वंश्यो विष्णुरथस्य मञ्जुलवचा रम्यः पतिः पत्निणाम् ।
 ताक्षर्योऽसौ कथमीदृशोऽद्य भवता घूकानुकर्तुं क्षमो
 नैवं चेद्वपुषाधिकोऽसि हि ततस्तेनास्तु ते निर्वृतिः ॥ ९२ ॥

सामान्यः

युगं चन्दनधर्षकस्य भुजयोः कार्येऽत्र संनाहिनो-
 श्चाञ्चल्यं समुपैतु काममुचितं त्वेतन्नृणां पश्यताम् ।
 अन्यः कोऽप्यवमोऽङ्गकेष्ववयवस्तस्यैव संघट्टय-
 न्नूरु जागरितो बहिः स्वयमपि प्राप्नोत्यहो लोलताम्
 ॥ ९३ ॥

कदली

सङ्गृह्णन्ति शलाटुकाण्डकुसुमान्येतानि पत्राण्यपि
 प्रायो व्यञ्जनलिप्सवः कतिपये मन्त्रार्थिनः प्राणिनः ।

मूलानीह फलञ्च तेऽतिमधुरं सर्वेऽपि रम्भातरो
सर्वैरप्युपकारकस्तरुवरो लभ्यो न हि त्वादृशः ॥ ९४ ॥

तालः

उत्पत्तौ बहुधा चिरायति भुवि क्षितेऽपि बीजे शनै-
रुत्पन्नोऽप्यधिकं न यात्युपचयं तालद्रुमः कांक्षितम् ।
मान्द्येनोपचितोऽपि नैव फलति क्षिप्रं चिरेणाधुना
स्तोकं लब्धफलोऽप्यमुष्य न फलं भुङ्क्ते निषेधाज्जनः
॥ ९५ ॥

भेकः

दृप्तैः काननसैरिभैः कलुषिते स्तोकोदके पल्वले
दुर्गन्धप्रचुरे वसत्रपि सदा भेको मुहुर्वल्गति ।
यद्यस्यैव महत्प्रभूतमधुरस्वच्छाम्बुपूर्णं सरो
लब्धं दैववशेन कः खलु तदा रुन्ध्यादमुं वल्गनात् ॥ ९६ ॥

सामान्यः

स्रोतोभिर्बहुभिर्नदीषु समये वर्षागमे मज्जितो-
ऽप्यानम्रः स्वयमेव वेतसगणस्संलक्ष्यते ह्यक्षतः ।
मध्येमार्गमनम्र एव वसति क्षोणीरूहो यस्स तु
क्षिप्रं गाढनिवद्धमूलवलयोऽप्यामूलमुमूल्यते ॥ ९७ ॥

अश्वः

आबाल्याद्य इहादरेण कृतिना संरक्षितस्सादिना
दुस्साधादपि यश्चिकित्सकजनैर्नानामयान्मोचितः ।
काले रेचितवल्गितादिषु गतेष्वायस्य यश्शिक्षितो
हा तेनैव स एव पश्य विषमे भागे भुवः पात्यते

ताम्बूलम्

निद्रालस्यगुणापहारकरणे सर्वेन्द्रियाह्लादने
 भव्ये राजसभोचितेऽभ्युदयदे दातुस्तिमूर्त्यात्मके ।
 ताम्बूले सति जाठराग्निपटुताकारिण्यहो पापिनां
 धूमास्वादने एव सक्तमभवच्चेतः कथं गर्हिते ॥ ९९ ॥

सूर्यः

दुर्मोचान्तरबाह्यसर्वतमसां भेत्ता क्व भासांनिधिः
 क्वासौ पश्य जलाशयेषु निवसन्नभोरुहाणां गणः ।
 इत्थं सत्यपि किञ्चिदभ्युदयतस्तस्याधिकां सम्पदं
 धत्ते तूर्णमयं सतां हि महिमा ज्ञायेत केनाधुना ॥ १०० ॥

सर्पः

कम्पन्ते त्वयि संस्मृतेऽपि निखिलान्यङ्गान्यहो प्राणिनां
 दृष्टे तु त्वयि चेतनापि भुजग प्रायेण संक्षीयते ।
 स्पृष्टे तु त्वयि सर्व एव सहसा प्राणाः प्रयाणोन्मुखा-
 स्सर्वज्ञोऽप्यनुमन्यते स स कथं त्वामीदृशं शङ्करः
 ॥ १०१ ॥

तिमिरः

चण्डांशोः कतिवारमेष किरणैरुन्मूलितः प्रागभूत्
 एवं यामवतीपतेरपि करैराशान्तविश्रान्तिभिः ।
 सम्प्राप्ते समये तथापि नितरां गाढोऽन्धकारः शनैः
 प्राप्तस्थैर्य इवावृणोति जगतीं नीचस्वभावो ह्यसौ ॥ १०२ ॥

तालः

धर्माधर्मविवेचनं क्षितिभृतां राज्यस्थितिर्वादिना-
 मश्रान्तः कलहो मिथो हरिहरब्रह्मादिदेवेष्वपि ।

न्यूनाधिक्यकथा विशिष्य च गिरां देव्यास्तमुज्जीवनं
पत्रेणैव तवाखिलं त्विदमतस्ताल त्वमेवोन्नतः ॥ १०३ ॥

सुवर्णम्

नेत्रासेचनकस्य सर्वजनताग्राह्यस्य भूमृद्गणै-
रश्रान्तं शिरसा धृतस्य विधिना गर्भे धृतस्यादरात् ।
कालेऽष्टापद सङ्ग्रहे तव पुनः प्राप्तेऽवमः कोऽप्यसौ
निर्णेता निकषोपलः कथमहो सञ्जायते प्राज्ञवत् ॥ १०४ ॥

मेघः

छन्नोऽसौ महसां निधिः प्रथमतश्छन्नस्तथा वृष्टिभिः
पद्मानां प्रकरो मरालतिलकास्सर्वे समुत्सारिताः ।
लुप्तानि प्रबलान्यपीह सदनान्यम्भोद लब्धं फलं
त्वत्तस्सर्वमिदं प्रसीद विरमामुष्मान्महावर्षतः ॥ १०५ ॥

विष्णुः

जायैका तव विश्रुतातिचपला सर्वसहान्या जडा
पुत्रोऽनङ्ग इति प्रथामुपगतः प्रोन्मादकः प्राणिनाम् ।
निद्रालुस्त्वमपीदृशस्य भवतो नैव स्वसंरक्षणे
शक्तिर्नः प्रतिभाति कैटभरिपो दूरे जगद्रक्षणम् ॥ १०६ ॥

समुद्रः

तोयं यत्त्वयि सम्भृतं जलनिधे सर्वात्मना प्राणिना-
मग्राह्यं समभूत्पुरा जलमुचे तोयार्थिने सम्प्रति ।
दत्तं सन्मधुरं तदेव बहुधा ग्राह्यं जनैर्जायते
दानस्यास्य कृतस्य केन महिमा ज्ञायेत पात्रेऽनघे
॥ १०७ ॥

जलचरः

भो क्षुद्रा जलजन्तवो बहुविधास्सन्त्येव गङ्गादिमा
 नद्यः स्वादुरसा निदाघसमये प्राप्तेऽप्यशुष्यज्जलाः ।
 ताः प्राप्यैव गतव्यथा विहरत स्वैरं निजैर्वन्धुभिः
 किं वः क्षारजले फलं दृढतरैर्भङ्गैर्विना कर्षणम् ॥ १०८ ॥

सामान्यः

सत्स्वन्त्येषु विषद्रुमप्रभृतिषु च्छेद्येषु वृक्षेष्वपि
 प्रायो द्वीपिमुखेषु सत्सु निखिलैर्वध्येषु जन्तुष्वपि ।
 यज्ञे बिल्वपलाशपिप्पलमुखांश्छेद्यांश्च यूपार्थिभिः
 र्वध्यं वक्ति मुहुर्विशङ्कमधुना छागं कथं वा त्वयी
 ॥ १०९ ॥

छागः

शक्तो रेचितवल्गितप्लुतमुखे नानाविधे चङ्क्रमे
 संनाह्यो धरणीभुजां बहुधनो वाहाग्रणीः सैन्धवः ।
 स्वैरं दर्पवशाद्भुनोति नितरां दीर्घं निजं बालधिं
 त्वं तु छाग कथं धुनोषि नितरामल्पं विलज्जो ह्यसि
 ॥ ११० ॥

सामान्यः

धावन्त्वद्य वनादिमे बलिभुजस्सन्तीति किं कोकिला
 मान्यन्ते महिषा जनैरिति गजा निर्यान्तु किं पत्तनात् ।
 बालेया बहवोऽभवन्निति हया मुञ्चन्तु किं मन्दुरा-
 मत्यर्घा लशुना बभूवुरिति किं चन्द्रास्त्यजन्त्वापणम्
 ॥ १११ ॥

आयुः प्रार्थयते मृकण्डुशिशवे यो दीर्घमायुर्ददौ
 स्वल्पायाप्युपमन्यवे स्पृहयते दुग्धे स दुग्धोदघ्निम् !

देवस्सोऽयमगण्यपुण्यमहिमा कारुण्यवारांनिधि-

र्दद्यान्नः पुरशासनस्सुचिरमप्यायुः श्रियं चोर्जिताम्

॥ ११२ ॥

इति श्रीमद्भारद्वाजकुलजलधिकौस्तुभश्रीकण्ठमतप्रतिष्ठापनाचार्य-

चतुरधिकशतप्रबन्धनिर्वाहकश्रीमन्महाव्रतयाजि-

श्रीमदप्पय्यदीक्षितसोदर्य आच्चान् दीक्षित-

पौत्रस्य सर्वतन्त्रस्वतन्त्रस्य कैयट-

व्याख्यानशिवतत्त्वरहस्यनीलकण्ठ-

विजयद्यानेकप्रबन्धनिर्मातुः श्री-

नीलकण्ठदीक्षितस्य तृतीय-

नन्दनेन श्रीगीर्वाणेन्द्र-

दीक्षितेन वीरचितो-

ऽन्यापदेशः

समाप्तः ॥

NAVA GRAHA TÖTTIRAM AND ŠANI BHAGAVĀN TÖTTIRAM.

Edited by

PULAVAR M. PASUPATHI.

The Navagraha töttiram consists of 10 stanzas, nine of which are prayers dedicated to each one of the nine grahas and the last one gives the good that results from the reading of the above nine stanzas. The style is highly poetic and lucid in character. This has been described in the Tamil Descriptive Catalogue under D. No. 1769. The name of the author or other particulars relating to this manuscript are not mentioned.

Šani Bhagavān töttiram is a garland of twelve poems in praise of Šani Bhagavān, one of the nine grahas. The name of the author and other particulars are not mentioned. It is based upon a single copy of a manuscript bearing D. No. 1767.

நவக்கிரக தோத்திரமும் சனிபகவான் தோத்திரமும்.

(1) நவக்கிரகத் தோத்திரமென்னும் இந்நூல், நவக்கிரகங்களின் பேரில் பாடப்பட்ட தோத்திரப் பாடல்களைக் கொண்டதாகும். இதில் ஒவ்வொரு கிரகத்தையும் தனித்தனி ஒவ்வொரு பாடலிற் றுதித்து, இறுதியில் பலன் ஒரு பாடலிற் கூறப்பட்டுள்ளது. ஆக இதில் உள்ள பாடல்கள் பத்து. செய்யுள் நடை நன்றாகவுள்ளது. ஆனால் இயற்றியவர் ஊர், பெயர் முதலியன விளங்கவில்லை. இந் நூல் நிலைய டிஸ்கிரிப்டிவ் காட்லாக்கு 1769-ம் எண்ணிலிருந்து எடுத்து அச்சியற்றப்பட்டதாகும்.

(2) சனி பகவான் தோத்திரம் என்ற இச் சிறு பகுதி, நவக்கிரகங்களுள் ஒன்றாகிய சனிபகவானைப்பற்றிய தோத்திரம் ஆகும். யாவரையும் பீடித்துத் துன்புறுத்த வல்லோய், நின்னைத் தொழுகின்றேன், என்னைத் தொடராது ஒழிவாயாக, என்று சனிபகவானே வேண்டி, “சனியனே காகமேறுந் தம்பிரானே” என்ற அடியினை இறுதியடியாகக்கொண்டு அழகாகப் பாடப்பெற்றுள்ள பதினோரு ஆசிரிய விருத்தத்தால் ஆகியது. காப்புச் செய்யுள் உட்பட பன்னிரண்டு ஆம். இயற்றியவர் பெயர் முதலியன விளங்கக்கூடவில்லை. இதனுள், பழங்காலத்தில் சனியனால் பீடிக்கப் பட்டோர்களின் பெயர்கள் கூறப்பட்டுள்ளன. இது, இந் நூல் நிலைய டிஸ்கிரிப்டிவ் காட்லாக்கு 1767-ம் எண்ணிலிருந்து எடுத்து இங்கு வெளியிடப் படுகின்றது.

இங்ஙனம்,
புலவர் மு. பசுபதி.

நவக்கிரக தோத்திரம்.

காசினி யிருளை நீக்கிக் கதிரொளி யாகி யெங்கும்
பூசுர ருலகோர் போற்றப் பொசிப்புடன் சுகத்தை நல்கும்
வாசி யேழுடைய தேர்மேல் மகாகிரி வல்மாய் வந்த
தேசிகா வெணைரட் சிப்பாய் செங்கதி ரவனே போற்றி. (1)

அலைகட லமுதந் தன்னி லன்றுவந் துதித்து மிக்கக்
கலைவளர் திங்க ளாகிக் கடவுளோர்க் கமுத மீயுஞ்
சிலைநுத் லுமையான் பங்கன் செஞ்சடைப் பிறையாய் ஏறும்
மலைவல மாக வந்த மதியமே போற்றி போற்றி. (2)

வசனமுந் தைரியந் தானும் மன்னவர் சபையில் வார்த்தை
புசபல பராக்கிர மங்கள் போர்தனில் வெற்றி யாண்மை
நிசமுடன் அவரவர்க்கு நீணிலந் தன்னில் நல்கும்
குசநில மகனாஞ் செவ்வாய் குறைகழல் போற்றி போற்றி. (3)

மதனனூல் முதலா யுள்ள மறைகளுங் கல்வி ஞானம்
விதமுடன் அவரவர்க்கு வித்தைகள் அருள்வோன் திங்கள்
சுதன் பவிசு பாக்கியம் சுகமுடன் அளிக்கு நல்ல
புதன்கவிப் புலவன் சிரமால் பூங்கழல் போற்றி போற்றி. (4)

மறையவன் கலைநூல் வல்லோன் வானவர்க் கரசன் மந்திரி
நறைசெறி கற்பகப்பூ நாட்டினுக் கதிப னாடு
நிறைதனஞ் சிவிகை மன்றல் நிருபர் யோகத்தை நல்கும்
இறையவன் குருவி யாழ் மிணையடி போற்றி போற்றி. (5)

மூர்க்க வன்கூர ரானோர் முதலினோர் குருவாய் வையங்
கார்க்க வான்மழை பெய்விக்குங் கவிமகன் கனக மீய்வோன்
நேர்க்க வானவர்கள் போற்ற விறந்தவர் தம்மை யெழுப்பும்
பார்க்கன் சுக்கிராச் சாரிப் பங்கயப் பாதம் போற்றி. (6)

முனிவர்கள் தேவர்கள் தாமும் மூர்த்திகள் முதலி னோர்கள்
மனிதர்கள் சகல வாழ்வுன் மகிமை யல்லால் வேறுண்டோ
கனிவுள தெய்வம் நீயே கதிர்சேயே காக மேறுஞ்
சனியுனே யுனைத்து திப்பேன் தயவுடன் ரட்சிப் பாயே. (7)

வாகுசேர் நெடுமால் முன்னம் வானவற் கமுத மிய்ய
எகி நீநடு விருக்க விருசிரந் துள்ள வெய்யப்
பாகுசேர் மொழியான் பங்கன் பரன்கையிற் சிரமே பெற்ற
ராகுவே யுனைத்து திப்பேன் ரட்சிப்பாய் ரட்சிப் பாயே. (8)

மாதுசேர் நெடுமால் முன்னம் வானவற் கமுத மீயும்
 போதுநீ நடுவி ருக்க புன்சிரந் துள்ள வெய்யத்
 தீதில்சேர் கதிர்வி ளங்க சிவன்கையிற் சிரமே பெற்ற
 கேதுவே உணத்து திப்பேன் கீர்த்தியாய் ரட்சிப் பாயே. (9)

சூரியன் சோமன் செவ்வாய் சொற்புதன் வியாழம் வெள்ளி
 காரியன் ராகு கேது கடவுளொன் பதுபேர் நாம
 தாரியன் சக்க ரத்தைத் தரித்திரன் பூசித் தாலும்
 பாரில் புத்திரரும் அஷ்ட பாக்கியம் பெறுவர் தாமே. (10)

முற்றும்.

சனி பகவான் தோத்திரம்.

காப்பு.

தேவரெண் டிக்கதிபர் சித்தரொடு கிம்புருடர்
மூவர் முனிவர் முதலோரை—மேவியுறுந்
தாரணிந்த மார்பன் சனிபகவான் சீர்புகலக்
காரணிந்த யானைமுகன் காப்பு.

(1)

நூல்

ஆதிவே தாந்தமுத லறியா ஞான
வைந்தெழுத்தி னுட்பொருளை யயன்மால் தேடும்
சோதிசிற றம்பலத்தி லாடி நின்ற
சுடரொளியை நீபிடித்த தோஷத் தாலே
பாதிமதி சடைக்கணிய வரவம் பூணப்
பதியிழக்கச் சுடலைதனிற் பாடி யாடச்
சாதியில்லா வேடனெச்சிற் றின்ன வைத்தாய்
சனியனே காகமேறுந் தம்பி ரானே.

(2)

வேலவனை வேங்கைமா வாக்கு வித்தாய்
விறகுகட்டிச் சொக்கர்தமை யிரக்க வைத்தாய்
மாயனையே உரலோடு கட்டு வித்தாய்
வள்ளிதனைக் குறவருடை வனத்தில் வைத்தாய்
காலனைமார்க் கண்டனுக்கா வரனு தைத்த
காரணமும் நீபிடித்த கர்மத் தாலே
சாலவுனை யான்றொழுதேன் எனைத்தொட ராதே
சனியனே காகமேறுந் தம்பி ரானே.

(3)

மஞ்சுதவ முயோத்தியில்வாழ் தசர தன்றன்
மகனையும் வனவாச மாக்கு வித்தாய்
பஞ்சவர்க ளஞ்சி ராரப் பதியிழந்து
பஞ்சபடும் பாடவர்கள் படச்செய் வித்தாய்
எஞ்சலிலா வரிச்சந்திரன் பெண்டை வித்தே
இழிகுலத்தி லடிமையுற விசைய வைத்தாய்
தஞ்சமென்றே யுனையடுத்தே னெனைத்தொட ராதே
சனியனே காகமேறுந் தம்பி ரானே.

(4)

அண்டமா யிரத்தெட்டு மாசு செய்த
வடல்கூர பன்மனையும் அடக்கு வித்தாய்
மண்டலத்தை யாண்டநள சக்கர வர்த்தி
மனைவியொடும் வனமதனில் அலையச் செய்தாய்

விண்டலத்தைப் பானுகோ பன்றன் னாலே
வெந்துதண லாகசுரர் வெருவச் செய்தாய்
தண்டனிடே னெந்நாளும் எனைத்தொட ராதே
சனியனே காகமேறுந் தம்பி ரானே.

(5)

அண்டர்கோன் மேனியிற்கண் ணுக்கு வித்தாய்
அயன்சிரத்தை வயிரவனா லறுப்பு வித்தாய்
திண்டிறல்கோன் கௌதமனா லகலி கைதான்
சிலையாகச் சாபமுற வேசெய் வித்தாய்
தண்டரன நகையிரதி மாரன் றன்னைச்
சங்கரனார் நுதல்விழியிற் றணல்செய் வித்தாய்
சண்டமிலா துனைத்தொழுதேன் எனைத்தொட ராதே
சனியனே காகமேறுந் தம்பி ரானே.

(6)

பாருலவு பருத்தியைப்பல் லுதிர்த்து வித்தாய்
பஞ்சவர்க்குத் தூது பீதாம்பரனை வைத்தாய்
தாருலவு வாலிசுக் கிரீவன் றம்மை
நாரையனாற் றீராத சமர்செய் வித்தாய்
சூரனெனு மிலங்கையிரா வணன்றன் தங்கை
சூர்ப்பனகி மூக்கும் துணிய வைத்தாய்
தாரணியும் மணிமார்பா வெனைத்தொட ராதே
சனியனே காகமேறுந் தம்பி ரானே.

(7)

சுக்கிரதன் கண்ணிழந்தா னிலங்கை யாண்டு
துலங்குமிரா வணன்சிரங்கள் முடிக வித்தான்
மிக்கபுகழ் இரணியன்றான் வீற ழிந்தான்
விளங்குதிரி புராதிகளும் வெந்து மாண்டார்
சக்கரத்தால் உடலறுத்தான் சலந்த ரன்றான்
தாருகா சூரனுமே சமரின் மாண்டான்
தக்கன்மிக்க சிரமிழந்தான் நின்றோ ஷத்தால்
சனியனே காகமேறுந் தம்பி ரானே.

(8)

அந்தமுள வைங்கரன் கொம்பறவே செய்தாய்
ஸ்ரீ முனிகள் மனைவிகள் கற்பழியச் செய்தாய்
சந்திரன்றன் கலையழிந்து தழைக்கச் செய்தாய்
சங்கரனை பிச்சைதா னெடுக்கச் செய்தாய்
தந்திமுகச் சூரனுயிர் தளரச் செய்தாய்
சுராங்கதன் றன்கரங்காற் றரிக்கச் செய்தாய்
சந்ததமு முனைப்பணியே னெனைத்தொட ராதே
சனியனே காகமேறுந் தம்பி ரானே.

(9)

சினத்தனை யிராவணனார் சிறைசெய் வித்தாய்
தேவர்களைச் சூரனார் சிறையில் சேர்த்தாய்
மாதுதுரோ பதைதுகில வாங்கு வித்தாய்
மகேசுரனை யுமைபிரியும் வகைசெய் வித்தாய்

போதிசயன் றுளிற்றனை பூட்டு வித்தாய்
 பொதியையினி அகத்தியனைப் பொருந்தச் செய்தாய்
 தாதுசேர் மலர்மார்பா வெனைத்தொட ராதே
 சனியனே காகமேறுந் தம்பி ரானே. (10)

அப்பர்தமை கருங்கல்லோ டீனையிற் சேர்த்தாய்
 அரனடியின் முயலகனை யடக்கஞ் செய்தாய்
 செப்புமா ணிக்கர்தமை சிறையி லிட்டாய்
 சீதரனை மாவுரு வெடுக்கச் செய்தாய்
 ஒப்பிலனு மான்வாலி லொளிதி யிட்டாய்
 யொலிகடலின் நஞ்சையரன் உண்ண வைத்தாய்
 தப்பிலா துனைத்தொழுதே னெனைத்தொட ராதே
 சனியனே காகமேறுந் தம்பி ரானே. (11)

நீரினையுண் டெழுமேகக் கண்ணாய் போற்றி
 நெடுந்தடத்தி லுறுங்கமலக் கண்ணு போற்றி
 சூரியன்றன் தவத்தில வந்த பாலா போற்றி
 துலங் தநவ கிரகத்துண் மேலா போற்றி
 காரியெனும் பேர்கொளும் பகாரா போற்றி
 காசிதனிற் பிரகீர்த்திபெற்ற தீரா போற்றி
 மூரிகொளு நோய்முகவா முடவா போற்றி
 முதுமணிகுள் முண்டகத்தான் போற்றி போற்றி. (12)

முற்றும்.

VĀDAVŪRĀR ĀNANDAKKAḶIPPU AND TIRUK- KALUKKUNṚAM PĒRAMBALAPPANḌĀRATTIN VARALĀṚU.

Edited by

VIDVĀN V. S. KRISHNAN.

Vādavūrār Ānandakkaḷippu is a small treatise in Ānandakkaḷippu metre in praise of Māṇikkavāḱakar, one of the four famous Śaiva saints. This is addressed to the mind and it is preached here that there is no use of thinking the body to be stable, but the lotus feet of Tiruvādavūrār are always to be meditated upon. It may be understood by going through this work that many good things are narrated in simple and excellent style in this work though it is small.

The name of the author is not known. At the end of the original text it is found that it was written by one Āṇḍiyappan. It is not known whether that person called Āṇḍiyappan was the scribe or the author.

This edition is based on a palm leaf manuscript of this Library preserved under R. No. 334-K.

Tirukkaḷukkuṇṇam Pērambalappanḍāratin Varalāṛu consists of two parts. The first part gives an account of the services to the temple of Tirukkaḷukkuṇṇam rendered by one Pērambalappanḍāram and his six successors. It is narrated here that this Paṇḍāram got a grant of fifty villages, tax-free, for the maintenance of the temple of Vēdagiriśvarar and Dharmakainkarya at Tirukkaḷukkuṇṇam. The names of six successors of this Paṇḍāram are also mentioned in this document. It appears that this account has been given by the Paṇḍāram, seventh in succession. His name is not known.

The second part deals with the birth and native place of this Paṇḍāram, the reasons for the establishment of the Mutt, and his services to the Lord at Tirukkaḷukkuṇṇam. The name of the composer is not known.

The edition of this work is based on a paper manuscript of the Government Oriental Manuscripts Library, Madras, bearing R. No. 341 N and O. This has been compared with the original manuscript that is preserved here under D. No. 2771.

வாதவூரார் ஆனந்தக்கனிப்பும், திருக்கழுக்குன்றம் பேரம்பலப் பண்டாரத்தின் வரலாறும்.

வாதவூரார் ஆனந்தக் கனிப்பு என்னும் இஃது, திருவாதவூரில் அவதரித்தவரும், சைவசமய குரவர் நால்வருள் ஒருவருமாகிய மாணிக்க வாசக சுவாமிகளைத் துதிக்கின்ற முறையில் அமைந்து, ஆனந்தக்கனிப்பு என்ற ஒருவகை இசைப்பாவினால் பாடப்பெற்றதொரு சிறு நூலாகும். “வாதவூரான் சரணத்தை உண்மைகொள் மனமே” என்று மனத்தை அழைத்து இந்த நிலையற்ற உடலை நிலையானது என்று நம்பாதே என்று உபதேசிக்கப்பட்டுள்ளது இந் நூலில். செல்வ நிலையாமை, இறைவன் திருவருளுக்கு ஆளாக வேண்டியதன் இன்றியமையாமை, மோனநிலை முதலிய பல அரிய செய்திகள் எளிய இனிய நடையில் இதனுள் விளக்கப் பட்டுள்ளன. மிகச் சிறிய நூலாயினும் அரிய பல. சிறப்புக்கள் வாய்ந்தது என்பது இதனைப் படிக்கும்போது தெளிவாம். இதனை இயற்றியவர் பெயர் தெரியவில்லை. மூலப் பிரதியின் இறுதியில் “ஆண்டியப்பன் எழுதியது” என்ற வரியொன்றுள்ளது. அது ஏதெழுதியவர் பெயரோ? அன்றி ஆக்கியோன் இயற்பெயரோ? விளங்கவில்லை.

இது, இந் நூல்திலைய மூவருட்க் காட்லாக்கு R. 334-K எண்ணின் கீழ் வருணிக்கப்பட்டுள்ள பனையோலைப் பிரதியிலிருந்து எடுக்கப்பெற்று, வெளியிடப்படுகின்றது.

திருக்கழுக்குன்றம் பேரம்பலப் பண்டாரத்தின் வரலாறு என்னும் இப் பகுதி திருக்கழுக்குன்றத்தில் பேரம்பலப்பண்டாரம் என்பவரும், அவர் பின் வந்தவர்களும் அவ்வூர்க் கோயிலுக்குச் செய்துவந்த திருப்பணிகளைப்பற்றிக் குறிப்பிடுகின்றது. இவர், கிருஷ்ணதேவராயரிடமிருந்து ஐம்பது கிராமங்களைச் சர்வமான்யமாகப் பெற்றுக்கொண்டு, அவற்றில் கிடைத்த வருமானத் தினால் வேதகிரீசுவரர் ஆலயத்துக்குப் பல திருப்பணிகள் நடத்தி வந்த விவரங்களும், கட்டளைகள் வைத்துத் தர்மகைங்கரியங்கள் செய்து வந்ததையும் விளங்கக் கூறுகின்றது இவ் வரலாறு. பேரம்பலப் பண்டாரத்துக்குப் பின்பு மேற்படி திருப்பணிகளை நடத்தி வந்த ஆறு பண்டாரங்களுடைய பெயர்களையும் இவ் வரலாறு தெரிவிக்கின்றது. இப் பரம்பரையின் வந்த ஏழாவது பண்டாரத்தால் இவ் வரலாறு எழுதி வைக்கப்பட்டதாகத் தெரிகின்றது. எழுதியவர் பெயர் தெரிந்திலது.

இரண்டாம் பகுதி, பேரம்பலப் பண்டாரத்தின் பிறப்பு, அவர் பிறந்த ஊர், பட்டத்துக்கு வருவதற்குக் காரணம், திருக்கழுக்குன்றத்தில் இறைவனுக்குச் செய்த திருப்பணிகள் முதலிய விவரங்களைக் கூறுகின்றது. எழுதியவர் பெயர் தெரியவில்லை.

40 GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPTS LIBRARY BULLETIN

இவ் வரலாறுகள் இரண்டும் இந்த நூல்நிலைய மூவருடக் காட்லாக்கு R. 341-N and O என்ற எண்களைக்கொண்ட காகிதக் கையெழுத்துப் பிரதியிலிருந்து பெயர்த்து எழுதப்பெற்று, அச்சியற்றி இங்கு வெளியிடப்பட்டு கின்றன. D. 2771 என்ற எண் கொண்ட வேறு பிரதியுமுள்ளது. அஃது இதற்குத் தாய்ப் பிரதியாம். அதனுடனும் ஒப்பு நோக்கப்பட்டது.

V. S. கிருஷ்ணன்.

வாதவூரார் ஆனந்தக்களிப்பு.

உடலை மெய்யென் றிராதே—ஊத்தை
உடலை மெய்யென் றிராதே—நாத்த
உடலை மெய்யென் றிராதே
வாதவூரான் சரணத்தை உண்மைகொள் மனமே.

உடலை மூச்சுடற் கழலக் கொண்டு—ஆஆ
பாச மொக்கக் கல்லி யெல்லாஞ்
சுட்டுத் தின்னுமேற் சுடலை புரண்டு—ஆஆ
மின்ன லென்னுந் திருவடி தன்னையே
கண்டுபா லொத்த தேனமு துண்டு—ஆஆ
பசியாப் பறப்பினு மத்தினத் தில்நின்று
காலச் சவணரை வென்று—ஆஆ
ஆருங்காணு திடத்திலே கண்டிரு மனமே.

(உடலை)

முப்பாழுக் கப்பாழ் முதற்பாழ்—ஆஆ
முன்னும் பின்னான பாழும் நடுவே
ஒருபாழ் அப்பாழுக் கப்பாலே சென்று—ஆஆ
அருளா னந்தவாரித் துறைகண்டு நின்று
மெய்ப்பாழுக் கொப்பானம் மென்று—ஆஆ
மேலான பாழ்தின் மேலேறிக்கொண்டு
விப்பாழ் நடுப்பாழ் கடந்து—ஆஆ
ஆரும்பேசா திடத்திலே பேசிக்கொள் மனமே.

(உடலை)

ஞாறு மாறுமக் கடந்து—ஆஆ
சிலம்போசைகள் கண்டதன் பின்னே தொடர்ந்து
நீராறு நானென் றறிந்து—ஆஆ
நீஞ்சநிலை யாத பாசநிலையுங் கடந்து
காரேறு கண்ணுங் குளிர்ந்து—ஆஆ
எண்ணுங் காணாதநற் கயிலாயம் மமத்துப்
பேராசை கொண்டு மகிழ்ந்து—ஆஆ
ஆரும்பேசா திடத்திலே பேசிக்கொள் மனமே.

(உடலை)

- ஈரெட்டுக் காலுள்ள தேசி—ஆஆ
• அது ஏறோட்டு மாவலங் காலாலே வீசி
சேராட்டு மாவிலே பேசி—ஆஆ
ஏறிரு தோராக் கருவியெல்லாம் வெட்டிவீசி

பாரெட்டுமாய் வந்த வாசி—ஆஆ
சங்கர பற்பமாநதி அதுக்கப்பால் காசி
பேரிட்ட பாதத்தைப் பூசி—ஆஆ
ஆரும்பேசா திடத்திலே பேசிக்கொள் மனமே.

(உடலை)

எல்லாம் நிலையல்ல மாயம்—ஆஆ
எமதூதர் பயிரான தல்லோஉன் காயம்
சொல்லாதே ஆர்க்கும் உபாயம்—ஆஆ
துரியா தீதத் தொடராத காயம்
அல்லால் உனக்கார் சகாயம்—ஆஆ
அறிவா லறிந்த வர்க்கே னிதயம்
பொல்லாது போக ஷபாயம்—ஆஆ
ஆரும்பேசா திடத்திலே பேசிக்கொள் மனமே.

(உடலை)

தேடிப் புதைத்தென்ன மாச்சுத்—ஆஆ
துக்கத்தோர் மறந்து பாழாவல்லோ போச்சு
நாடிக் கரைகாண நீச்சு—ஆஆ
நாளைக் காயம் மாண்டாற் பிடிசாம்ப லாச்சு
பாடிப் படித்தென்ன மாச்சு—ஆஆ
பார்க்க மயக்கமெல் லாம்வெளி யாச்சுப்
பேடிசப் பேச்செதுக் காச்சு—ஆஆ
ஆரும்பேசா திடத்திலே பேசிக்கொள் மனமே

உடலை மெய்யென் றிராதே—வரதவூரான்
சரணத்தை உண்மைகொள் மனமே.

ஆண்டியப்பன் எழுதியது.

ஆனந்தக் களிப்பு முற்றும்.

திருக்கழுக்குன்றம் பேரம்பலப் பண்டாரத்தின் வரலாறு.

(i)

சங்குமுக ஸ

யா

கோயில்

க

பொன்னிட்ட நாதர் கோயில் க. ருத்திரகோடி கிராமத்தில் ருத்திர கோடிசு வரர் கோயில்—க. ஆலயம் பிராகாரம் கோபுரமுங்ங் சிவப் பிரதிஷ்டை பண்ணினார். இந்தத் தர்ம கைங்கரியத்துக்குக் கிருஷ்ணராயர் அண்டைகாத்திருந்து கட்டளைக்குக் கிராமம்—நடு—திருப்பணி வேலைக்குக் கிராமம்—யி-ஆகக் கிராமம் நடு-ம் சருவமானியமாக வாங்கி கோயிலுக்குச் சம்பத்தமும் வைச்சு கைங்கரியம் நடப்பிவித்தார். அந்தக் கிராமங்களுக்கு எரிக்குக் கல்காட்டும் எல்லைக் கல்லுக்கு பட்(ஷ)சி சூலமும் போட்டு சிறிது கிராமங்களுக்குக் கல்காண

அதுமுதல்கொண்டு ரெண்டாம் பட்டம் சிதம்பரப் பண்டாரம், மூணாம் பட்டம் பேரம்பலப் பண்டாரம், நாலாம் பட்டம் சிதம்பரப் பண்டாரம், அஞ்சாம் பட்டம் நமசிவாய பண்டாரம், ஆறாம் பட்டம் வயித்தியநாதப் பண்டாரம், ஏழாம் பட்டம் எனக்கு மன்மத ஹ்ரு அஞ்சவயசில் பட்டம் ஆச்சது.

இந்தப்படிக்கு வரைக்கும் தர்மகைங்கரியம் நடந்(து) [தி]து. இப்புறம் நாலாம் பட்டத்து அபிஷேகக் கட்டளை மாத்திரம் விசாரிச்சுக்கொண்டு வருகுது.

திருக்கழுக்குன்றம் பேரம்பலப் பண்டாரம் வரலாறு.

(ii)

ராயர் நான்ஹ்ரு நா-க்குமேல் பிரபவஹ்ரு தெற்கே தண்டலச் சேரியிலே சமுசார கிரகத்திலே சோழிய வெள்ளாளரில் பேரம்பலப் பிள்ளை என்கிறவர் இருபது வயசிலே இருந்தார். அவருக்கு ஸ்ரீ வேதகிரீசுவரஸ்வாமியன் சொற்பனம் சாதிச்ச வயணம்.

நம்முடைய ஸ்த்தலமான திருக்கழுக்குன்றத்தில் நீவந்து தர்மகைங்கரியம் நடக்கவேணுமென்றும், அந்த ஊர் குருக்களமார் உன்னை அழைச்சுக் கொண்டுபோரத்துக்கு வருவார்கள். அவாளுடனேகூட அந்த ஸ்த்தலத்துக்குப்போய் கயிங்கிரியம் நடப்பியென்று சொற்பானாயி ஸ்தலத்தாரும் வந்து அழைச்சுக்கொண்டு நடுவழியிலே அச்சரப்பாக்கம் என்கிற ஸ்தலத்தில் வந்து இறங்கி திரவியம் அறுகோலமாய், கோயில், ஆலயம், பிராகாரம், கோபுரம் முதலானத்துக்கு வேலை நடந்(து) [தி]து. இப்புறம் வருகிறபோது

44 GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPTS LIBRARY BULLETIN

கிணறுலே வந்து எறங்கி அவ்விடத்திலே ஒரு கோயிலும் அ . . . யும்
மதிலுடனே வேலை வீடு நடந்(து)[த]து. இப்புறம் திருக்கழுக்குன்றத்துக்கு
வந்து, ஆதினத்துக்குப் பட்டங்கட்டி பேரம்பலப் பண்டாரம் என்று பேராச்சுது.
கயிங்கிரியம் நடந்த வயணம்.

கோபுரம்.....	௫
சபாமண்டபம்.....	௨
ஆமை மண்டபம்.....	க
பிராகாரம் மதில்.....	
நந்தி தீர்த்தம் படி.....	
தேசவிடங்க நாயகர் மண்டபம்.....	க
சிதம்பர யீசுவரர் கோயில்.....	௨ க
தோடாயி கோயில்.....	க
திருப்பெருந்துறைக் கோயில்.....	க
பொய்யாக ஸயள கோயில்.....	க
சொக்கப்ப நாயன் கோயில்.....	க

PÖCIRÄJUVÄRI KAIFIYAT
AND
ĒGAṆṬIVÄRI VACANAMULU

Edited by
M. ŠARABHAYYA.

Two extracts, one from the Mackenzie manuscript Vol. No. 259 and the other from a work on šaivism described under No. D. 2487 are included in this number of the Bulletin. Pocirājuvāri Kaifiyat taken from the Mackenzie manuscript is in prose and poetry and it relates to a grant made by Pocirāju Pāṇemarāju, a feudatory of Sadāšivarāya to Anantācāryulu and Venkaṭācāryulu. A few verses contain an eulogy of Pocirāju family.

“Egaṇṭivāri Vacanamulu,” bearing on Šaiva Philosophy is taken from a palm leaf manuscript described under No. D. 2487. Highly philosophical topics are dealt with in this in a very impressive manner. It also contains several fine idioms, which are interesting from a linguistic point.

These songs are dedicated to God Nanješnara at Egaṇṭi village.

The author of this work is Gārlapāṭi Laksmayya whose fame is sung in the Navacolacaritrapra stāvanā of poṣeṭṭilinga and not Lakṣmayya of Egaṇṭi or Piḍuparti as found in the Descriptive Catalogue.

పోచిరాజువారి కైఫీయతు

ఏగంటివారి వచనములు

“పోచిరాజువారి కైఫీయతు” అనునది, మొకంజీ, 259, సంపుటమునండి యుద్ధృతమైనది. ఇది గద్యపద్యాత్మకముగ నున్నది. సదాశివరాయల సామంతుడగు పోచిరాజు పాణిమరాజుగారు ఏటూరి ఆనంతాచార్యులు వేంకటాచార్యులుంగారికి (ఓకరో ఇద్దరో! వీరి తండ్రిపేరు మాత్రము తిరువేంగళాచార్యులు) ముద్దనూరి కాలువసీమలో వీరికిఁ జెల్లెడి “కన్నమడకల” అను నప్రహరముయొక్క శ్రోత్రియ రొఱిము, ముంఖస్థావరః డిగలు, హరమణిహాలు, పులరివెంటు, (వీనియర్థమును పరిశోధింప వలసియున్నది) అను వానిని సర్వపూజ్యముఁజేసి ధారాదత్తముచేయుట యిందలి విషయము. పోచిరాజువారి ప్రశస్తినిఁ జాటు మూడు సీసపద్యములును, ఒక కందమును ఇందుఁగలవు.

“ఏగంటివారి వచనములను” వైవవేదాంతప్రతిపాదకములైన యీ గేయములు డి. నెం. 2487 లో వర్ణితమైన తాళపత్రప్రతి నుండి యుద్ధృతములు. వీనిని వచనములనుట కన్నఁడత్వములనుట మేలు. గహనములై సంప్రదాయైకవేద్యములైన పరమార్థ విషయములు మనోహరముగ నిందు వర్ణింపఁబడినవి. ఆపురూపములగు పఱుతుబడులును పెక్కులు వీనఁగలవు. ఇవి ఏగంటి గ్రామమున వెలసిన సంజేశ్వరున కంకితములు. వివరణపట్టికలలో నీగేయ కర్తను గూర్చి ఏగంటి లక్ష్మయ్యగారినియును చిడుపర్తి లక్ష్మయ్యగారినియును బేర్కొన్నది సరికాదు. పోనెట్టి లింగ కవిచే నవచోళ చరిత్ర ప్రస్తావనలో నాదిమ శివకవిస్తుతిలోఁ బాల్కురికి సోమనాథుని పిమ్మట సుశ్రుతిద్ధ గేయరచయితగా మ్రొతింపఁబడిన గార్లపాటి లక్ష్మయ్యగారే యీ పదములకు గర్త ఈలక్ష్మయ్యగారు ప్రశస్త గేయకర్తలైన శివయోగసిద్ధులుగాఁ దోచుచున్నారు. మూల ప్రతిలోఁ గొన్ని గేయములకు మాత్రమే రాగములులే భింపఁబడినవి. మొదటి కొన్ని గేయములు మాత్ర మిపుడు ప్రకటింపఁబడుచున్నవి. మిగిలినవి క్రమముగ రాఁజొవు సంచికలలోఁ బ్రకటింపబడును.

మల్లంపల్లి శరభయ్య

పోచిరాజువారి కైఫీయతు

కన్న మడుకల తాలూకా ముద్దనూరు కాలవ ప్యాటల్ హనుమంతరాయదేవ
స్థానంవద్ద వుండే శాసనం.

శుభమస్తు స్వస్తి శ్రీ జయభ్యుదయ శాలివాహన శక వరుషంబులు ౧౮౮౨ అగు
నేటి రభుద్రి సంవత్సర చైత్రమాస శ్రీ మద్రాజాధిరాజ రాజపరమేశ్వర శ్రీ వీరప్రతాప
శ్రీసదాశివదేవమహారాయలు విద్యానగరమందు రత్నసింహాసనాసీనుండై శృద్ధి
సామ్రాజ్యము చేయుచుండగాను శ్రీమతే రామానుజాయనమః.

శ్రీమద్వేదమార్గప్రతిష్ఠాపనాచార్యులైన శ్రీ వత్సగోత్రం ఆపస్తంబ సూత్రం యజు
శ్శాఖాధ్యాయులైన యేటూరి తిరుమల తిరువేంగళాచార్యుల పాత్రులున్న, తిరువేం
గళాచార్యుల పుత్రులున్న (అయిన) అనంతాచార్యులుంగారు వేంకటాచార్యుల
అయ్యవారికి—విశ్వామిత్రగోత్రోద్భవులైన శ్రీమన్నహుమండలేశ్వర పోచిరాజు తిప్ప
రాజుపాత్రులైన రామరాజుపుత్రులైన తిప్పరాజుపాణిమరాజుగారు నిలిపిన ధర్త
శిలాశాసనక్రమమెట్లన్నను—

సదాశివదేవమహారాయలుంగారు మాకు నాయంకరానకు పాలించి యిచ్చిన
ముద్దనూరుకాలవసీమలోను అనంతాచార్యులు వేంకటాచార్యులుంగారికి చెల్లివచ్చే
కన్నమడుకల అనే అగ్రహారానకు శ్రోత్రియరొఖం సుంఖస్థావరబడిగెలు హరమణి
హాలు, పులరి వెంటు, మొదలయ్యివి సర్వమాన్యంచేసి శ్రీరామనవమీపుణ్యకాలమందు
రఘునాయకుల ప్రథమరథోత్సవ పుణ్యకాలమందు సహిరణ్యోదకదానధారాపూర్వ
కంగాను త్రివాచికంగాను త్రికరణశుద్ధిగాను ధారపోసియిస్తామిగాన యిందుకు య
వ్వరుతప్పినడిచినాను తమమానం తమసరిదొరలబెత్తలకు యిచ్చినవారు యిటుని
వ్రాయించి యిచ్చిన సర్వమాన్యధర్తశిలాశాసనక్రమం.

సీ॥ మగంటిమి గలవారు మహి నెన్నఁ దగినట్టి

రాజులలో పోచిరాజు వారు

వైరంబు వోర్వను శూరత్వమునుగల

రాజులందఱు పోచిరాజువారు

ఆజిఁ బిఱికికండ యదురుగండియ లేని

రాజోత్తములు పోచిరాజువారు

*

*

*

*

*

*

*

*

లే॥ వారిలోపల రామభూవరకుమారు
లతులితాకారులై మించిరవనిఁ దిప్ప
ఘనుఁడు పాణిమరాజు వేంకటస్వపాలుఁ
డనఁగ ముగ్గురు జగదేకవినుతయశులు ॥

సీ॥ శైలముష్టముష్టిసన్నాహ నైఖరి
ప్రౌఢత్వ బాలగోపాలమూర్తి
ప్రళస భాగక్రియా పటు గదాడౌకస
పృథుల శాత్రవ భీమ భీమమూర్తి,
భూరి కరారికాద్భుత శౌర్య సంవర్త
కాల కరాళబేతాళమూర్తి
కరవాల కఠిన భీకర దారితసమస్త ?
చిరతర శుటుజిష్టు జిష్టు మూర్తి
పృథువరాచర లక్ష్మ భేదవోదగ్రహో
ర్బలచాపనైపుణ రామమూర్తి

లే॥ రాజమార్తండుఁ డగు పోచిరాజ రామ
పార్థివేశ్వరు పాణిభూపాలమూర్తి
* * *
* * *

క॥ పాణిమరాజ శిరోమణి
ధీనిధియై దేవ భూమిదేవస్థితులన్
దానేలెడి రాజ్యమున
మానిత విఖ్యాతి సర్వమాన్యముఁ జేసెన్ ॥

సీ॥ సురమహీసురభూమిఁ జూచి కాంక్షించు భూ
పతి పత్ని విఘ్నండు నీపా(లి?) తవాఁడు
అన్యద తస్మాద్ధ మాసించు నరపాలు
నాలిమిండండు నీ యడపవాఁడు
మునుపెచ్చివెనుకఁ గైకొనఁజూచు జననాథు
పెండ్లాము మగఁడు నీ బెస్తవాఁడు
బ్రహ్మవృత్తి స్వహస్త పరహస్తములఁగోరు
రాజెంతి బొజుఁగు నీ లేజి వాఁడు

తే॥ ననుచులోకులు తను నిత్యమభినుతింప

నాత రాప్త)మ్ములోన * *

సర్వమాన్యముగా శిలాశాసనములు

రమణ నిలిపిపెడ బాణిమరాజ విభుఁడు ॥

శ్లో॥ స్వదత్తాద్విగుణంపుణ్యం పరదత్తానుపాలనమే

పరదత్తా వహారేణ స్వదత్తం నిష్ఫలం భవేత్

మంగళం మహాశ్శి.

ఏగంటివారి పచనములు

పల్లవి॥ ఆరడి సంసారమును కూర సర్వ దష్టుడను
పరశివ మంత్ర సిద్ధులార ! నన్ను గావరయ్యా !

అనుపల్లవి॥ సారనిర్మల శివశరణులారా ! యీ
ఘోరభవసాగరము పారమీదింపరోయయ్యా !

చరణ॥ పశుజీవుడనై భవపంకములలో బడి కర్త
పశుడనై యున్న మీవాడ నన్ను గావరయ్యా ! ॥సా॥
భవారణ్యములలోన భ్రమసి కాడుపడితి
భవుడ డేగంటిగురునిపాదము చూపరోయయ్యా ! ॥సా॥

॥౧॥

పల్లవి॥ అనువైన పరమనిత్యానంద శివభక్తి
యనెడి సౌభాగ్యమది యెల్లకా
కనమాయ విషయసంగతిబడి భ్రమసి
చెప్పిన నెఱుంగవు చెడుపిడుకలేరేవు

అనుపల్లవి॥ ఏలోయిజీవుడా ! యింతైనదెలియవూ !
నీమూల మంతయు నిందజాలమెఱుంగవా

చరణ॥ కడలేని భవసాగరము దాటించేటి
కడులింగయోగసద్గతి నుండకా
జడి బొంది మాయాసంసారరుచిని దగిలి
వా డవిడిచి యావదరు పట్టేవూ ॥ఏలోయి॥
ఏది నిత్యము మాయావాద మీ బ్రతుకు
నీదేహమని బోధ చేసినను వాదిమొదలి
జాడ వదలకేగంటి కాదన్న కడమరాగము జేసేవూ ॥ఏలోయి॥

॥౨॥

ముఖారి

పల్లవి॥ పలుమఱు తూముల బట్టి యలనియెడి యారాశి
కొలిచెద ననుచును బుద్ధిని గొలువగఁ బూనినూ
నెలకొని తూముల లోపల వెలినుండెడి యాబయలు
కొలువగరాదిక నెఱువలె కొలువగ వచ్చునయా !

అనుపల్లవి॥ కొలిచెదనను నాబయలు తలచెదనను పరత్తత్వము
కొలువగఁదలఁపగ నెవరికి గోచరమగునయ్యా !

చరణ॥ చూపుల విశ్వంఁతయుఁ జూడఁగఁ జిన్నయ నేత్రము
 చూపుల లోపల నాపాజ్యోతి నిర్మలమై
 చూపులు రూపులు దానై చూడ సగోచరలింగము
 చూపులు గడచిన నెటువలెఁ జూడఁగవచ్చునయా ! ॥కొలిచె॥
 అలర నఖండము ఖండమసాధ్య నిరవయవలింగము
 తలఁచెననుచును బుద్ధినిఁ దలఁపఁగఁ బూనినూ
 తలఁచెడు బుద్ధి వివేకము తలఁపుననేమియు లేకయుఁ
 దలఁచిన నేగంటి శివతత్త్వంబదిగానా ॥కొలిచె॥

॥3॥

పల్లవి॥ బ్రహ్మము సదసత్పర మాకాశబ్రహ్మంబది గనవలదా !
 బ్రహ్మలయ సర్వాంతరమగు చిద్బ్రహ్మంబది గనవలదా !
 బ్రహ్మాండము పిండాండము లో వెలి బ్రహ్మంబది గనవలదా !
 బ్రహ్మందై తనలో నిశ్శబ్ద బ్రహ్మంబది గనవలదా ॥ప॥

అనుపల్లవి॥ నాదబిందు కళలందులమీదటి నాదంబది గనవలదా !
 నాదబ్రహ్మము తానై తనలో నాదంబది గనవలదా

చరణ॥ తానసియెడి తానెవ్వరు ఆని తనుదాఁ దెలియఁగ వలదా !
 తానే తానై తనలో నిరవయవతత్త్వంబది గనవలదా !
 జ్ఞానాజ్ఞేయ నిధానము సమ్యక్జ్ఞానంబది గనవలదా !
 జ్ఞానాజ్ఞేయము తానై పరమజ్ఞానంబది గనవలదా ॥నాద॥
 ఆలోకాలయ ఆత్మాకాశగుహాలయ మది గనవలదా !
 సూలసూక్ష్మసర్వాంతర పంచబ్రహ్మము దెలియఁగ వలదా !
 ఆలయపవన మనోలయమైన శివాలయ మది గనవలదా !
 ఆలయముల నేగంటిశు నిరాలయమది గనవలదా !

॥౪॥

పల్లవి॥ మాసిత శివభక్తి మార్గమువిడిచి దొరగాని లోకెకస్యంఁగము జేసినా
 పూనియొడలుడస్సీ బుద్ధబలిసినట్లు జ్ఞానతిమిరమై సంసారము బలియదా !

అనుపల్లవి॥ వె నారంభముచెడి కసభబలిసినట్లు
 పసలేని భక్తిని ప్రపంచము బలియదా !

చరణ॥ వరలుదుర్భవరోగవైద్యమనెడి భక్తవరుల గోష్ఠిదావదలియన్న
 పరగవీరబలిసి బందికాఁడైనట్లు మఱి యల్పసంసారమాయబలియదా ! ॥వెస॥
 ధర నేగంటి గురువరలింగనిష్ఠాపర వీరత్వములేక పీఠికియైనా ॥వెస॥ ॥౫॥
 ధరమెత్తనైన గుద్దలివాడైనట్లు మఱి యల్పసంసారమాయ బలియదా !

పల్లవి॥ తిష్ఠము ప్రాణభావము నేకమైయుండేటి లింగ
నిష్ఠాపరత్వము మాకెన్నడు గలుగునయ్యో !

అనుపల్లవి॥ అంగభోగములన్ని అపహసించి గురు
లింగదాసోహము మాకెన్నడు గలుగునయ్యో !

చరణ॥ సర్వాంగమందుండు లింగసంగ మే సత్యముభక్తి
నిర్వాణశీలము మాకెన్నడు గలుగునయ్యో ॥అంగ॥
మణువకయేగంటి గురువుమంతము నామదిలోన
నిరవైయుండెడు భాగ్యమెన్నడు గలుగునయ్యో ! ॥అంగ॥

॥౬॥

పల్లవి॥ ఎరపిరణ్ణయ విమలపరమకోశమున ముస్థిరజ్ఞానదృష్టిజూచి
యరులింగమును యథాపోజ్యోతి ఓంకార పారవశతదృఢపదవి నుండినను

అనుపల్లవి॥ అదియె పరమభాగ్య మదియె నిర్వాణ
పదము గురువు గల భాగ్యంబునదియె

చరణ॥ ఆరలేనిహృదయ కుహరాంబురుహ మధ్యమున
విరివి అత్తను మకోవీధిజూచి
యరయ నీవారహు కాగ్రసూక్ష్మంబైన
పరమ నిరవయలింగభావమొందిననూ ॥అదియె॥
అమితమగు విషయేంద్రియముల సందడిచాసి
శమదమవివేక ద్వారమునజూచి
యమర బహిరంతరంగముల నేగంటిశివ
సమరసానంద సౌఖ్యమున నుండిననూ ॥అదియె॥

॥౭॥

పల్లవి॥ సంగతముగ తనయిష్టలింగమున కంగమువేటే కలదా !
అంగముప్రాణమునైన భక్తునిచిదంగము అంగము గాదా !
లింగడముగ నాలింగమునకు మఱివీనులు వేటేకలహ !
అంగికంబై భక్తుండు వినియెడు నవియే వీనులుగావా !

అనుపల్లవి॥ అదట భక్తుండు లింగహూట కణుమాత్రము భేదము గలదా !
అదిశివాంగము భక్తనామకంబదియె లింగమూ గాదా !

చరణ॥ హరిలింగమునకు స్వర్గసమును ద్వక్కంగము వేటేకలదా
ఆరయంగ భక్తుని త్వక్కనియెడి స్వర్గేంద్రియ మదియేకాదా ॥అదట॥
నిరవయశిలింగమునకు తనస్మేతంబులు వేటేకలహ !
తరలక భక్తుండుదూచెడి యాస్మేతంబులు నవియేకాదా ॥అదట॥

అనుపమ గురులింగమున కొకజిహ్వగము వేతే కలదా !

అనుదినమును భక్తుడు రుచిగొనియెడి యాజిహ్వగమెకాదా ! ||అదట||

ఘనుడేగంటిశ్వరలింగమునకు హ్రణము వేతే కలదా !

అనుదినమును భక్తుడు హ్రణించెడి నదియే హ్రణముగాదా ! ||అదట|| ||౮||

పల్లవి|| మనసు లింగమునందు మగ్నమై సత్కీర్తులు

నెనసిచేసెదనన్నయెడ సందులేకా

ఘనమహాలింగాంగకలిత సమరససౌఖ్య

మనువు నెఱిగిన నిర్మలాత్మనకుఁగాకా !

అనుపల్లవి|| ఊరకీర్తి బాహ్యపాపారములుడుప

తీటునా ! నాకు నస్థిరచిత్తునకునకునూ !

చరణ|| కరమర్థి నిష్ఠలింగముఁ జూచుచూపులను

పరగ నానందబాష్పము లుప్పతిలునా !

హరుషమున జ్ఞానదివ్యావలాంకనభావ

భరితశివయోగ సంపన్న నకుఁగాకా ! ||ఊరకీ||

అతిభక్తిలింగ సన్నతి నేయు శబ్దసం

గతులఁపాలించు గద్గదకంఠమమరణ

అతులచిరశాంతుఁడైనట్టి సంజేశ్వరుని

మతి నిలిపి తన్నెఱిగి మఱచిలేకాకా ||ఊరకీ||

||౯||

పల్లవి|| నడనుడి భావనలఁదడఁబడని సత్యంబు

నడపనేరని భక్తి నప్తముగాదా !

ఒడబడికియలవెంబడిబడి తలఁపు లోఁ

బడని పూజలు వృథా పాశంబుగాదా !

అనుపల్లవి|| అలయిండుపంచేదియముల సందడిచాసి

నిలువనేరని మనసు చలనముగాదా !

చరణ|| తలఁపు మఱపునులేని తలఁపుపరమాత్మలోఁ

దలఁపనేరమి భవముదగులులేకాదా !

అలరు శివసుఖసుధానంద వారిధిలోనఁ

గలయనేరని తనువుకర్తమదిగాదా ! ||అలయిం||

తానునేననెడిశబ్ద విభేద దేహభి

మాన మెఱిగినధ్యాన మది హానిగాదా !

జ్ఞానమయజ్యోతి యేగంటి సంజేశు మది

లోన నమ్మని భక్తి హీనముగాదా ||అలయిం|| !

||౧౦||

పల్లవి॥ తగుకుతగుక్కునఁ దారకముల గతి
తొలకరిమెఱుపుల పొలుపుననూ
కగుకుల రీతిని గనకఁపు భాతిని
వెలిగెఁడు దీపము విధమున నున్నది

అనుపల్లవి॥ అదిగో తారకమూ !

అదిగో తారక మాసోజ్యోతి
అదిగో తారకమంతరిక్షమున !

చరణ॥ అత్యద్భుతమై యమృతాంకురమై
అత్యతిష్ఠ ద్దశాంగుళమై
ప్రత్యక్షంబై పరిపరివిధముల
నిత్యశుభంబై నిజగతి నున్నది ॥అదిగో॥
రవిచంద్రానల రంగస్థలమున
రవిశతకోటి విరాజితమై
కవగూడుక యేగంటిమృదుండను
భవతారకమై ప్రభతోనున్నది ॥అదిగో॥

॥౧౧॥

పల్లవి॥ పసను శివపూజ సద్భక్తిరతిఁజేసినను
మనల కరి వర్గములు మఱఁగిపోవలదా !
అసమప్రసాద విశ్వాసమే కలిగినను
వెన తనుగుణము లెల్ల విడిచి పోవలదా !

అనుపల్లవి॥ ఆయెఁబో నమ్మ నేరనిక్రియలచే వృథా
ప్రాయాసమునఁజేసి బడలంగ వలనెన్ ॥

చరణ॥ దివ్యలింగము పాథేయ మెఱిఁగినను
అదిమలసంచయం బఱఁగి పోవలదా !
పాదోదకము మీఁదిపై దృఢము గలిగినను
మదిని దామస గుణము మఱఁగి పోవలదా ॥ఆయెఁబో॥
సదమల శివజ్ఞాన సమదృష్టిగలిగినను
తదుపాధియైన భేదములుడుగవలదా !
మదిని నేగంటిగురు మంత్రాంగమై యున్న
పాదపు భవరోగములు పోవంగవలదా ! ॥ఆయెఁబో॥

॥౧౨॥

పల్లవి॥ ఒడలుప్రాణము మనసు నొకటిగాకుంటేను
కడు శివధ్యానసంగతిఁ గూడగలదా !
వెడలి బహుసంసారవేదనుండైతేను
ఉదురాజధరునితో నొకటికాగలదా !

అనుపల్లవి॥ కాలకర్క విచారగతిని బాయనియాత్త
మూలమగు శివనాదమును గూడఁగలఁడా !

చరణ॥ పటులింగతేజ సత్ప్రణిగాకుంటేను
వెట్టుమీఁదనొకరాయి చిక్కినటుగాదా !
అటుదేహబహురూప మిటుగాన కుంటేను
వట్టిగుళ్లలో నమశ్శివాయనుటగాదా ! ॥కాలకర్క॥
హృదయ కమలములోని యోంకార గురుమూర్తి
పదిలపఱచక యోగపరుఁడుగాఁగలఁడా !
మదివికారములన్నిమాని తనుమఱువకిల
సదయుఁడగునేగంటి శివుఁడేరఁగలఁడో ! ॥కాలకర్క॥

॥౧౩॥

పల్లవి॥ శమదమాన్వితహృదయ జలజాంత రాత్నగతి
విమలసమ్యక్జ్ఞాన వీక్షణములకై
ఆమిత శివభావ సుప్తావస్థఁదనుమఱచి
యమనస్కమైన లింగైక్యమది గాదా !

అనుపల్లవి॥ నాదామృతంబు చలనములేక చిత్తస
మాధానమైన లింగైక్యమదిగాదా !

చరణ॥ స్థిరమైననిర్వాత దీపముండినరీతి
నరయంగ నిస్తరంగాభియట్లై
పరబిందుచిత్కళాంబరముదానై మనో
హరమైనసహజ లింగైక్యమదిగాదా ॥నాదామృతంబు॥
నిరుపమవిదానంద నిరవయంబైయున్న
పరశివ భ్యాన చిద్వప్నీలోనకై
కరణేంద్రియములెల్లఁ గరఁగి పరశివభావ
మరలేకయున్న లింగైక్యమదిగాదా ॥నాదామృతంబు॥
రతి నష్టదశపద్ధగతి జీవహంస
గతిబోక నిర్వాణ గతికైప్పుడుకై
గతి మతాయాత విరహితకర్ణికామధ్య
మతి సులీనంబు లింగైక్యమదిగాదా ! ॥నాదామృతంబు॥
స్వానుభవశివయోగ సుధాననుభుము లో
లోన సద్భావంబు లో నమరునంతకై
తానునేనను తెరపి లేని యేగంటి పర
మానందమైన లింగైక్య మదిగాదా ! ॥నాదామృతంబు॥

॥౧౪॥

వీగంటివారి వచనములు

పల్లవి॥ వెదకనేటికి లోన వెలిసివాయని లింగ
మది సర్వపరిపూర్ణ మనినమ్మకా !
అదిగాదిదిగాదని పొరలుటేకాక
తుదిమేను వీడంగఁదోదోపు లేలే !

అనుపల్లవి॥ అన్ని యుండెలిసి తా ననలేని యొగికి
నన్నింటి పాసి భ్రాంతి కాదనలేలే :

చరణ॥ ఉడుగని లింగ సంయోగమెల్లడలఁ జూ
ప్పడర నిత్యానంద పరవశుండై
వెడలి సత్త్రియలురువడిఁ జేయుటయేకాక
నడి స్వర్గానకుఁబోయి వడియేకు లేలే ! ॥అన్నియు॥
నెరయ సర్వమురోసి నిస్సంగుడేగంటి
గురుభావస్వయ ? లింగభరితాత్మకడై
తరగని లోకవర్తనలు దనకునేలే !
ధర నిస్సంగికి వత్తి భారణలేలే ! ॥అన్నియు॥

॥౧౫॥

VRATA SVARŪPA.

Edited by

VIDWAN K. KRISHNA SHARMA.

The present work placed before the readers is based on a palm-leaf manuscript preserved in the Government Oriental Manuscripts Library, Madras, bearing D. No. 412 of the Kannada section and known as "Vrata Svarūpa". It is a Jaina work composed in Kanda and Vṛtta meters mixed with Sanskrit Ślokas also. As it describes the conduct of Jainas according to their religious ways and customs, it is appropriately titled. The original itself is not free from errors. Judged by the mode of writing and literary style, it may be said to belong to the 14th century A.D. The language is so simple that it may be appreciated by persons of all ages. Nothing is traced out about the poet.

As presumed from the Ślokas at both the ends, the work seems to be complete. Neither introductory nor conclusive prayer song is seen; yet there are sentences written in praise of Jina. Although the subject matter is Jainism, this small work describes the good conduct and morals that may be followed by persons of all castes and creeds.

ಮುನ್ನೂತು.

[ಸಂಪಾದಕ : ವಿದ್ವಾನ್ ಕೆ. ಕೆ. ಕರ್ಮಾ.]

ಪ್ರಕೃತ ವಾಚಕರ ಮುಂದಿರಿಸಿದ “ವ್ರತಸ್ವರೂಪ” ವೆಂಬೀ ಚಿಕ್ಕ ಹೊತ್ತಿಗೆಯ್ಗೆ ಮದ್ರಾಸು ಪ್ರಾಚ್ಯ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರದ ತಾಳೋಲೆ ಪ್ರತಿ D. ನಂಬ್ರ 412 ರನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕೊಂಡಿದೆ. ಕಂಡ, ವೃತ್ತಗಳಿಂದಲೂ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದಲೂ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಈ ಜೈನ ಗ್ರಂಥವು ತದ್ಧರ್ಮಾನುಸಾರ ವ್ರತ ವಿಚಾರಗಳ ಕೈಗನ್ನಡಿಯಂತಿದ್ದು ತನ್ನ ನಾಮಾಂಕಿತ ವನ್ನು ಅನ್ವರ್ಥವೆನಿಸುವಂತಿದೆ. ಮೂಲ ಮಾತೃಕೆಯಲ್ಲಿ ತಪ್ಪುಗಳು ವಿರಳವಲ್ಲ. ಬರೆಹದ ಮಟ್ಟದಿಂದಲೂ ಶೈಲಿಯಿಂದಲೂ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಸುಮಾರು 14 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟದ್ದೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭಾಷೆಯು ಸರಳವಾಗಿದ್ದು ಆಚಾರ ವೃದ್ಧರಿಗೂ ಸುಗಮ ಗಮನಾರವಾಗಿದೆ. ಕವಿಯ ವಿಚಾರವೇನೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.

ಕವಿಯು ಆವ್ಯಂತಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ವಿಷಯ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಗ್ರಂಥವಿದು ಸಮಗ್ರವೆಂದು ತೋರುವುದು. ಪೀಠಿಕೆ ಮಂಗಲ ಪದ್ಯಗಳೂ ಕಂಡು ಬಾರದಿದ್ದರೂ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನ ಸಂಪ್ರದಾಯದವನಾದುದರಿಂದ ಸ್ತುತಿ ಮಂಗಲಗಳಲ್ಲಿ ಜನ ಶಾಂತಿನಾಥರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ವಿಷಯವು ಜೈನ ವಿಚಾರವಾಗಿದ್ದರೂ ಸರ್ವ ಮಾತಾನು ಯಾಯಿಗಳೂ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಉತ್ತಮ ನಡೆತೆ ಚರ್ಯಗಳನ್ನೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಿಂದ ವಿವರಿಸಿದ ಈ ನೀತಿ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಸಕಲ ಜನಾದರಣೀಯವಾಗಲೆಂದು ಹಾರೈಸುವೆ.

೧೬

ವ್ರತಸ್ವರೂಪ

ಸಂಪಾದಕ: ವಿದ್ವಾನ್ ಕೆ. ಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮ.

(ಶ್ರೀ ಶಾಂತಿನಾಥಾಯನಮಃ)

ಶ್ಲೋ || ಅಧಿಷ್ಠಾನಂ ಭವೇನ್ನೂಲಂ ಪ್ರಾಸಾದಾನಾಂ ಯಥಾ ಪ್ರನಃ ||

ತಥಾಸರ್ವಪ್ರತಾನಾಂ ಚ ಮೂಲಂ ಸವ್ಯಕ್ತ್ವಮಾಚ್ಯುತೇ ||

(1)

ಕಂ || ದೇವರು ಗುರು ಧರ್ಮಮಿದಂ |

ದೋಷದಿ ಪೆಸರಿಟ್ಟಡದನೆ ನಂಬುದಿರಂದುಂ ||

ದೇವರು ಗುರು ಧರ್ಮಮುಮಂ |

ಭಾವಿಸಿ ನಂಬುವುದು ನೀಂ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಬಳಕಂ ||

(2)

ವೃ || ಮದರಾಗದ್ವೇಷಜನ್ಮಂ ಜರೆ ರಾಜೆ ಮರಣಂ ಸ್ವೇದ ಖೇದಂ ವಿಪಾದಂ |

ಪುನಿರ್ದೀಪಕಾಂಕ್ಷೆ ನಿದ್ರಾಭ್ರಮೆ ಪಸಿವು ತೃಷಾ ಚಿಂತೆ ಸಂಕ್ಲೇಶ ವೇಷಂ ||

ಪದಿನೆಂಟುಂ ದೋಷದಿಂ ಪಿಂಗಿದ ಪುರುಷನೆ ಸರ್ವಜ್ಞನಾಪ್ತಂ ತ್ರಿನೇತ್ರಂ |

ಮದನಪ್ರಭ್ವಂಸಕಂ ಮಾಧವನಜನಭವಂ ಬುದ್ಧನೀಶಂ ಜಿನೇಶಂ ||

(3)

ವೃ || ಅಮರ್ದವ್ಯಾದೃಷದೋಷ ವರ್ಜಿತನವಂ ಸರ್ವಜ್ಞ ನಿಂದ್ರಾರ್ಚಿತ |

ಕ್ರಮನಂತಾತನೆ ಪೇಳ್ವದಾಗಮವಿಳಾಲೋಕೈಕಪೂಜ್ಯಂ ತದಾ ||

ಗಮದೊಂದರ್ಥಮೆ ತತ್ವಮೆಂದು ನಯದಿಂ ಕೈಕೊಂಡು ನಂಬಿವುದು |

ತ್ತಮಸೌಖ್ಯಾಸ್ವದಮಪ್ಪ ನಿರ್ವೃತ್ತಿನುತ ಶ್ರೀ ಸ್ವರ್ಗನಂ ದರ್ಶನಂ ||

(4)

ಕಂ || ಪರಮ ಜಿನೇಶ್ವರನಂತಾ |

ಪರಮೇಶ್ವರ ನೆಂದುದಾಗಮಂಗೀಗ್ರಂಥಂ ||

ಪರಮತಪಂ ಧರ್ಮಂ ದಯೆ |

ವೆರಸಿದುದೆಂದಿಂತು ನಂಬುವುದು ಸವ್ಯಕ್ತ್ವಂ ||

(5)

ಶ್ಲೋ || ವಿಷಯಾಶಾವಶಾತೀತೋ ನಿರಾರಂಭೋ ಽ ಪರಿಗ್ರಹಃ ||

ಜ್ಞಾನಧ್ಯಾನ ತಪೋರತ್ನ ಸ್ತಪಸ್ವೀ ಸ ಪ್ರಶಸ್ಯತೇ ||

(6)

ಕಂ || ಮಣಿಂಗಂ ಪೂನ್ನಿಂಗಂ |

ಮಣಿಂಗಂ ಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದಮೆರಗದ ಲೋಕಂ ||

ಬಣಿ ಸೆ ಸಂಚಳನಾಗದೆ |

ತಿಣ್ಣಂ ನಡೆವವನೆ ತಾಂ ತಪೋಧನನಕ್ಕುಂ ||

(7)

ಹೆಣರ ಮನೆ ಹೆಣರ ಕಯ್ಯಂ |

ಹೆಣರಂಗಡಿ ಹೆಣರ ಸ್ಥಾನ ಹೆಣರಿವೈಡೆಗಂ ||

ಹಲುಗಿರಿದು ಬೇಡಿ ಬಾಳ್ವರ |

ಗುರುಘೆಂದರ್ಚಿಸುವನೆಗ್ಗ ನವನೀತಳದೊಳ್ ||

(8)

ಬೇಡಿವಡದುಂಬ ನಿಧಿಯಾಂ ।

ಬೇಡದೆ ಪಡದುಂಬ ಕಾಣೆ ಲೇಸು ಗಡದೊಲಿ ॥

ಬೇಡಿಯೆ ಗುರು ಲಘುವಾದುದು ।

ಬೇಡದೆ ಗುರುಜೈನ ಯೋಗಿನಿರ್ಮಳ ಚರಿತ ॥

(9)

ಅಡನಡಿಸಬೇಡ ಬೇಡಿಸ ।

ನಡುವರೊಡಂಬಡುವನಲ್ಲ ಚಾರ್ಯಮಾರ್ಗಂ ॥

ನಡದು ಬರುತಿಪ್ಪ ಯತಿಯಂ ।

ಪಡದುಣಲಿಕ್ಕುವನೆ ಧನ್ಯನವನೆ ಕೃತಾರ್ಥಂ ॥

(10)

ವರಗುರು ಪಂಚಕಭಕ್ತಂ ।

ಶರೀರ ಸಂಸಾರ ಸುಖದವೇನುಗೆಯುಳ್ಳಂ ॥

ಪರಿಹರಿಸವೇಳು ವೆಸನವ ।

ಪರದೈವಕ್ಕೆ ರಗದಿಪ್ಪವಂ ದಾರ್ಶನಿಕಂ ॥

(11)

ವರಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ಬೆರಸು ।

ವರ್ಯೋಳು ಕಲ್ಯಾತ್ರಯಂಗಳಂ ತೊರೆದು ಸದಾ ॥

ಚರಿತರಿವರೆನಿಸಿ ಗುಣಮಂ ।

ಧರಿಸಿಯೆ ಪೆಣಗಿಕ್ಕೆ ಪಂಚವಿಂಶತಿಮಳಮಂ ॥

(12)

ಕಂ ॥ ಮೂರುಂ ಮೂಳವ ಬಿಡುವುದು ।

ಆರುಮನಾಯತನ ಸೇವೆಯಂ ಮದವೆಂಬಂ ॥

ಬೇರಿಕ್ಕು ಅಷ್ಟಮಳಮಂ ।

ಮಾರದೆ ಜಿನಮಾರ್ಗ ಯುಕ್ತಿಯಂ ಜಿನಭಕ್ತಂ ॥

(13)

ವೈ ॥ ಊಳು ಬಳಾರಿ ಮಾರಿಜಳ ದೇವತೆ ಕನ್ನಿಕುಮಾರಿ ಜೈದೈಕಂ ।

ಕಾಳು ಕರಾಳು ಚೌಂಡಿ ವನದೇವತೆ ಅಂತರರಬ್ಬಿ ರೇಚಕಂ ॥

ಮಾಳಲಿ ಮೂವರಬ್ಬಿ ಮನಣಬ್ಬಿ ವಸಂತಿಕೆ ವೀರ ಬೊಮ್ಮ ಬೇ ।

ತಾಳ ಪಿಶಾಚ ಕೋಟಿಗಳನರ್ಚಿಸದರ್ಚಿಸು ಶಾಂತಿನಾಥನಂ ॥

(14)

ಕಂ ॥ ಮಹಾವಿಕ್ಯ ಪೊರೆದು ಗೊಡ್ಡಂ ।

ಕರೆದಡೆ ಪಾಲುಂಟಿ ಅಷ್ಟದಶದೋಷಗಳಾಂ ॥

ಪೆರಪಿಂಗದೆ ಪೂರವಟ್ಟಡೆ ।

ನೇಹಿ ಮುಕ್ತಿಯಪಥಮನಣ್ಣ ಕೇಳ್ವಡದವನೆ ॥

(15)

ಕಂ ॥ ಸಾಲದೆ ಮುಕ್ತ್ಯಂಗನೆಯಂ ।

ಸೋಲಿಸುವಡೆ ಜಿನವದಾಬ್ಬಸೇವನೆ ಮತ್ತಂ ॥

ಪಾಲುಂಡುಂ ಮೇಲುಂಬುದೆ ।

ಪೋಲುವರೆನಿಸಿದ ದೇವರಂ ಪೂಜಪುದೆ ॥

(16)

ಕಂ || ದರುಶನ ತಲೆದೋರಿದೊಡು |
 ಧೈರಿಸುಗು ಜೀವಗಳು ಮುಕ್ತಿ ಪರ್ಯಂತರವಾ ||
 ಪರಮಸ್ಥಾನಮ ನೀವುದು |
 ನರಕಾದಿಯ ನಾಗಲೀಯಾದುದು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಂ ||

(17)

ಕಂ || ಕಳ್ಳಡಗು ಬೇಂಟೆ ಪಾದರ |
 ಕಳ್ಳತನಂ ಸೂಳೆ ಜಾತಿ ಜೈನಾಗಮದೊಳ್ ||
 ಪೊಲ್ಲವು ಕೇಳ್ಪಪ್ಪಭಯಂ |
 ಯೆಲ್ಲಾ ಕಡುದುಃಖಮೆಂದನರ್ಹನ ಮತದಿಂ ||

(18)

ಕಂ || ಕೊಲ್ಲದ ಹುಸಿಯಾದ ಕಳ್ಳವಿನಿ |
 ಸಿಲ್ಲದ ಪರವನಿತೆಯರ್ಗೆ ಪದಪಿಂ ಚಿತ್ತಂ ||
 ಸಲ್ಲದ ಪರಿಗ್ರಹಕ್ಕಳು |
 ಪಿಲ್ಲದ ಸುವ್ರತಮಿವೆಲ್ಲ ಮಯ್ಯಾಂ ರತ್ನಂ ||

(19)

ಕಂ || ಕೊಲಿಗೆ ವೊಡಂಬಡವಿರು ನೀಂ |
 ಬಲೆಯೊಳ್ಳು ಸಿಲುಕೆರ್ದ ಪಕ್ಷಿಯಂದದಿ ನಿನ್ನಂ ||
 ಕೊಲುವಾರ್ಪಿಡುಮಿಡಮಿಡುಕಲು |
 ಕೊಲ್ಲಾಗದಿದೆಂದು ವೇಳು ನಿರ್ಮಳಚರಿತ ||

(20)

ಕಂ || ಕಟ್ಟಿ ಕಡಿಕ್ಕಳುದು ಬೇಗಂ |
 ಬಿಟ್ಟುವರುಂ ಬೆರಳನ್ನಲ್ಲಿ ವಜ್ರದ ಮೊಳೆಯಂ ||
 ಮೆಟ್ಟಿಗರಗನದಿ ಸೀಳ್ವೆರಾ |
 ಮಾಟ್ಟಲಿಯಂ ಬೆರೆಸಿನಡೆ ಮಹಾ ಪಾತಕಿಯಂ ||

(21)

ಕಂ || ದಾರಿದ್ರ್ಯ ತಾಗಿತಿರಿದುಣೆ |
 ಆರಾರುಂಡೆಂಬಲಗುಳುಮಂ ತಿಂದುಮಹಾ ||
 ಫೋರ ನರಕದೊಳ್ಳು ನಮೆವರು |
 ನೀರಂ ಸೋದಿಸದ ಪಾಪಕರ್ಮರು ನಿರುತಂ ||

(22)

ಕಂ || ತಿದಿಸುಲಿ ಸುಲಿವರುಕ್ಕುರ |
 ಗುದಿವೆಣ್ಣೆಯೊಳ್ಳದಿ ತೆಗೆದು ಅನುನೇಯೊಳ್ಳು ||
 ತುವರಡಿಗಡಿಗೆ ನೀರಂ |
 ಹೊಣಿಸಿಂಗರದವರನುಗ್ರ ನರಕಾರ್ಣವದೊಳ್ ||

(23)

ಹೇನನೊರದವರು ದುಃಖಾಂ |
 ಭೋನಿಧಿಯೊಳ್ಳಗರ್ಧನವೆದುಪಾಪದ ಫಲದಿಂ ||
 ಜೇನುಹುಳುವಾಗಿ ಪುಟ್ಟಿಯೆ |
 ನಾನಾವಿಧ ದುಃಖಂಬರೆಯಾಚಂದ್ರಾರ್ಕಂ ||

(24)

ಕಂ || ಬೇಸಗೆಯ ಬಿಸಿಲು ಬರಸಿಡಿ |

ಲಾಸುರ ಸುರಿವೊಂದು ಮಳೆಯುಂಟುಮದ್ದೀಕಂ ||

ಕಲ್ಲೇಕಂಬಡೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನ |

ಪೋಸರಿಸದೆ ಹುಸಿದು ನೆಗಳ್ಳ ಪಾಪೋದ್ದೀಕಂ ||

(25)

ಕಂ || ಕಡಿವರು ಕರಚರಣಂಗಳ |

ನಿಡಿಸೂಲದೊಳಕ್ಕೆ ಮಿಡಿಯ ಹೊಡೆವರು ಮತ್ತಂ ||

ಪಿಡಿದಡೆನೆ ಕಟ್ಟು ಕವರ್ವರು |

ತಡೆಯದೆ ಕದ್ದವನ ಕರ್ಮ ಬಿಡೆಂದಲೆಗುಂ ||

(26)

ಪೃ || ನೋಡಿದಡೊಂದು ನೋಡಿ ನುಡಿದಾಗಳೆ ಮತ್ತೆರಡಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತಮ |

ಶ್ಲೋಡಲು ಮೂರು ನಕ್ಕು ನುಡಿದಾಗಳೆ ನಾಲ್ಕುಮನೋನುರಾಗದಿಂ ||

ತೀಡಿದರೈದು ಬೀಗಿ ಬಿಗಿದಪ್ಪಿದಡಾರು ಪರಾಂಗನಾರಿಯೊ |

ಳ್ಳೂಡಿದರೇಳೆಯೇಳೆ ನರಕಂಗಳೊಳೊಂದುದುತಾಂ ಕ್ರಮಾದಿಂತು ನಿಶ್ಚಯಂ ||

(27)

ಕಂ || ಪರವಧುಗಳಾಪಿಂ ರಾವಣ |

ಧಾರದೊಳು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಕೈಯಿಂ ವಧಿಯಿಸಿಕೊಂಡಂ ||

ಪರ ವಧುವಿಗೆರಗಲಾಗದು |

ಪರಿಭವ ಪಿರಿದವ್ವದೆಂದು ಪೇಳ್ವ ಜೈನರ್ ||

(28)

ಕಂ || ಎನಿತು ಧನಲಾಭಮೋಡೆ |

ಅನವರತಂ ಮಾನದ ಬಡತನಂ ಪೋಗದು ||

ಮಾನದಿ ಮರುಗುತ್ತ ಮನುಜರು |

ತನ್ನಿಂತಾನೆ ಮೈತರಣಿಯೊಳಗೆ ಪೊಗುವರವಶ್ಯಂ ||

(29)

ವೃ || ಇರುಳ್ಳೊಟಂ ಕೊಲೆಯಯ್ದ ಪಾಲ್ಮರದ ಪಂಜಾಣಂಬೆ ಬೆಳ್ಳಂಬಳಂ |

ಪರದೈವ ಸ್ತುತಿಕಳ್ಳು ಜೇನೆಡಗದತ್ತಾದಾನೆ ಮಾನ್ಯಂಗನಾ ||

ಹರಣಂ ಹೂವಿನ ಗಿಣ್ಣೆ ನವನೀತಂ ಮಿಥೈ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಂ |

ಪರಪೀಡಾಕರ ವೇಂಟೆ ಜಾಹವಿನಿತುಂ ಜೈನಂಗೆ ಮೂಲವ್ರತಂ ||

(30)

ಕಂ || ಅತ್ತಿಯ ಗೋಳಯ ಬಸುರಿಯ |

ಮತ್ತರಳಯ ವಟದಪಣ್ಣ ನಡೆಗಂ ಜೇನಂ ||

ಬಿತ್ತರದ ಮಧ್ಯ ಬೇಡೆಂ |

ಬುತ್ತಮ ಸಂಸೇವ್ಯೆ ಮೂಲಗುಣವಿಾಯೊಂಟುಂ ||

(31)

ಕಂ || ಹಾಸಂ ಮಾಡದವೆಂಗ |

ಪ್ರಾಸಕಮಂ ಕೊಳ್ಳುವೆಂಗೆ ಪರಸಮಯಿಗಳಾ ||

ವಾಸದೊಳುಂಬರಿಗರ್ಹ |

ತ್ಯಾಸನದೊಳ್ಳೊಳ್ಳ ಮುಟ್ಟುವಡೆ ನಡೆದವುದೆ ||

(32)

ಕಂ || ಮೋನದೊಲುಂಬರು ವಿಮಳ |

ಜ್ಞಾನಾದಿ ಗುಣಕ್ಕೆ ತಾವು ನೆಲೆಯೆನಿಸಿರ್ಪ ||

ಮೋನದಲುಂಬು ಮುರುಜರು |

ಹೀನಕುಲಮೂರ್ಖರುಂ ದರಿವರುಮಾವ್ವರ್ ||

(33)

ಕಂ || ಶ್ರಾವಕ ನಿರುಳುಂಬುಂ ಗಡ |

ಭಾವಕ ಪತಿಮಿಜ್ಞೆಯಾರಿದು ನಡೆಯಳುಗಡ ||

ದೇವದೋಷಿಯು ಗಡಮಿ |

ನ್ಯಾವುದು ನಗೆ ಲೋಕದೊಳಗೆ ವಿನಯನಿಧಾನಾ ||

(34)

ಕಂ || ಮಳೆಗಾಲದೊಳೆನಾದ್ರಂ |

ಹಳೆಯಳ್ಳುಪಿಳುವ ತ್ವಲ ಮೆಂಬಿವನಿನಿತಂ ||

ಮೊಳೆಯಲ್ಲಂ ಪಾಲ್ಕುಂಬಳ |

ಭಳಮಂ ಸೇವಿಸಲುವಾಗದೊಬ್ಬರ್ ||

(35)

ಶ್ಲೋ || ಖಂಡೇಣೇ ಪೇಷೇಣೇ ಚಾಲ್ನೀ ಉದಕುಂಭೇ ಸಮಾರ್ಜನೀ ||

ಪಂಚಸೂನಾ ಗೃಹಸ್ಥಸ್ಯ ತೇನ ಮೋಕ್ಷಂ ನಿಗದ್ಯತೇ ||

(36)

ದೇವವೂಜಾ ಗುರೂಪಾಸ್ತೀ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಾಃ ಸಂಯಮಸ್ತವಃ ||

ವಾನಂ ಚೇತಿ ಗೃಹಸ್ಥಾನಾಂ ಪಟ್ಯಮಾಣಂ ದಿನೇ ದಿನೇ ||

(37)

ಕಂ || ದೀಪಂ ಸೋದಿಸಿ ಮುದದಿಂ |

ದಾರಯ್ಯತ ಬೆರಣಿಪುಳ್ಳುಯೊಳಗಣ್ ತ್ರಸಮಂ ||

ಸಾರ್ಯನು ವಲ್ಲಿದಯೆಯಿಂ |

ದಾರಯ್ಯಡೆ ಜೈನಗೃಹವಿಲ್ಲವೆ ತೀರ್ಥಂ ||

(38)

ಶ್ಲೋ || ವ್ರತಾನಿ ಸಮ್ಯಕ್ಪ್ರತಿಪಾಲಯನ್ನರೋ ನರೇಂದ್ರ ದೇವೇಂದ್ರ ಮುನೀಂದ್ರ ಸಂಪದಂ ||

ಸಮಾಪ್ತ ಕ್ರವಲ್ಯ ವಿಭೂತಿ ಭಾಗ್ಯವೇ¹ ತ್ಸನಿಧವಧ್ಯಾಃ ಕಾಚಕುಂಭಪಲ್ಲವಃ ||

(39)

ಶ್ಲೋ || ನಿಸ್ಸೃಭಾಗ್ಯೋ ಭವೇನ್ನಿತ್ಯಂ ಧನ ಧಾನ್ಯಾದಿ² ವರ್ಜಿತಃ ||

ಭೀತಮೂರ್ತಿಸ್ತದಾ ದುಃಖೀ ವ್ರತಹೀನಃ ಕ್ಷಮಾನವಃ ||

(40)

(ಸಂಕ್ಷೇಪ ವ್ರತ ನಿರೂಪಣಂ ಸಮಾಪ್ತಂ)

ಶ್ರೀ ವಾಸು ಪೂಜ್ಯಾನಮಃ ||

ಶ್ರೀ ವೀತರಾಗಾಯನಮಃ ||

•KĀLIYAMARDANAM KATHĀSĀRASAMKṢEPAM.†

EDITED BY

M. P. MUKUNDAN.

This poem is based on a paper manuscript preserved in the Government Oriental Manuscripts Library, Madras, under D. No. 78. It describes in a lucid style the story of the destruction of the serpent Kāliya by Śrī Kṛṣṇa. The name of the author is not known and not even the slightest clue regarding the same is found anywhere in this work.

As the author imitates certain songs of recent poets, it may be inferred that the work is a modern one. The language also is modern.

കാളിയമർദ്ദനം—കഥാസാരസംക്ഷേപം.

ഇച്ചുറ്റഗ്രന്ഥം ഗവേഷകന് ഓറിയന്റൽ മാനസ്ക്രിപ്റ്റ്സ് ലൈബ്രറിയിൽ D. 78-ാം നമ്പറിൽ സൂക്ഷിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു കയ്യെഴുത്തു ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ സ്വരൂപമാണ്. പ്രാസക്തമായ ഭാഗവതത്തിലെ ഭഗവദ്ഗീതയിൽ പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുള്ള ശ്രീകൃഷ്ണലീലയുടെ സംക്ഷിപ്തമായ കഥാശാഖാണിതിലെ പ്രതിപാദ്യം. സപ്തരാജാവായ കാളിയൻ കാളിന്ദീനദിയിൽ പാർത്തിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടുള്ള അനുശാസ്യ സംഭവങ്ങളെ നിവാരണം ചെയ്യാൻ കൃഷ്ണൻ കാളിയന്റെ മുമ്പാകെ ഒരു സപ്തരാജാവനെ രമണക ഭീഷ്മപേക്ഷയായ ക്ഷണ കഥാഭാഗമാണിതിൽ സംഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്.

കർത്തനാമം ഗ്രന്ഥത്തിലെവീടേയും സൂചിതമായിട്ടുപോലുമില്ല. “കല്യാണി കളവാണി”, “മധുരമൊഴി” എന്നിങ്ങനെ നവനങ്ങളായ വണ്ണമുള്ള അനുകരിച്ചിരിക്കുന്നതുകൊണ്ട് നവീനനായ ഒരു കവിയുടെ കൃതിയാണെന്നു ഊഹിക്കാം. പല വണ്ണങ്ങളുമുള്ള പാട്ടുകളാണിതിലുള്ളത്. മന്ദസ്സുകളുടെ രൂപവും ചില സ്ഥലത്തു യാദൃച്ഛികമായിട്ടു വന്നിട്ടുണ്ടെങ്കിലും പഴയ പാട്ടുകളായിട്ടു മാത്രമേ ഈ ഗ്രന്ഥത്തെ പരിഗണിക്കേണ്ടതുള്ളൂ.

കൈരളിയുടെ കലവറയെ പരിപൂർണ്ണമാക്കേണ്ടതിലേക്ക് ഇത്തരം പഴയ പാട്ടുകളുടെ പ്രസിദ്ധീകരണം അത്യാവശ്യമാണ്.

യം. പി. മുകുന്ദൻ.

കാളിയമർദ്ദനം--കുമാസാരസംക്ഷേപം

“ മധുരമൊഴി ” എന്ന വണ്ണം.

തരുണിമണി ശാരികെ ചാരുശീഖെ
വീരവിനൊടെ വന്നിങ്ങിരുന്നാലും നീ.

മധുരതരം നല്ല പഴവും പാലും
മധുഗുളവും നന്നായ് ഭുജിച്ചാലും നീ.

മധുരിപുവായിട്ടു നാരായണൻ
മധുരയിൽ വന്നുത്തടവം ചെയ്യശേഷം

ജനകനതായിട്ടു ശൌരിതന്നാൽ
കനകമയമായുളേളാ രമ്പാടിയിൽ.

അതിരഹസി കൊണ്ടുചെന്നാക്കിപ്പവഗാൽ
അതികുതുകമോടങ്ങു പോയശേഷം.

അനുഭവമങ്ങോരോരോ ലീലചെയ്യും
അനവരതം വാഴുന്ന കാലത്തിങ്കൽ.

അഹിപരനായിട്ടു കാളിയന്റെ
മഹിതമഭം തീർത്ത ചരിതത്തെ നീ

അറിവു പെരിതുളള കിളിക്കിടാവെ
അറിവതിനായൊണ്ടു പറഞ്ഞിടേണം.

അതുമനസി കേട്ടോരു ശാരികയും
അതികുതുകമോടെ പറഞ്ഞാലും മെല്ലെ.

ഒരുജരിപു കൃഷ്ണന്റെ ലീല കേൾപ്പാൻ
മനമതിലൊരാശ മുഴുത്ത മൂലം.

പരപുരുഷൻ തന്നുടെ കാരുണ്യത്താൽ
പരമസുഖമെന്നെ പറഞ്ഞിടാവു.

അതുലഗുണൻ ഗോവിന്ദനമ്പാടിയിൽ
അതിസുഖമായ് തന്നെ വളരും കാലം

ഒരു ഭിവസം ഗോപാല ബാലനുമായ്
വീരവിനൊടെ ഗോക്കുളെ മേച്ചുകാട്ടിൽ.

അതികുതുകമോടങ്ങു കേളിയാടി

അതിശുഭമാം കാളിന്ദീതീരെചെന്നു.

“ കല്യാണി കുളവാണി ” എന്ന വണ്ണം.

ഗോപാലബാഹുൻ കൃഷ്ണൻ കാളിന്ദീതീരത്തിങ്കൽ
 ഗോപാല ബാലരുമായ് ചേന്നനേരം,
 ഭാഹുത്തെ സഹിയാഞ്ഞ ഗോക്കുളം ബാലന്മാരും
 മോഹിച്ച കാളിന്ദിയിലിറങ്ങി വേഗാൽ
 * ജീവനപാനം ചെയ്തു തൃപ്തിയെ ലഭിച്ചപ്പോൾ.
 ജീവനം വേർവിട്ടങ്ങു വിണീടിനാർ.
 ഗോക്കുളം ബാലന്മാരും വീണതുകണ്ടു കൃഷ്ണൻ
 ഗോക്കളെക്കൊണ്ടങ്ങുൻ ജീവിപ്പിച്ചു.
 കഷ്ടമീ നഭിജലം ദുഷ്ടമായ്ന തോത്താൽ
 ഇഷ്ടമാക്കീടേണ മെന്നറച്ചു നാഥൻ.
 ഇത്രയും കേട്ടനേരമെത്രയും ഭക്തിയോടെ
 ഉത്തരായുളളവർ ചോദിച്ചിതു.
 നിമ്ലമായുളേളാരു കാളിന്ദീ ജലമങ്ങു
 ദുർമലമായിടുവാ നെന്നുളളം ?
 എന്നതു കേട്ടനേരം ചൊല്ലിനാൾ കിളിമകൾ
 ഇന്നതിൻ കാരണവും ചൊല്ലിടുവൻ.

“ ചതിമാകിയ ” എന്ന വണ്ണം.

മഞ്ഞ തരമാം രമണകാബ്രിപിപെ
 മഞ്ഞുളഗാത്രരാം നാഗേന്ദ്രന്മാർ
 പണ്ടേക്കുപണ്ടേ വസിക്കുന്നു മോദേന
 കൊണ്ടുൻ വെണ്ണൻറെ കാരുണ്യത്താൽ.
 താർക്ക്യൻ വാവിൻനാൾ നൽകും ബലിയവർ
 താർക്ക്യനതുകൊണ്ടു കൊൽകയില്ല.
 അങ്ങിനെ വാഴുന്ന കാലമൊരു ദിനം
 തിങ്ങിന ഗദ്യുണ കാളിയനും,
 പക്ഷിന്ദ ഭോജ്യമായുളള ബലിയെല്ലാം
 ചക്ഷുശ്രവസ്സും ഭുജിച്ചീടിനാൻ.
 അന്നേരം താർക്ക്യനും കാളിയനുംകൂടി
 വന്ന മരത്തോടെ യുദ്ധംചെയ്തു
 എത്രയും ഭീതിയോടോടിയവർ പിന്നെ
 പുത്രമിത്രാഭിയാം ഭായ്യയോടും,

കാളീദീനനെയുളളിലകംപുക്ക

• മേളമാന്ത്രു വസിച്ച്ീടുന്നു.

* താപസനാകുന്ന സൌഭരി തന്നുടെ
ശാപേന താർക്ക്യനും ചെന്നുകൂടാ.

“ചാരകമന്ദിരം” എന്ന വണ്ണം.

† കാളീയനാം സപ്തരാജൻ കാളീദിയിൽ വന്നശേഷം
ഏറ്റവും തപിപ്പിക്കുന്ന ഉഗ്രരമാം വിഷ്ണുനിമിത്തം
അന്നഭി സമീപത്തിങ്കൽ ചെന്നുകൂടാ ജന്തുക്കൾക്കും
തീരത്തുളള വൃക്ഷങ്ങളും പാരമായി കരിഞ്ഞുപോയ്
പക്ഷികളുപരി പോകിൽ അക്ഷണം കരിഞ്ഞുവീഴും.
കാളീയനൊരു കയത്തിൽ കേളിയാടി വസിക്കിലും
കാളീദിതൻജലമെല്ലാം നീളവേ കുറുകീടുന്നു.

ഏവമുളള കാളീയന്റെ ഗർവ്വമന്ത്ര ശമിപ്പിച്ചാൻ
ദുഷ്ടനത്തെ വധംചെയ്തും സജ്ജനപാലകൻ കൃഷ്ണൻ
അഗ്രഭാഗെ നിന്നീടുന്ന ഉഗ്രമാം കഭമ്പവൃക്ഷം
ചെന്നടൻ കരേറി മോദാൽ മന്ദ്രത വെടിഞ്ഞുകൊണ്ടു്
കാഞ്ചിയുമാക്കാർകൂന്തലും പൂഞ്ചേലയുമാറ്റിപ്പിച്ചു
ഇന്ദിരാപതിയഭൂവൻ മന്ദസിതം തുകിൽതുകി
ദച്ചക്ഷേക്കമാറങ്ങടൻ ഉച്ചത്തിൽ കരങ്ങും കൊട്ടി
ഏറ്റവും കുതിച്ചു ചാടി ഉഗ്രരമാം നഭീജലത്തിൽ

“ഗോപകുമാരക” എന്ന വണ്ണം.

ഘോരമായുളളതാരു കാളീദിമധ്യത്തിൽ
ധീരതയോടു കൃഷ്ണൻ—ബത
ചാഞ്ഞുപ്രമേണിയെ ശ്രീധ തുടൻപോലും
ചഞ്ചലമായി ജലം.

• പാരിച്ച നാഭേന പൊങ്ങിന വാരിയും
തീരം കവിഞ്ഞു ജവാൽ—അതി
ഭൂതതുപോയുളള വെളളത്തിൽ നീന്തിയും
ശ്രൂതരമാം കണ്ടാൽ.

* ഗരുഡൻ മത്സ്യം കൊത്തികൊണ്ടു പോകുമ്പോൾ സൌഭരി മഹകിയുടെ ഭേദം
ത്തിൽ വീണ കാരണമാണ് ശാപമുണ്ടായത്.

† നന്തോന്നതയുടെ പുത്രപാദത്തെ ആവർത്തിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഗോപാലബാലന്റെ ലീലകളിത്തരം
താപേന കേട്ടവനും—ബഹു
കോപേന വന്നിതു തത്സന്നിധിയിങ്കൽ
സപ്തരാജനുമപ്പോൾ.

ഏറ്റവും മുൻപിറയായുള്ളവൻ പിന്നെ
ഉററും നടിച്ചുകൊണ്ടു്—അഥ
മുററുവാൻ ബാലന്റെ നേരെയടുത്തിതു
ചെററും മടികൂടാതെ.

ശ്രീപത്മനാഭന്റെ തത്പരീയാതെ
പാപിയായിട്ടുമാവൻ—ബഹു
കോപേന ബാലന്റെ ഭേദത്തെ മുററിനാൻ
മപ്പം കെട്ടുപാനഹോ.

മുൻമോടമ കോപം സഹിയാത്ത
മമ്മങ്ങൾ തോറുമാവൻ—മുഹു-
രന്മേൽമോടേവം ബാലനെ ഭംഗിച്ചു
വരുഭം പോക്കീടുവാൻ.

“രാമഭാഷിതം” എന്ന വണ്ണം.

ഗോപബാലനെ സപ്തം പിടിച്ചതു
ഗോപബാലന്മാർ കണ്ടോരു നേരത്തു്,
മോഹം പൂണ്ടവർ ഭ്രമിതലം തന്നിൽ
ഭേദവും പാരം പിന്നുമായിണിതു.
ഗോകുലവൃന്ദം കൃഷ്ണനെ നോക്കിക്കൊ-
ണ്ടാകലത്തോടെ കേഴുന്നു ശോഭകന,
നന്ദനാഭിയാം ഗോപാലരന്നേരും
ദുന്ദിമിത്തങ്ങൾ കണ്ടിതു ഗോകുലം.
ഇന്നു രാമനെ കൂടാതെ പോയൊരു
നന്ദനനെതു വേദം ഭവിച്ചതും,
അത്തൽ പൂണ്ടു ഗോകുലവാസികൾ
ചിത്തസന്താപമോടെ പുറപ്പെട്ടു.
ലോകനാഥനാം കൃഷ്ണന്റെയെങ്കിലും
മാകവേ രാമനുള്ളിലറികിലും,

ചിത്തമോദന കൂടെപ്പുറപ്പെട്ടു
 സതപരം വനംപുക്കിതെല്ലാവരും.
 പങ്കജാക്ഷനും പോയോരു മാഗ്ഗത്തെ
 പങ്കജാദ്രേന ചീഹ്നിതമായുണ്ടു.
 ദീനതയോടു മവന്തിരത്തമ
 ഭാനുജാ തീരെ ചെന്നിതു സതപരം.
 ഗോപബാലരും ഗോകുലവൃന്ദവും
 താപേന വീണു കേണു കിടക്കുന്നു ;
 കാളിയസ്പർശത്താലെ വേർപെട്ടു
 കാളിന്ദീമദ്യേ കൃഷ്ണനെ കണ്ടിതു ;
 കഷ്ടമിങ്ങിനെ കണ്ടോരു നേരത്തു
 മുട്ടുകു കൊണ്ടു താഡിച്ചിതേറാവും ;
 ഹാഹാ ബാലക കൃഷ്ണനിയിങ്ങിനെ
 ഭേദബന്ധനം പ്രാപിച്ചതെന്തുമോ ?
 ഹാഹാ ഞങ്ങൾക്കു ഭേദമന്തരമുണ്ടു
 മോഹനരൂപ നിന്നെ നിനയുവാൻ.
 ഹന്ത നിന്നുടെ രൂപത്തെ കാണാതെ
 ഏന്തിനിന്നിഹ ഞങ്ങൾക്കു ജീവനും,
 ഇത്തരം ചൊല്ലി രോദിച്ചുനന്ദന
 മന്തലോടങ്ങു പത്നി യശോഭയും
 കാളിന്ദീ ജലെ ചാടുവാന്തക്കുമ്പോൾ
 നാളികേക്കുണൻ രാമൻ മുടക്കിനാൻ.
 താപമീവണ്ണം കണ്ടു മുകുന്ദനും
 സ്പർശബന്ധനം വേർപെടുത്തിടിനാൻ.

“സുന്ദരിമാർമണി” എന്ന വണ്ണം.

നാഗേന്ദ്രന്മാനതുനേരമങ്ങു-

വേഗേന കൃഷ്ണന്റെ നേരെ
 ഭംഗിപ്പതിന്നായി രോക്ഷേണ ചെന്നപ്പോൾ
 കേശവൻ തന്നെയും കണ്ടിതു പിന്നാലെ.
 പിന്നെയും പന്നഗനേവം ബത
 മുന്നിലമ്മാറങ്ങു കണ്ടു.
 അന്യോന്യമിങ്ങിനെ ചക്രന്തിരിയുമ്പോൾ
 പിന്നെയുണിനിതു കാളിയനേറാവും.

മേളത്തോടനേരം കൃഷ്ണൻ താനും
 കാളിയ മസ്തകമേറി.
 പത്തുനൂറ്റുതോളം മസ്തകമോരോന്നിൽ
 ചിത്തമോദത്തോടെ നൃത്തം തുടങ്ങിനാൻ.
 അനേകം നന്ദാഭി ഗോപനാദം
 നന്ദിച്ചുകൊണ്ടു നിന്നു.
 ആമൊളംകൊണ്ടു ഭേദവനാരെല്ലാം
 ഭാമോദരമീതെ പുഷ്പങ്ങൾ തൂകിനാൻ.
 നാകലോകം തന്നിൽ വാണീടുന്ന
 നാകനാരി ജനമപ്പോൾ.
 നൃത്തം തുടങ്ങിനാമുതനോടൊത്തു
 ചിത്രം വിചിത്രമീതെന്നു കഥിക്കയും.
 വാദ്യങ്ങൾ ഗീതങ്ങൾ ചെയ്യാറങ്ങു
 വിദ്യാധരാദികൾ മോദാൽ.
 എത്രയും രോഷേണ തത്രഫണിദ്രനും
 ചിത്രതരം ഫണമോരോന്നയർത്തിടും.
 അങ്ങിനെ കണ്ടോരുനേരം കൃഷ്ണൻ
 തിങ്ങിന മോദന വേഗാൽ,
 മേല്പട്ടു മേല്പട്ടു പൊങ്ങുന്ന മസ്തകം
 കീഴ്പട്ടു കീഴ്പട്ടു താത്തിടും പാദേന
 ഇത്തരം പിന്നെയുമോരോ തരം
 നൃത്തം തുടന്നോരു നേരം
 മസ്തകം മേല്പട്ടുയർത്തുവാനായൊണ്ടു
 ശക്തിയുമില്ലാതെ പാരംവശംകെട്ടു.
 വക്ത്രങ്ങളിൽനിന്നു താപത്തൊടെ
 രക്തവും വന്നിതധികം
 മസ്തകജാലവുമേറും തകർന്നിട്ടു
 ചിത്തേ നിരൂപിച്ചു കാളിയൻ കൃഷ്ണനെ

“അഞ്ചിതകേള” യെന്ന വണ്ണം.

കൊണ്ടൽവണ്ണൻ തന്റെ ലീലകളിത്തരം
 കണ്ടിതു കാളിയ പത്നിമാരും.
 ഭർത്താവുതന്നുടെ പ്രാണഹരങ്ങളാം
 ചാർത്തയും കണ്ടിതു സന്താപേന

നന്ദനൻമാരോട് കൂടിയവർ പിന്നെ
 നന്ദതന്ത്രജ്ഞൻറ മുമ്പിൽ ചെന്നു.
 ഭക്തപരായണ പാദാന്തികെ വീണു
 ഭക്തിയും പുണ്ടവർ ചൊന്നാരേവം.
 ദേവകീ നന്ദന ശൌരെ മധുരിപൊ
 ദേവേശ വന്ദിത പത്മനാഭ.
 നന്ദതന്ത്രജ്ഞാ യശോഭസുത ഹരെ
 ഇന്ദിരാ വല്ലഭാ പാഹി വിഭോ.
 മായാമയം തവ തത്വമറിയാതെ
 മായയിൽ മോഹിതരായി ഞങ്ങൾ.
 നല്ല വിവേകവും, ബുദ്ധിഗുണമതും
 ഇല്ലാത്ത നേരവു മോർത്തുകളൊൽ.
 കാരണം കൂടാതെ പ്രാണിപ്രമാരണം
 ധീരതയോടങ്ങു ചെയ്തിടുന്നു.
 ഇന്നുനിൻ പാദേന തൊട്ടതുകാരണം
 ധന്യനിവനെന്നു വന്നുനൂതം.
 ഏതുമറിയാതെ ദുഃഖതകൊണ്ടിവൻ
 ചെയ്യപരധാ ക്ഷമിക്കേണമെ.
 പ്രാണനായ് മേവുമ്പി ഭർത്താവു തന്നുടെ
 പ്രാണനെ തന്നിങ്ങു രക്ഷിച്ചാലും.
 ഏവം സ്തുതിച്ചോരു ഭാഷിതം കേട്ടിട്ടു
 പാവിതനായിതു കാളിയനും
 എന്നുതൻ ചേതസി കല്പിച്ച ഗോവിന്ദൻ
 തന്നുടെ പാദംകൊണ്ടൊന്നു തട്ടി.
 തട്ടുകൊണ്ടെന്നും മോഹിച്ച കാളിയൻ
 പെട്ടെന്നു ദൂരവെ ചെന്നുവീണു.

“ പാഹിമാം ശ്രീരഥചന്ദ്ര ” എന്ന വണ്ണം

* നന്ദജപാദേന ദൂരെ ചെന്നുവീണ കാളിയനും
 വന്നമോഹം തീർന്നു തത്ര മന്ദമന്ദമെഴുന്നീറു.
 വേദേന മുകുന്ദൻ തന്റെ പാദ സദോജെ നമിച്ചു
 ഭക്തിയോടും കൂടിയവൻ ശക്തിഹീനം സ്തുതിചെയ്തു.

* ഇവിടെയും നന്ദനന്ദന്മാരുടെ പുഷ്പഭാഗത്തെ അവർത്തിച്ചിരിക്കുന്നു.

ദേവ ദേവ ജനാർദ്ദന കൈവല്യദ വാസുദേവ
 യാദവകുലതിലക വേദവേദഗുപാലയ മം.
 താമസഗുണ സ്വഭാവം ആമയ സമേത മഹാ
 ഓട്ടമ വിവേകമില്ല കഷ്ടമിതു പാർത്തുകണ്ടാൽ.
 കോപവും ദേഷ്യവും പൂണ്ടു പാപകർമ്മം ചെയ്തിട്ടു
 സത്വഗുണരൂപ തവ തത്വചുമറികയില്ല.
 എങ്കിലും തവ കാരുണ്യം സങ്കടങ്ങൾ തീർന്നു നാമ
 അപ്തനാകുമെന്റെ ദുർഗ്ഗം തപ്താദ സരോജയുഗ്മം
 ചേർന്നതുകാരണമിന്നു തീർന്നു മമ പാപജാലം.
 ചിത്തം തന്നിൽ ശുദ്ധിവന്നു അത്തലുമകന്നു നൂനം
 ചാരുതര രൂപദേവ സാരസാക്ഷ പാഹി പാഹി.

“ ദേവ ദേവ ” എന്ന വണ്ണം.

നാളികളായതെക്കുൻ വാസുദേവൻ കൃഷ്ണൻ
 കാളിയന്റെ സൂതികേട്ടു മോദമൊടെ . . .
 തന്നുടെ ചേതസി കരുണാപൂർവ്വമുൽഭവിച്ചു ദൂലം
 പിന്നത പുണ്ടൊരു കാളിയവരനോടടുത്തുചെയ്തു.
 നിന്നടയ ചിത്തെ ശുദ്ധിസംഭവിപ്പാനിന്നു
 നന്നിയോടെ ചെയ്തു ഞാനിതെ
 സത്വരമിന്നിഹ നീയും നിന്നുടെ പത്നിയും പിന്നെ
 അത്തൽ കളഞ്ഞെ നന്ദനവരനും കൂടിവേഗാൽ,
 ഉത്തമമാം രമണക ഭവിയെ ചെന്നു തത്ര
 ചിത്ത ശുദ്ധിയോടുകൂടെ വാണീടുക.
 ഉത്തമമാകിയ കാളിന്ദീനഭിതന്നിലിന്നു മേലിൽ
 സത്തമമാകിയ മാനുഷർ വന്നു കളിച്ചു മോദാൽ,
 ആസ്ഥയോടെ പിതൃദേവ തപ്തനെ ചെയ്യാൽ
 ചിത്തം തന്നിൽ ശുദ്ധിവരും പാപം തീരും.
 സന്ധ്യകൾ ദൂനിലുമെന്തൊരു നമുക്കു സമ്പാദത്തെ ചിത്തെ
 ചിന്തകൾ ചെയ്യുന്നോക്കൊരു വിഷയമില്ല നൂനം.
 എന്നടയ പാദ പങ്ക്തി നിന്നടയ ദുർഗ്ഗം
 പന്നഗാശനനും കണ്ടാൽ വന്ദിച്ചീടും.
 എന്നതുംചെയ്യതുകേട്ടു ഫണീന്ദു നമാമോദത്തെപൂണ്ടു
 നന്ദതന്ത്രജനെ വന്ദനമെന്തൊരു ചെയ്യുപോയാൻ.

നാഗരത്നങ്ങളും നല്ല ഹാരങ്ങളുമെ
നാഗനാരിമാരും കാഴ്ചവെച്ചുമോദാൽ.
ശ്രീപതി തന്നുടെ ചരണസരോജെ വന്ദനവും ചെയ്തു
താപമകന്നു ഗമിച്ചു വസിച്ചിതു ഭർത്താപുമായി.

“കൊണ്ടർവേണി” എന്ന വണ്ണം.

സുന്ദരിയാം യശോദ തന്നുടെ നന്ദനനാകും വാസുദേവൻ
കാളിയന്റെ മമത്തേയും തീർത്തു മേളമോടങ്ങയച്ചശേഷം
കാളിദീതന്റെ തീരം പ്രാപിച്ചു നാളികേടുകുണ്ഡലൻ നന്ദസ്മരണം,
ഭിച്ഛരത്നങ്ങൾ ഭിച്ഛഹാരങ്ങൾ ഭവ്യമായങ്ങണിഞ്ഞു കൊണ്ടു.
പുഞ്ചിരിയും പുണ്ടന്തികും തന്നിൽ അഞ്ചിത ലീലയാടി,
നന്ദനന്ദനനായ ഗോവിന്ദൻ ചെന്നുനിന്നൊരു നേരത്തിങ്കൽ,
നന്ദനാഭിയാം ഗോപാലന്മാരും നന്ദിതരായ ഗോപിമാരും
കണ്ടുകണ്ടവരാശ്ശേഷംചെയ്തു കൊണ്ടുവന്നു സാദ്ര മോദം.
താതനാകുന്ന നന്ദനം പിന്നെ മാതാവായ യശോദതാനും,
* പുത്രനുണ്ടാകുന്നരമുളളൊരു പുത്രസൗഖ്യമനുഭവിച്ചു.
മന്ദഹാസവുംചെയ്തു രാമനും സോദരൻതന്നെ പുൽകിമോദാൽ.
ഇത്തരമവരാനന്ദാബ്ധിയിൽ അ.ത.ലും തീർന്നു മഗ്നരായ്.

“താമരക്കണ്ണൻ” എന്ന വണ്ണം.

കാളിയ മരം തീർത്തു ഗോവിന്ദൻ
കാളിദീതന്റെ തീരത്തു
ഗോകുലപ്പുറ താപവും തീർത്തു
ഗോകുലനാഥൻ നിന്നപ്പോൾ,
രാത്രിയും വന്നു ക്ഷുത്തുകൊണ്ടവർ
തത്ര വേദേന മേവീനാർ.
വട്ടമിട്ടു കിടക്കും നേരത്തു
കാട്ടുതീവന്നു ചുറ്റുമേ.
എന്നതുകണ്ടു ഭീതി പുണ്ടവർ
നന്ദജനോടു ചൊല്ലിനാർ.
കാളിയമര നാശന കൃഷ്ണ
നാളികായത ലോചന

* ഇവിടുത്തെ നിമർശനാലങ്കാരം ഇല്ലാത്തതായിരിക്കുന്നു.

കാട്ടുതീയിതാ ഞങ്ങളെയിപ്പോൾ
മുട്ടുപൊട്ടിപ്പാറുക്കുന്നു.

കാരുണ്യശാലിയായ നീയിപ്പോൾ
വാരണം ചെയ്തു വഹിയെ.

എന്നതുകേട്ടു കൃഷ്ണൻമപ്പോൾ
അഗ്നിയെ പാനം ചെയ്തിതു.

നന്ദനാഭിയാം ഗോപാലന്മാരും
നന്ദിപുണ്ഡ്ര വസിച്ചിതു.

സൂര്യഭേവനുഭിച്ചു പിറേറന്നാൾ
കായ്കാരണൻ ഗോവിന്ദൻ,
ഗോപബാലരും ഗോക്കുളം പിന്നെ
ഗോപസുജന പുന്ദരും
അഗ്രജനാകും രാമനും കൂടി

പ്രഗ്രത തീർന്നു മോക്ഷേന,
അമ്പിനോടെ നടന്നുചെന്നവ-
രമ്പാടിതന്നിൽ പുകിതു.

സാനഭോജനമാഭി കർമ്മങ്ങൾ
ആനന്ദത്തോടെ ചെയ്തിതു.
ഗോപപുന്ദരും ഗോപികമാരും

ഗോപബാലകൻ കൃഷ്ണനും.
കൂടിയൊന്നിച്ചു ഗോകുലം തന്നിൽ
ആടൽ തീർന്നു വസിച്ചു [രിതു] . .

ഇത്തരം കൃഷ്ണ ലീലകൾചൊല്ലി

ചിത്തമോക്ഷേന ശാരിക
മന്ദമന്ദം പറന്നുപോയിതു
നന്ദജ കൃഷ്ണ പാഹിമാം.

ഇതി

കാളിയമർദ്ദനം കഥാസാരസംക്ഷേപം

സമാപ്തം

KAIFIYAT POONA PETT.

Edited by

SRI K. THULAJARAM KSHEERASAGAR.

This kaifiyat contains a large number of collections of historic facts, arranged more or less in chronological order describing the origin and the history of the city of Poona and its environments. This record bears No. 126, as its descriptive catalogue number and is available in the 23rd volume of the Marathi record of this Library. The author has taken great care to describe from the very inception of the City of Poona from its wilderness up to its becoming the famous seat of Government for the Maratha Rulers. The first few pages describe the topography of Poona and its original inhabitants. This is followed by short biographical notes of some of the historic personalities such as Shivaji the Great, his son Sambaj and some of their officials with particulars as to the origin of their appointments, their pay, caste and descendants and the meritorious services rendered by them. The author has paid great attention in describing the life of Shivaji from his childhood and his conquests and other episodes which took place during his lifetime. The various battles that were fought between the Marathas and the Moguls, the successes and reverses, treaties and their effects on the Maratha kingdom are also very elaborately and graphically described. The chronicler mentions the part played by the Peshwas in establishing the Maratha confederation. Dates for almost all the important occurrences have been recorded as per Shalivahana Calendar. The kaifiyat is very important from a historical point of view, as the items of information are neatly arranged in chronological order, each historical event, document or account provided with the date which is given in Shalivahana Era. The record neither bears the name of the author nor the sources of information obtained for recording this kaifiyat. The above kaifiyat has been recorded in old *Mqdi script* and is transliterated into Nagari characters.

कैफियत पुणे पेट.

KAIFIYAT POONA PETT.

पुर्वि द्वापर अंतो दंडकारण्य क्षेत्री गोदावरी तीरी गंगा गौतमरुषी त्रीयंबक स्थली प्रसन्न जणेतुन माहाराष्ट्र देशीं तेथुन ६० साठीं कोस भुमीवर अलीकडे दक्षिण आरण्य बहुत असतां आणी त्या आरण्यात दोही २ नदया. मुठा १. मुला १ होत्या. प्रसीद नाहीसे व अनामीत तेथे एक रुषी त्याचे नाव पुण्यरुषी. उत्तरेहुन संचार करीत दक्षिणे प्रांति एऊन सदरहु आरण्येत तप करणेस योग्य चिती आणुन दोही नदयाच्याच कांठी आसन करुन तपकरणेस निश्चये केला. असे कित्तेक दिवस जाहल्या मागती आपल्या स्वहस्ते कडुन सिव लिंगास सदरहु नदयाचे कांठी प्रतीष्ठा करुन व चार पांचे सोपडया लीणाचे करुन गावांस व माहादेवास उभयतांस आपले नावे करुन पुणेश्वर महादेव व पुणे ग्राम ऐमा ठेविला. मार्गांती कित्तेक दिवसानंतरें तप सिधीस पावल्यावर अश्रम त्यागुन दिवला आणि गुप्त जाला. या प्रकारे रुषी याचे चरीया वर्तली. ती वार्षिक लोका पासुन स्पष्ट कळुन घेऊन अगदी मांडली असें यास साक्ष स्कंद पुराणांतील उपपुराणी येथील पुणे ग्रामाचें माहात्म्य आहेतें वर्तमान. परंतु ग्रंथाचा शोध केला द्रिष्टीस असला नाही करीतां जुवानी काही येथ राहाणार लोकापासुन कळुन घेऊन लेख केला असें. यावर कलियुगीं माहादेव सदरहु जाणि कित्तेक दिवसी वास करुन नंतरें यथा प्रकारे राहाणेस मनास नाहीस होऊन आणि मिलेछे लोकांचे काळ प्राप्ती नाहायला करीतां अपले स्थळास आठ कोसावर पुर नामक ग्रामासमिप पर्वत असतां तेथे जाऊन माहा देवास स्तापना केला. तो अध्याप गडावर आहे. पुणेंत देवालये जवळी साक्षा नदीहिं आहे. यावर माहाराष्ट्रा प्रांती झाडी व जंगल बहुती वाहडीलि होती. तेथे कोणी एक मणुस निभेना. मृग ज्यातीच उत्तपत्ती होऊन लागली.

तेव्हा आस पास च्यालीस कोस पर्यंत महाराष्ट्रे लोक त्याचे उपनाव घडसी याणी कित्तेक झाडी तोडुन आपलया राहणेस जागां नीठ करुन काही पेरणी अमंजीची करुन त्यांत कित्तेक फळ आनाम हातास लागणेंचे बाग करुन लागलें. रात्रीचे समई मृगांची उपद्रव फार करीतां हातीं हमहल घेऊन वाजवुन अग्नीचा धुनी घाळुन राहाणे यारीतीने असे. परंतु सरकार हुकुमत करणारास मुळ न्हि नाहीं. वस्तिकंमीं सबब हे लोक बंडहोऊन जागा अक्रमन घेतले तेव्हा याणी राहणेची जागा बततपसील.

पुणेग्राभास पळेमंस १. घाट तेल बेलाची १. व घाट पिपरीची १. व देव घाट ३. यातीनी घाटच्या समीप पडले नांमे ग्राम वस्ती भारी करुव त्या खाली एके एक ग्राम पांच ५ च्यार ४ झोपड्याची बांधुन आस पास झाडी जंगल काहि नाहींसें करुन दर दर गावास एका एक नाव नेमुन त्यांस मावळे संकेत करुन दर दर मावळास अवरास चौरस गावांची नावे सुधा बितपसील. तो गांव एक दोनी झोपडीची करुन त्यास नाव मावळ ऐसे ठेवुन वस्ति करीत राहिलें पडल खोरा मावळ याची खेडीच तपसील.

- १ अबेवाडी. १ दारोली. १ पठळ.
- १ कोंडला. १ आंदसा. १ खेसरा.
- १ बालडा. १ काहेडा. १ चेथेडा.
- १ कलमस्प. १ सीथा. १ अकोला.
- १ फडडा. १ असाबवाडी. १ कडगुडी.
- १ भादस. १ संदिया. १ वलना. १ वरुषा.
- १ नादोडी. १ च्यांदही. १ फेडणी.
- १ सीरोळी. १ अकसई. १ हीलबादस.
- १ ज्यामगांव. १ दीसरी. १ मालेगाव.
- १ मुलसीणेर. १ मुलसीलाहान.

- १ वडभथर. १ भोलकस. १ अवलस.
 १ षांडरा. १ पिपरी. १ बेलदला.
 १ सीरगाव. १ सोमरना. १ निज्या.
 १ मोरी. १ बडगाव. १ तामणीणेर.
 १ तामणीलाहण. १ बारपा. १ चीचोड.
 १ डोंगरगाव. १ काडसी. १ वालणा.
 १ मालेवाड. १ दखाना. १ रन्हांया.
 १ जेवळा. १ सीवडी. १ च्यांदखडें.
 १ मुलसगाव. १ अउला. १ डोणा.
 १ बाउर. १ मळुही. १ सिंदगाव.
 १ सिंवरी. १ भोलाली. १ पांच्याणा.
 १ पुच्याणा. १ दिवड. १ भवेला.

१ अदला एकुन गाव दोनी आहेत. ते मामुली आहेत. वरकड गावांची जमीन त्यांत एक झोंपडी करीता नावास मावळे गाव परंतुन गाव भारी आहेत. तो लिहीला असें. पुणे ग्रामास पछेंमेस आर्ध कोशावर अंबेवडा ग्रामाहुन शुरुन तेथुन सदरहु कित्तेक घाटा पर्यंत वीस २० कोलाशाचे विस्तार आवरस चौरस आहे. त्या समीप घाट तेल बेलच्या घाटीस दक्षीणेकडे एक कोलाशाचे अंतरने तामणी गावा पांसी एक लाहान ठेंकडी पाशाणाचीं आहे, तेथुन मुलानदीची उत्पत्ती जाहाली व निघाली आहे सदरहु तले बेलच्या घाणावरी कोंबरी किल्ला म्हणुन नाव परंतुन किल्ला कोट नाही. आवरण म्हणीजे चोगी ईदिवार होती. तेथील होऊन राहिली. त्यास नामाभिदान लोक मशाहाटे पळुन खोरा मावळ म्हणतात. सदरहु मावळ एक.

१ पावन गावाल पुणेग्रामास आठ कोस जमीने वरच्या एक खेडा तेथुन बारा १२ कोलोशा पर्यंत खंडला घाट १ एक व कुरंडावरीत व लावकसुर व कोलोडा हे ४ च्यार गाव तेथे आहेत. मावल म्हणतात. जाणावे—पावनमावल एक.

१ तेथुन पछमेसे च्यार कोलोशाचे अंतरने सांगे सिमाचे पर्वत. तेथुन इद्रईणी नदीचे उत्पत्ती जाहली. यास आदर मावल म्हणतात.

१ नाणेमासल. पुणेस पछमेस आठ कोसावर अंजनेमी नाईमावुर असे. येथुन विस कोलोशा पर्यंत यास जाणे मावल म्हणतात. त्याचे खेडी कळलनाहि.

१ मुत्ते खारो. पुणे ग्रामास पछमेस आठ ८ कासे पासुन ताहा पंदरा कोसोंत दामनवालचे घाट १. पावसराची घाट. १ एकुन घाटा पर्यंत बारा कोलोशा पावेतो मावल्याची सरहद आहे. यांतिल गावांची तबसील.

- १ सागुरु. १ जवज्या. १ सोनापुर.
- १ अबी. १ कांदवा. १ ज्यामली.
- १ वडघर. १ कुरन. १ वरसगांव. १ पलसा.
- १ कोसा. १ पातरसत. १ मुदिनी. १ मोमरमल.
- १ पलसालाहण. १ अडमाल. १ पासगाव.
- १ भुधुनीलाहण. १ मुगाव. १ पडलघर.
- १ दामनवाल १ गडला १ वडावेली.
- १ तुंग. १ कोसालाहन. १ साडीलाहान
- १ आबेगाव. १ गीवसी. १ कुरावी.
- १ सीरकावडी. १ धाडैसेत. १ ठाणागाव.
- १ पालो. १ माणगाव. १ पोवला.

१ आधीकी. १ कुरंदवाडी. १ गोडेखेले.

१ घोडखल. १ कशाली. १ चिखली.

१ भालगुडी. १ कोसमधर. १ कामीखी.

१ घुलुपधर. १ आंबेगाव लाहण.

१ कुरोटी. १ पानसतें.

सदरहु गाव माउलीं तितुके पहिल्या पासुन हाकाल वर्तमान पर्यंत सावुडीत आहेत. वस्ति विशेष चांगली नाहिं. एकेक गावीं पांच च्यार झोंपडी आहेत. त्याला मुसे खोरा मावळ म्हणतात.

१ यास देक्षण व पछेम दिग भागी, पुणेस नैरुत्य कोनीं आठ कोसावरी, मुठे खोराभावळ याज खांली एकुणविस गाव व मुठा गावापासीं पर्वत लाहान आहेत. तेथुन मुठा नदीचीची उत्पत्ती धामन व लांपासीठेमधर तीने कोलोशाचे तरावतीने आहे. मुला व मुठा या दोहि नदयाच्या संगम सागरु पासी सदरहु नदया पुणे ग्रामास उत्तरेस समीप दोनी कोसे एऊन मिळतात व इद्राईण नदी सदरहु तीनी नदया पुणेस उतरेस सोळा १६ कोलोशावर देकवाडी या जागी संगम होऊन तेथुन पलिकडे भिमास मिळतात. भिमानादिचीं उत्पत्ती तलहाठ कोंकणात शंकर गांव या समीप गावासें पर्वत आहे. त्या पर्वता वगैरेन भिमा नदिचे उत्पत्ती तलहाठ कोंकणांत भिमा शंकर गाव असें. या समीप गावास पर्वत आहे. त्या पर्वता वरुन भिमार्ची उत्पत्ती. तजिला नाव भिमाशंकरी म्हणतात. हे अवध नध्या चेंद्रभागा श्री पंढरपुरी आहेत तेथौर प्रविष्ट होत्या तायेतोर प्रसगनदि याच्या जाहाल्या व मुठारखोराचे गावचे तपसील.

१ पीरघुठ १ उरोडा. १ अबेगाव.

१ आंबली. १ मुठा. १ कोतावडी.

१ लाबरडी. १ खरोडी. १ अबेगाव.

- १ बाहुली. १ आयेरा.
 १ मालेगाव. १ ठेमघर. १ येगेरा.
 १ मांडवी. १ मांडवीलहाण.
 १ वरधार १ नींगडर
 १ वसाड. १ चेकुश.

एकुन गाव एकुणवीस या पैकीं आणी कित्तक गाव आगदी उज्याड जगेल जाहाल्या करीतां त्या गांधची जमीन वस्ती आहे तो गांवास दाखल करुन खेत बुकरीतात. वस्ति जीतके गाव आहेत तीतके माऊली आहे यास मुठा खोरा मावल म्हणतात.

१ कणदखोरा :— पुणेस नैत्रयेभागी आठ गोस ८ तेथुन पावा पर्यंत तेरा १३ कोस जमीन यास खेडी बतीस प्राचीन होती. ती हलि मोडीली सबब प्राचीन खेड्याचे नावे वांदलि आहे करीतां लिहीली नाही. पावाचे पर्वता वरुन गुज्यावणी नदीचा उत्पत्ती व तेथुन चौदा १४ कोलषा जमीन दक्षणेकडेन पसरिले या ज्वगी लाहान पाशाणाची ठेकडी जाहें. तेथुन नीरा नदिचे उत्पत्ती यास कणद क्षत्र म्हणतात मावल एक.

१ रोहिल खोरा पुणेस नैऋत्य भागी दाहा कोसावरी असें. ह्याचे सरहद मावलाघाट पर्यंत पंधरा कोलोश पर्यंत आहे. सदर दाहा मावलची यासी रोहिल खोरा मावल म्हणतात.

१ गुज्या मावल याची सरहद बारा १२ कोलोशा पावेतो यास गुज्या मावल म्हणतात.

१ हिरडेस मावल. पुण्यास नैऋत्य तभागी पांज कोस जमीनावर असें. ह्याचे सरहद. केनीरी पासुम बारा कोलोश जमीन तहाद कुंबी पर्यंत सरहाद मावलची यास हिरडेस मावल म्हणतात.

१ सीरवल मावल. कीलावी पासुन ताहादघाट उडीमावल पावेतो चौदा कोलोश जमीन सरहाद मावलची असें. यास सीरवल मावल जाणावें.

१ वालखी खोरा याची सरहाद बरुली पासुन ताहाद सीद गाव पर्यंत णी कोलोशाचे विस्तार सरहाद मावची असे यास वालखी खोरा मावल जाणावे.

१ किरात मावलची सरहाद. पुण्येस नैऋत्य भागी दाहा कोला-
शावरी कोंडवा पासोन सोमनरना पर्यंत दाहा कोशा पावतो असे.
यास नजंदकि मावलची सरहादेरत आदि सिव्हगड किला पुणेस नैऋत्य
भागी दाहा कोसवर असे. यास कितके मावल समजावे. एकुन मावल
१३ तेरां. लोकांत बारा मावल म्हणतात. मुसे खोरा मुधे खोरा दोनी
एक म्हणतात. कितेक बारा मावल म्हणतात. या दर दर मावलांत
मराहाटे लोक राहुन होते व त्यासच घडसिनामाभीदान संकेत
असे. घडसी म्हणावे यासी कारण काय म्हणीजे हात्ति हामेशा
टिमकी वालगुन पुडावे करुन आपल्या सरहादेत दुसरा कोणी येऊन
सिरुन पावेया अर्थी देडपणें अनेक दिवस करोन मावळांत कालहारणा
करीत होते. ऐसे काहि दिवस गुजरले नंतर शके शालीवाहान १०६०
एकहजार साठी यां संवछरी हिंदुस्थान प्रांते उदेपुर राणायाचे घारांतिल
करीमानोजी सिंहे याजला वरुष पसतीस ३५ असतां आपल्या देशीं
एकास एक अनदाणाव होऊन आपली बाईको सुधा व रानाकडील
चाकरी सोडुन मुलुक परंगदा होऊन दक्षण प्रांतांते प्रतीष्ठान होऊन
गोदावरी व गंगा तीरी मुर्गीपटेस येऊन तेथे काहीं एक दिवस
मोल मजुरी करुन घेऊन नंतर ती जागा सोडुन आलीकडे ऐसी कोलोश
जमीने वर घाट मुसे खोरा मावल नजंदिक मौजे सीकावडी येथें
सीरकाई देवीचा देऊल होता. ते गांव बस्ती आपले च्यार लोक
मराहाटे खेतवांकरुन आहेत. ऐश्या जागी च्यारे दिवस राहुन काल
कंठावे ऐसी तजवीज करुन तेथील लोकांसी स्नेह संपादुन त्याज्यासी
खत्वा करणेच्या उध्येशे करुन दरमाहा च्यार पाईलो दाणें घेतसे
स निश्चये करुन तेथेच आपली बाईकी समवेत राहुन होता. नित्य
श्रीदेवांस पुजने करोन नंतर उदक प्राश्नन करणें ऐसा नेम धरीला.
व आपले काम काज करीत होता. मग ती काहि दिवस जालेया

जळा. वरुषे च्यालीस होऊन अली तोवर पर्यंत पोठी काहीच संतान न जाले या वरुन श्रीदेवीचे कृपा होऊन शके शालीवाहन १०७५ पंच्य हतरी प्रभव संवछरी यक पुत्र जाला. त्याचे नाव जैसिंग सिकें ठेविला. तो चागला बापा पगे अर्धीक कसदा करुन लागला. यावर मानोजी सिकें याजली वरुष ऐसी ८० पावतों जगुन मग ती शके ११२५ त्या संवछरी सदरहु जाणी मृत्यु पावला. नंतर त्याचा चीरंजीव याने सथा सामार्थ्य करुन गुरुदोरेस पावुन प्रतके सेत पोत गावांतच करोन गहिला वर त्याजळा बाईकोसी तीस वरुषाने येक पुत्र जाला. कन्या काहिच नाहि. जाहाल्या पुत्राच्य नाव आणाजी राव सिकें म्हणुन ठोविलें तो शके ११०५ एकहजार एकशे पांच या संवछरीचे जनन जाहाला. तो थोर जाहाला. ते समई नित्य प्रतीनित्ये सरवाळ खान करावें व श्री देवीस वुजावे एणे विधीत्युक्त सांग करावी. नंतर आपण आहार करावे. या नित्य नेमी त्याकोणी एका दोघास जेबावयास बोलवावें. या प्रकारें आचार्य करुन लागल सर्व ग्रमा त्यांपरी आधीक योग्येता ग्रामांत होऊन लागली.

(To be continued.)

Edited by

SYED HAMZA HUSAIN, MUNSHI-E-FAZIL.

(Continued from page 136, Volume VI, No. 2.)

رسالہ فرامین و عرائض سلاطین *

بسم الله الرحمن الرحيم *

ایضاً در مقدمہ فتح قلعہ ترجذا پلي *

ترجذا پلي از اماکن مشہور کرناٹک است و در متانت برومچ و عظمت دیوارها و عرض و عمق و وسعت خندق عظیم المثل بسبب نفاق حاکم ارکات ماحاریس ازین رکھو قابو یافتہ متصرف شد و اگر این آتش خانمان سوز میان این ہم افروختہ نمی شد نظر بامتحکام و استواری پائیہ قدر این قلعہ از ان رفیع تر باد کہ دست مرہٹہ بآن تواند رسید بہر حال بریں سبب خلل عجیبی درملکت کرناٹک و فتور طرفہ درانتظام امور این انکہ بہم رسید و تدارک واجب شد لہذا باوصف متصور بودن انواع موانع و اقسام مفاصد و شداید متوکلاً علی اللہ المستعسان بغرم تسخیر پنج گروہ رسیدہ چون دو دریا درمیان حایل و عبور تمام لشکر شایان تدبیر نبود نصف لشکر را با سرداران تعیین نمودہ شد کہ بمحاصرہ و پیش بردن مور چال و تدبیر تسخیر قلعہ پرداختہ اوام سعی و تلاش بتقدیم رسانید باوصف گرمی ہنگامہ آتش خانہ توانتر و تراکم گولہ تو پھائے کلاں کہ دریں قلعہ یوفور تمام است و جرایل دمان و بندوق و اصناف ملکیات کہ نہایت نداشت و بلافصل مثل ژالہ از ابر قلعہ می بارید بہادران نصرت قرین جلادت را ادا نمودہ مراحل ترتیب دادہ درپیش بران مور چال کوشش ہائے نمایان و جرأت ہائے شایان بکار می برد و بحسب اتفاق موسم برسات علاوہ شدائد و مفاصد بود گاہ بسبب شدت باران و اکثر از بارش گولہ تو پھائے کلاں کہ قریب ۳ من شاہجہانی

وزن گوله آهنی و قریب مکن سنکی آنهاست دیوار
مرحله از هم می باشند و اکثری از مجاهدان دین زحمی نمیشدند
برخی شربت شهادت می چشیدند و مع هذا بار دیگر جلادت و
جرات را کار فرموده در تیاری مراحل و پیش بردن مورچال مساعی
جمیل بظهور می رسانیدند و بتحمل انواع محن و مشاق مردانه قدمی
پیش می گذاشتند که یکبارگی فراگرفت و صورت طوفان در مشاهده
آمد و برای مجاهدان و بهادران که سر گرم کار مورچال بودند
جائے اقامت نماند و گرانی غله و قلت کاه علاوه تصدیعات بود
چنانچه تهنات تا آرکات مقرر شدند مرا مقهور از ابتدای عزم
شدن فدوی از خجسته بنباد و تارسیدن این مکان فرصت چهار
پنج ماه یافته در گرد آوری جنس غله و سایر اشیای ضروری
و اندوختن ذخائر سرب و باروت سوائے ذخیره سابق چابکی و چالاکی
طرفه بکار بردند مع هذا از خارج درعین محاصره قوم کلهر که
در فن درزی و قطاع الطریقی ید طولی دارند همیشه در کمین قابو
بوده جنس غله و پان و تنباکو و اکثر اشیای ضروری را بطمع زر
بشبهه بقلعه رسانیده در مراجعت اسپان و شتران فوج اسلام
را بدزدی می بردند اعران و انصار محصور درصد داغات
و کمال چنانچه سد هو پدر مقهور با جمعیت کثیر از جانب بنکا
پور سر کشید و چند منزل بجانب قلعه مذبورطی کرد لهذا شیخ
علی خان جنیدی را با فوج به تنبیه اوتعین نموده شد و
جلال الدین خان داروغه توپخانه را با جمعیت شایسته بجانب
مدیره که گذر گاه مفسدان و معتبر پالیگران مفسد است به اراده
اعانت محصور حرکت لغوی میکردند فرستاده مانع و مصدر
تادیب و تنبیه باشد و میر مقتدا خان بهادر با فوجی بجانب
ملک میسور تعین نموده شد که از پیچ طرف کمک و مدد
بمحمودان نتوان رسید راجه سا هو که رب النوع مرهقه است و انتزاع
این قلعه خلاف مرضی اوست افواج خود را در صوبه جات
دکن بجهت گرمی هنگامه فتنه و دودل ساختن فوج اسلام که

بمحصره قلعه قیام داشت منتشر ساخت چنانچه با سرداران او
 با جمیعت بی حمیت کثیر بحدود صوبه حیدرآباد رسیده با
 انورالدین خان نایب صوبه داری آنجا معرکه آرائی و جدال و قتال
 گشته بکول قوت الهی بسزا رسیده خایب و خاسر راه پزیمت
 پیمودند هم چندین راجه افواج قاهره را دور دیده در هر صوبه
 آتش فتنه را مشتعل داشت و از کمال اهتمامی که در آتش
 افروزی دارد راؤ بلاجی را از هندوستان طلبیده چنانچه او با تمامی
 افواج خود بدکن رسیدر کهو نیز که از انتزاع این قلعه ناغیست
 بر جگر او و قالب پلیدش از ... بواس و حوصله و عذاب تروید
 کارها از دست داده بی نیل مقصود خایب و خاسر رجوع القهقري
 نموده بصوبه برار رسیده که بسبب محاصره این قلعه زنبور
 نه عظیمی بشورش آمده اگر شدائد و مفاسد و
 بطریق استیعاب تحریر یابد طوامیر طویل الذیل وفانمی کند لهذا
 حسن خاتمه و حل این عقیده مشک را نرشته می شود که الحمد لله
 والمنة با وصف این همه شدائد و موانع بعون و عون الهی و نیروی
 اقبال و مال پادشاهی از مفهوم و سایر محصوران
 تدبیرات خود را بخصن ادبار دیده بعجز فروتني
 خواستند و بافتن رجب المرجب قلعه مفقوح و فوج اسلام زینت
 بخش تارک قلعه بحر اثم حراً از فضل الهی امید قوی است که
 فتوح مدین باقبال جها نکشائی حضرت ولی نعمت مق
 شود از تقریر مرار شد که خیمه ندارد استفسار نموده
 شد ظاهر کرد که دوازه هزار خریطه بجهت پر کردن باروت توپها از
 پارچه نو تیار کرده بود بعد اتمام آن خیمه های او در تفاش صرف
 تیاری خریطه باشد خلاصه کثرت ترب اندازی را ازین قیاس باید
 کرد بهر تقریر درین وقت که دکن محل اجتماع افواج مرته و ملک
 ملک حضرت ولی نعمت است وقت آنست که افواج تصویر
 پر نور بسرعت باعانت این جانب و تذبذب کفار و خیانت ملک
 پادشاهی برسد العیاذ باللہ درین امر اگر تهاولی رود صد صغوبت

و خرابی کار بانواع و اقسام متصور است و همین قسم تساهل کار با
 راضایع و اعداء را خیره تر ساخته زیاده جسارت از حد ادب داشت

عرضداشت راجه سیرا که در باب موقوفه جزیه بحضور حضرت

خلد مکان انار الله برانہ معروض داشته *

عرضداشت عنایات الهی و توجهات شاهنشاهی که اظهر من
 الشمس والقمر است بجا آورده بعرض حضرت شاهنشاهی می رساند
 اگر چه خواهد به حسب طالع خود از حضور والا بکنار آمده اما در
 لوازم خدمتگزاری و پاسداری همه وقت در همه جا چنانچه باید
 و شاید خالص است و حسن خدمات و نیکو تردیدات این خیر
 خواه بر سلاطین و امرا و خوانین و رایان را جهائی مملکت هندوستان
 و ولایت ایران و توران و بلخ و بدخشان و چین و ماچین بلکه
 ساکنان هفت کشور و مسافران بر و بر ظاهر و باهر است شاید بخاطر
 مقاطر هم پر تو افکن شده باشد لهذا نظر بتقدیم خدمات
 خود و توجهات والا سخنهای چند از راه خیر اندیشی و دولت
 خواهی که متضمن خیریت خاص است معروض می
 دارد که چون بتقریب مهم خیر خواه و خزانه
 بادشاهی تهی گشته بنا بر آن مقرر فرمودند که از فرقه هزرد مبلغی
 بصیغه جزیه تحصیل نموده سامان سلطنت را سرانجام
 دهند حضرت سلامت بانی مهابی کشورستانی عرش آستانی جلال الدین
 محمد اکبر بادشاه مدت پنجاه و دو سال باستقلال تمام داد
 فرمان روائی داده بادین آئین گروهائی مختلف از عیسوی و موسوی
 و داودی و محمدی و فلکیه و ملکیه و نصریه و دهریه و برهمن
 و سوره طریقه انبیه و صلح کل اختیار کرده بخطاب جگت گروهی
 مالوف و معروف و مشهور گردیدند بمیامن این دولت علیا و
 تاثیر چنین عظمت والا بهر جانب که نگاه میکردند فتح و اقبال
 استقبال می نمود و حضرت جنت مکانی نورالدین محمد جهانگیر
 بادشاه مدت بسست و دو سال بر تخت اقبال تکیه زده دل ما

یار جانی دوست در کامرانی داشتند و حضرت فردوس آستانی صاحب قرانی ثانی شہاب الدین محمد شاہ جہاں پادشاہ تاسی و دو سال سایہ فیض مایہ تاج مبارک بر تارک جہانیان انداختہ نیکی و نیک نامی حاصل روزگار فرخندہ آثار بودند اندازہ شان و شوکت و این پادشاہ اعظم الشان ازین قیاس باید کرد کہ پادشاہ عالمگیر غازی در پرورش و پاسداری دستور آنها متعذر است آنها نیز بر وجہ جزیرہ قادر بودند اما آثار رحمت ایزد متعال جمیع مذاہب و مشارب در نسبت غبار تعصب و اگر دد بخاطر مبارک راہ نمی دادند و خلق اللہ دران عہد و امن و امان بودہ فارغ البال و آسودہ حال در کسب کار و پیشہ خود اشتغال داشتند وز حضرت اکثر قلعجات از دست تصرف بدر رفتہ و ما بقی عن قریب خواهند رفت زیرا کہ در خراب کردن از ہر چہ طرف قصوری نمی شود رعایا پامال و حاصل ہر محال در پی زوال بجائے صد ہزار ہزار و بجائے ہزار دہ دارد ہر گاہ فلاکت و افلاس در دواخت خانہ پادشاہ زادہ ہا جا کردہ باشد بہر دم دیگر چہ رسد احوال امرائے معالی الوقت تذک است سپاہ در شورش سودا گراں در نالاش مسلمین گریان و ہنزد بریان اکثر مردم بپارچہ محتاج اند و امرائے عظیم المرتبت از پنجہ رخسارہ سرخ نمودہ بخاخص و عام می رسند فتوحات سلطانی چگونہ اقتضا کند و ہر صفحہ روزگار مثبت شود کہ پادشاہ ہندوستان بر کہول[†] گدایان و بیدارگیان و سنامیان و درماندگان دراز کردہ جزیرہ میگرد و بزکیسہ گدائی جوانمردی می کند و نام و ناموس تیموریہ را برباد می دہد حضرت سلامت اگر براصل کلام ربانی اعتبار نمایند رب العالمین است کہ رب المسلمین ہمانا کفر و اسلام ہر دو نقطہ مقابل اند و طرح انگیزی نقش بند حقیقی است اگر مسجد است بپادش بانگ می زند و اگر کدشت است بشوق اور جرس می

[†] وہ شخص جس کی داڑھی میں سفید اور سیاہ بال

نوازند تعصب بر دین و آئین کسی نمودن از قرآن مجید منحرف
بودن و بر نقش ازل خط کشیدن *

زشت در پا هر چه بینی دست روبروی من

عیب صنعت هر که گوید عیب آن صنعت گراست *

در عالم عدال - العالیه هند ناماز است ... حکومت درست تواند بود
پیشتر چنین بود غور فرمایند در راه کسی خلل نمی دارند در عصر
حضرت شهرها بتاراج می روند صحرا که پرسد اول رانان را
جهانگیرند که هز داند و من بعد از خیر خواه موران و مگسان
را آزار دادن مردی و مردانگی نیست آفتاب طاع ولا مع باد *

صفات مرد نادان من الهما .. مشعر .. تصنیف نواب والا جناب خانها
منعم انکه *

.....

قدرت و قابلیت دارد و بسبب کاهلی ترقی نمی خواهد
عالم است و عمل نمی کند بر قول طوایف معتمد بودن از لباس ظاهر
تصور قابلیت باطنی کسی نمودن اعتماد بر زر قمار کردن زراعت
نمودن و در شک که امان نفعی برم یانه از تجارت انتفاعی نبر
دارد و سلیقه آن نداشته باشد و ترک آن نکند کتابی نخوانده باشد
و خواهد که معنی آن بگوید قرض کرده زمین و خانه بخرد بیو
پاریست و خلوت دو باشد دشمن قوی دارد ازو بیغم نشیند
چیزی نداند و افسوس خورد بازن خود جنگ کرده زن دیگر کند بقول
کردن طامع مغرور شود اندک چیزی که بیاید حصول همگی
مطالب در ضمن آن بداند زربه پسران و برادران و زنان بسیار
و خود را محتاج داند بوسیله زن ترقی خواهد وقت ناهمیده
در هر سخن دخل کند بعد حصول مطلب بر سر شدت آید در
وقت طعام اعتراض کند و ترک تناول نماید بر عقل خود
اعتماد نموده از سخن ناصح مشفق تلامع شود بر قسمت خورد
مغرور شده ترک نوکری سازد زر خرچ کند و راه بدرود از

صاحب دولت شوم امید خیردار، پیش نادان اظهار فضیلت نمودن و مقدمات علم گفتن، اعتماد بر من طینت دولت مغدان و طفل و غلام وزن فاجره و اہل غرض نمودن، از وزیری کہ غضب بادشاه برا و مستولی باشد اندیشہ ناک نبودن زمان صیحت در تفحص طبیب و طلب شود علاج کند بیمار باشد و بہ پرہیز راضی نشود، کار می کند و بران مصر است حتی کہ بہ کردن راضی باشد، از تکبر برائے ہوش کند برائے حاصل اندک خرچ بسیار کند، بنابر شیرینی خوردن چیزیکہ بمنزلہ سم قاتل باشد، محتاج باشد و برائے کیمیا زر خرچ کند، برائے برناشدن کشتہ فدات بخورد ہمیں کہ مرید شد خاطر جمع کرد کہ خدا را یافتہ تقلید وضع لباس صاحب خود کند، بخاتمہ مفلس امانت نگہداشتن، کاری کہ ضررت پذیرفتن آن یقین نباشد، بران زر خرچ کردن، تکیہ بر توکل نموده ہر کار نمودن بخواہش سخندان نا معقول شنیدن، بطعام بازار راغب بودن، کنایہ و ظرافت را برآستی حمل کردن، خود نالایق است و صفت آبا و اجداد او بکند، بنابر نفع دنیا اہانت دین خود نماید، برگفتہ اہل غرض زر خرچ کند کہ نیک نام شود، نوکر خوب را دور کردہ باز در پی تلاش باشد، بے مہری را شجاعت داند از بد اخلاقی ہمہ را دشمن داند، و مال کار منظور ندارد *

نکات اسکندر رومی با ارسطو حکیم وزیر خود گفت کہ سلطنت چہ خوش بود اگر دام بودی، ارسطو جواب داد اگر دام بودی بتو نہ رسیدی - نکتہ یکے از سالکان از حکیم سقراط پرسید کہ حکمت کدام وقت بکمال رسد گفت و قتیکہ بستایش و مذمت شادان و غمگین نشوی پرسید این حال بکدام زمان بہم رسد جواب داد ہر گاہ د و گوش شنوا و دو گوش کر ہائرسائی تا بہ آن بشنوی حکمت اورا باین بشنوی ... بسخندان بیہودہ را - نکتہ کژدم را گفتند چرا در زمستان بر نیائی در تا بہستان چہ حرمت است کہ در زمستان ویرآیم - نکتہ راز دل با نادان در میان منہ اگر چہ یار نباشد و باد نابندہ ہر چند اغیار باشد *

دشمن دانا که غم جان بود
 بهتر از آن دوست که نادان بود *

نکته برادر آن به که یار باشد و یار آن به که برادر باشد نکند
 دوست را چندان قوت مده که از عهده برنیای و دشمن را آنقدر
 میازار که شاید وقتی دوستی نماید و خجالت کشی - نکته نادان را
 به از خاموشی پیرا یہ نیست اگر این مصلحت بدانستی نادان
 نبودی *

چون نداری کمال فضل آن به
 که زبان در دهن نگه داری *
 آدمی را زبان فضیحت کرد
 جو زبے مغز را سبکساری *

نکته - هر که در حالت توانائی نکوئی نکند وقت ناتوانی
 سختی بیند *

بد اختر تر از مودم آزار نیست
 که روز مصیبت کسش بار نیست *

نکته - سه چیز محال عقل است از وقت پیش از قسمت پیش
 از آن دیگری برائے خویش *

نکته - پندے بیحد و حشت و لطف بے وقت همیت را ببرد
 نهچندان درشتی کن که از تو سیر گردند ... نهچندان نرمی کن که
 بر تو دایر شوند -

درشتی و نرمی بهم دربه است
 چو رگ زن که جراح مرم نه است *

نکته - دو کس دشمن ملک و دین اند بادشاه بیعلم دیگر زاهد
 بیعلم - نکته مسرت بازان کردن تدبیه است و سخاوت با مفسدان گناه
 نکته هر کرا دشمن در پیش است اگر نکشد دشمن خویش است
 سنگی در دست و مار بر سر سنگ
 نکند مرد پوشیار درنگ *

نکتہ — پادشاہ را باید کہ چشم بر دشمنان بعدے نرساند کہ
دوستان را برو اعتماد نماند *

نکتہ — دوکس مردند و ونج بیہودہ برند یکے آنکہ داشت و نخورد و دیگر
آنکہ دانست و نکرد — نکتہ — عالمے را پرسیدند کہ نیک بخت کیست
و بد بخت کیست گفت نیک بخت آنکہ خورد و کشت و بد بخت
آنست کہ مرد و ہشت *

مکن نماز براں ہیچکس کہ ہیچ نکرد
کہ عمر در سر تحصیل کرد و ہیچ نخورد *
نکتہ دروغ گفتن بضررت شمشیر ماند اگر جراحت درست
شود نشان آن بماند چوں برادران یوسف علیہ السلام بدروغ گوئی
موسوم شدند بر راست گفتن ایشان اعتماد نماند — نکتہ — ملک از
خرد مزدان جمال گیرد و دین از پرہیزگاران کمال پذیرد — نکتہ
رازے کہ خواہی بادوستان نہاں ماند بہ ہیچکس مگو بر سر تو متفق
تراز تو نخواہد بود *

لب نشائی اگر تہو شہاست
در پس دیوار بسے کوشہاست *
ہر آن کہتر کہ با مہتر متیزد
..... افتد کہ ہوگر بر نخریزد *

نکتہ نیکی بانیکان خیر جاری و بدی بابدان سنگساری و
ملکی بابدان کا ر عبد اللہ انصاری
(رباعی) نیکی بابدان نشان بر خورداری است
القصہ محمد بن سخن انصاریست *

یعنی بانیک نیکی و بدی با بد
خیر جاری محض و بیگماں سنگساریست *

نکتہ ہر کہ بزرگان خود را راضی ندارد منظور نظر صاحب
دولت نشود چنانچہ مصلح الدین شیرازی فرماید —

(قطعه) — پسرے را پدر وصیت کرد

کای جوانمرد یاد گیر این پند *

هر که با اهل خود وفا نکند

نشود دوست روی دوامند *

نکته — ابو جهل از کعبه می آید و خلیل از بت خانه کاربغنایت

است و باقی بهانه — نکته اجل کائنات از روی ظاهر آدمی است

و کمترین موجود است مگر او با به نزدیک خردمندان سگ حق

شناس به از آدمی نا سپاس *

قطعه — مکه را لقمه هر گز فراموش

نگردد گزنی صد نوبتش مذک *

و گر عمری نوازی سفله را

باندک چیز آید با تو در جنگ *

شخصی از بزرگی پر سید که راست را بر است صحبت می

آید تیر را با کمان موافقت چون آمده گفت برامتی زه و فتیکه

زه بصورت کمان گردد فی الفور از صحبت او کرپخت

شمارند اهل دل این نکته را راست

که کج با کج گر آید راست با راست *

نقل غریبے مرد سپاهی پیشه بحسب آبخورد از دارالملک

هندوستان با آنکه رسید و باراده نوکری بملازمت نواب

اضام الملک آصف جاه رئیس آن دیار مستعد شد چون آثار

ایمانت و خوش فطرتی از ناصیه حالش واضح و لائح بود

امیر روشن ضمیر با او استفسار نمود که چیزی از نوشت و ...

هم بهره دارید آن مرد منعیده جواب داد که کم و بیش رئیس

متفسر شد که معنی این رمز سراسر ابهام صاف بدر یافت نرسید که

مقصود از لفظ کم و بیش چه بوده باشد چون آن نکته سنج عرض

نمود که یعنی از فضلا کم و جهلا بیش امیر کبیر جواب

پسندیده آن مرد خوش تقریر خیلی مسرور محظوظ شده باحضار
محفل فرمود که این نکته خامش امروز بانکشاف این جوان شایسته
مکشوف و مبرهن گردیده از ینجهاست که گفته اند

سخن خوش حیات جان و تن است
دم عیسی گواه این سخن است *

مخفی نماند چند چیز از چند طایفه غریب و بعید است *

ادب از اعرابی - نشست از رومی - وفا از حرامی - سخا از
اوزبک - قناعت از عراقی - شجاعت از شیرازی - فضیلت از تبریزی -
حیا از هندی - مروت از گیلانی - ادراک از مازندرانی - رحم
از قزلباشی - یقین از ما وراء النهری - مستی از سیستانی - غیرت
از کومانی - ناموس از هرمزی - نماز از بلوچ - تکلف از بدخشی -
اسلام از فرنگی - اتفاق از افغان - یاکي از طوسی ... همت از ...
... ت منتخب

تاریخ شهادت جناب مرتضوی و حضرت امام حسین

مرع چهارم من تصنیف عظمت خان *

باغ باغ اهل بهشت از علی و از حسین
شاد ماں خلد بریں از قدم معصومین *

۳
سال سنه وفات در سنه گلزار بهشت
طوبی جود علی کل حسن و میو حسین *

سنه ۴۰ سنه ۵۰ سنه ۶۱

تاریخ تولد و تعداد سنه شریف و رحلت حضرت غوث

ثقلین در هر دو مصرع آخرین قطعه *

محبی الدین که انوار جمالشن

زعرش و کرمی و از مه تا بهماپی *

تواند عاشق و کامل میزدیش

سنه ۹۱ ۴۷

و صالش دان زمعشوق الهی *

سنه ۵۶۲

تاریخ ارتحال بادشاه عالم گیر یکتا از شعراے

دارالخلافه *

خسر و غازی شهنشاہ زمین و آسمان

شهر یار ملک و ملت سرور با عدل و داد *

کوس رحلت زد بملک باقی از دارفنا

طرفه شوری در سوائے گنبد گردان فتاد *

اصل کار نقل او دیگر بود بشنوزمن

تہمت رحلت غلط باشد براں قدمی نثراد *

تنگ شد گیتی بجوان سمند فتح او

تابگیر د عالم بالا قدم بر ترنہاد *

ہفت کشور ماہ و خور قدر بلند او نبود

رحمت حق ہفت جنت را برویش در کشا *

سال آرایش رضوان بہ یکتا ... ادب

گفت عالم گیر اورنگ زیب داد *

سنہ

تاریخ فتح ملک توران با قبال حضرت شاہ جہاں پادشاہ

..... نصیرای شیرازی *

والی توران برا توران انکھی

• ثانی صاحب قران نیسان بجاییش کن حباب *

مفتوح شدن قلعہ محمد نگر عرف گلکنڈہ بصولت خلد مکان

نعمت خان عالی *

بوالحسن داشت جابجہار محل

بدرش کرد زان مکان تقدیر *

رساله فرامین و عرائض سلاطین *

او برون آمد و بجایش نشست
شاه اورنگ زیب عالم گیر *

۱۰۹۷

تاریخ فتح ستاره از عبدالکریم بالگرامی *

چو رامنا و میدوا و سندیها بگیتی
ز تیغ شهنشاه گشتند پاره *

الفهائے این مرصه تارا گرفتیم
نوشتیم تاریخ فتح ستاره *

تاریخ فتح قلعه چھبی و اسیر شدن سندیها بالواقع سنه ۱۰۱۱

نکته ارفتح چھبی یاد گیر
بازن و فرزند سندیها شد اسیر *

سنه ۱۱۰۰

تاریخ مفتوح شدن قلعه دولت آباد *

چو سال فتح حصن دولت آباد
بجستم گفت ہاتف صلح شعبان *

سنه ۱۱۱۳

تاریخ آبادی دارالخلافه *

خوش مژہ بگوش افتاد زین شهر نیلو بنیاد
شد شاهجهان آباد از شاهجهان آباد *

آن جهاندارشہ سهل مزاج
... قحبہ دذوا ج *

نوشتیم سال جلومش بخرو س

گفت ہاتف کہ شدہ واج *

آمد بتخت شاهی فرخ سیرد نکی
 حارص بحال مردم سخت با محبوسنگی *
 تاریخ سلطنت را چون از خرد بچستم
 آمد ندائے غیبیم گفتاں غولہ دنکی *

شد پادشہ ملک ز فضل اللہ
 ہم ساز بوے وزیر و بخششی و سپاہ *
 چون خواست خرد جلومش بنوشت
 ہاتف رقم تازہ کہ خورشید بعباہ *

صاحب تاج و نگین شاہنشہ
 والی ملک وصف آرائے سپہر *
 ہاتف از سال جلومش فرمود
 شذیہ و بیستم و رجب مہ *

شہنشاہ جہاں ذوالقدر سلطان سلیمان فر
 فریدوں شوکتے جمشید جاہے مہرو ماہ افسر *
 چو خود جستیم مژدہ سال جلوس از ہاتف ملہم
 نداشت ناصرالدین محمد شاہ نام آور *

روشن اختر بود اکنوں ماہ شد
 یوسف از زنداں بر آمد شاہ شد *

شہنشاہے کہ قدس گردوں سال آمد
 فلک چون بارگاہش از لب خم چون ہلال آمد *
 بچشم جان نگرزنگی کہ می ریزد بگفتارم
 جلوس مینت مانوس ز سال آمد *

رساله فرامین و عرائض سلاطین *

خواستم سال شاه عالمگیر

داد با تفت خبر ملتسانی *

عطف بس حایل جلوس و وفات

والی هند و ظل مبهائی *

حبذا شاهنشاه عالی گهر گیتی پناه

صاحب تاج نگین جم قدرا میکند سپاه *

خواستم سال سریر آرایش گفتا سروش

اوج زیب و فر جلوس شاه عالم بادشاه *

صد شکر که ذات دین پناهی آمد

روفق ده ملک و پادشاهی آمد *

تاریخ رسیدنش بگوشم با تفت

گفت آیت رحمت الهی آمد *

بعد یک ماه زشم آصف جم جاه گذشت

نال شد بشتر فولاد جگر را صفتم *

حرف مهدوده دو فهمیده بقانون عروض

از جهان رفت سلیمان و ام آصف گفتم *

از منم رحلت عماد الملک

گفت با تفت شهید منزل خاص *

ناظم ملک سپه دار جهان ناصر جنگ

گشت چون کشته به شبخون سراپا زیرنگ *

گفت زین حادثہ سخت خرد باہمہ دارد
..... والی شہید از کف کفار فرنگ *

میکند سرز سینہ و یادے
نیست حاکم کہ می دہد دادے *
ہاتف از سال منم فرمود
شد ملا بہت شہید بیدادے *

از انجا کہ مزاج تقدس امتزاج نواب قہر رکاب خورشید
اشتہار مستطاب شاہنشاہی فرازندہ لوائی عظمت والا جاہی صد
آرائے دیوان دولت و اقبال مربع نشین چار بالمش عزو جلال عرصہ
پیرائے معارک کشور ستانی چہرہ آرائے محافل کام بخشی و کامرانی
سرور اولی العزم آفاق گیر مدبر با فرہنگ روشن ضمیر سالگرہ دوں
شکوہ کیوان اقتدار والا جاہ عمدۃ الملک سراج الدولہ
انور الدین خان بہادر منصور جنگ سپہ سردار بشرف مطالعہ احکام
دستخط خاص سلاطین عظام کہ کلام الملوک ملوک الکلام عبارت از
آنست وہم مقولات فرحت افزائے دیگر اکابر سلف متوجہ و مصروف
بود و ارشاد سراسر شاد مکرر دربارہ تعزیر تسوید ہمجو مکاتبت شرف
نفاذ یافتہ نظر بریں بندہ عقیدت ارتسام جہیلہ رام کہ فدوی جان نثار
ایں بارگاہ کرامت اشتباہ باوصف قلمت فرصت و کثرت امور
دربار عالی بہ تحریر و تالیف این چند ورق پرداخت مقررہ کہ
منظور نظر غیض اثر جناب خداوندی گردد روز مبارک یکشنبہ
بیستم شہر ربیع الثانی سنہ ۱۱۸۶ ہجری مطابق دوازدم از
جلوس و لازیمت اتمام و صورت اختتام یافت *

بمنہ و کرم *

ختم شد *

SELECT OPINIONS

1. The Bulletin of the Government Oriental Manuscripts Library maintains its usual variety of subject matter in different languages edited by scholars and researchers connected with the library and Madras University. . . . It is gratifying to note that the Bulletin has come to stay as a valuable research publication.

“INDIAN EXPRESS,”

9th October 1949.

2. “The Government of Madras deserve the congratulations of the scholarly public for starting this Bulletin”

“THE HINDU,”

28th November 1948.

3. “It will be a very suitable medium for bringing to the notice of the scholars the vast treasures of your library possessions. This is a most laudable undertaking and I wish it every success.”

M. M. DR. P. V. KANE, M.A., LL.M., D.LITT.,

Vice-Chancellor, Bombay University.

4. “It is indeed a good idea to start this Bulletin with the object of making the contents of those manuscripts available outside.”

S. K. DE, M.A., D.LITT. (Lond.),

*Professor and Head of the Department of Sanskrit,
University of Dacca (Retired).*

5. “I am very pleased with the new start. This is, indeed, the best way of rendering useful the large number of smaller manuscripts.”

PROF. DR. F. O. SCHRADER,

Kiel, Germany.

5. “It is a commendable attempt and I wish you success in your endeavour.”

P. LAKSHMIKANTHAM,

*Reader and Head of the Department of Telugu,
Andhra University,
Waltair.*

6. “I congratulate you and other organizers for the publication of this very useful Bulletin. Your Library is a unique one in the whole country. Your Bulletin can gradually publish the contents of the whole collection.”

P. K. ACHARYA, I.E.S., M.A. (Calcutta),

A.H.D. (Leyden), D.LITT. (London),

*Head of the Department of Sanskrit and
Ex-Dean of the Faculty of Arts,
University of Allahabad.*

7. “It has a great future.”

ULLUR S. PARAMESVARA AYYAR,

Trivandrum.

BULLETIN OF THE GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPTS LIBRARY, MADRAS

AN APPEAL

The Government Oriental Manuscripts Library, Madras, is unique in point of variety and vastness of collections covering a very wide field of Indian Literature in Sanskrit, Tamil, Telugu, Kannada, Malayalam, Mahratti, Arabic, Persian and Urdu. The date of several of the manuscripts go back to many hundreds of years. From an academic point of view, these collections contain some very interesting specimens of Literary, Scientific, Historical and Artistic importance. A large number of them have not yet been printed and some of them are available only in this Library. With a view to placing these manuscripts in the hands of the public in a printed form, the Government of Madras were pleased to sanction the starting of a BULLETIN under the auspices of the Government Oriental Manuscripts Library. In the first instance, it is proposed to issue two numbers in a year and the second number of Volume VI has just now been issued. It contains a critical edition of original works in Sanskrit, Tamil, Telugu, Kannada, Malayalam and Persian. The annual subscription is only Rs. 4 inland and 8 shillings foreign. Scholars, Patrons of Culture, Universities, Public Libraries and Educational Institutions are requested to enrol themselves as subscribers for this Bulletin and thus encourage the cause of Oriental Studies and Culture.

TRIPLICANE,
MADRAS-5.

T. CHANDRASEKHARAN,
Curator,
Government Oriental Manuscripts Library.